

**”BAGATELAGTIGE FORHOLD
VEDRØRENDE
TIDLIGERE KÆRESTER”**

– OM PIGER OG VOLD

**Annalise Kongstad
Det juridiske Fakultet
Københavns Universitet
2008**

Det projekt, der beskrives i denne rapport, er støttet økonomisk af Justitsministeriets Forskningspulje. Projektets gennemførelse og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremsættes i rapporten, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Justitsministeriet.

Resumé

Rapporten består af to dele. Første del omhandler piger, der begår vold, mens anden del omhandler nyere kriminologiske teorier og teoriudvikling vedrørende årsager til forskelle i kvinders og mænds kriminalitet. I rapporten er hovedvægten lagt på den første del. Det empiriske materiale til den del af undersøgelsen, der omhandler piger og vold, omfatter 1) interview med fagfolk fra 11 institutioner i københavnsområdet, der i deres arbejde har kontakt med piger, der somme tider begår vold, 2) interview med to piger, som på et tidspunkt har begået vold og 3) domsudskrifter for betingede domme med vilkår om deltagelse i Anger Management-kursus og domsudskrifter for domme til ungdomssanktion. De i alt 50 domme danner grundlag for en beskrivelse af den vold, piger begår. Doms materialet er ikke repræsentativt for sager vedrørende pigers retslige afgørelser for vold, hvilket betyder, at hverken dommene eller de piger, der dømmes, kan betragtes som repræsentative for det samlede billede af voldelige piger. Interviewene med fagpersoner giver mulighed for at beskrive andre tilgange til pigernes vold og de omstændigheder, der kan føre til pigernes brug af vold. Endvidere bruges interviewene til at belyse fagfolks indtryk af udvikling og ændringer i pigers vold.

Indhold

INDLEDNING.....	5
DEL I: PIGER OG VOLD	
I. OMFANG OG UDVIKLING	7
<i>Opsummering af omfang og udvikling</i>	15
II. PIGERNES VOLD	16
<i>Ungdomssanktionsdommene</i>	16
<i>Anger Managementsdommene</i>	19
<i>Volden</i>	20
<i>Personbeskrivelser</i>	25
<i>Opsummering af pigernes vold</i>	26
III. INTERVIEW MED FAGPERSONER.....	28
<i>Præsentation af informanter og formål med interviewene</i>	28
<i>Udvikling</i>	29
<i>Volden</i>	30
<i>Hvorfor slår pigerne</i>	33
<i>Veninder</i>	34
<i>Ofrene</i>	35
<i>Udløsende faktorer</i>	37
<i>Bedsteveninder</i>	38
<i>Opvækst</i>	39
<i>Adskiller pigerne sig fra andre piger</i>	43
<i>Kriminel lavalder</i>	44
<i>Volden giver mening for pigerne</i>	44
<i>Generelle udviklingsmæssige ændringer</i>	45
<i>Medier</i>	46
<i>Fremtidsdrømme</i>	46
<i>Informanternes generelle holdning til pigerne</i>	47
<i>Opsummering af interviewene med fagpersoner</i>	48
IV. INTERVIEW MED PIGER	50
<i>Interviewene</i>	51
<i>Opsummering af interview med de to piger</i>	53
V. TEORETISKE OVERVEJELSER OM PIGER OG VOLD	54
<i>Opsummering af de teoretiske overvejelser</i>	62
VI. DISKUSSION OG OPSAMLING.....	64
<i>Pigernes opvækst</i>	64
<i>Optakten – de udløsende faktorer</i>	71
<i>Den grimme vold</i>	74
<i>De holder op med alderen</i>	74
VII. AFSLUTNING OM PIGER OG VOLD	77
DEL II: KVINDER, MÆND OG KRIMINALITET	
I. BAGGRUND	80
II. KRITIK AF KRIMINOLOGISK TEORIDANNELSE	82
III. FORSKELLE OG LIGHEDER	84
IV. MASKULINITETER OG FEMININITETER	89

V. NYERE TEORETISKE OVERVEJELSER	93
VI. AFSLUTNING OM KVINDER, MÆND OG KRIMINALITET	96
VII. SAMMENKNYTNING AF RAPPORTENS TO DELE	97
LITTERATUR.....	99

Indledning

Igennem historien har mænd altid spillet en langt større rolle end kvinder med hensyn til udøvelse af og domfældelse for voldskriminalitet. I de senere år er der kommet betydelig større opmærksomhed omkring piger, der somme tider benytter sig af vold. Dette skal ses bl.a. i sammenhæng med, at pressen har udvist interesse for pigers vold, og at der har været røster fremme om, at unge pigers voldskriminalitet er stigende. Det er imidlertid ikke kun i forhold til voldskriminalitet, at mænd fylder mere i kriminalstatistikkerne. Det gør sig gældende for langt de fleste former for kriminalitet, og det er et fænomen, som kommer til udtryk i hele den vestlige verden og langt tilbage i historien.

Denne rapport indeholder en beskrivelse af den vold, som nogle piger begår. Beskrivelsen er foretaget på grundlag af domme til ungdomssanktion, betingede domme med vilkår om deltagelse i kursus i Anger Management samt interview med fagfolk, som i deres arbejde er i kontakt med piger, der har begået vold. Endvidere er beskrivelsen baseret på interview med piger, der har begået vold, og nyere international litteratur på området. Herudover indeholder rapporten en beskrivelse af omfanget af pigers brug af vold på grundlag af den viden, der findes herom i dag. Endelig er der gjort et forsøg på at tegne et billede af pigerne på grundlag af beskrivelser, som findes i nogle af domsudskifterne, informanternes udsagn samt litteratur på området. Der er i de senere år gjort forsøg på teoridannelser omkring pigers vold. Rapporten indeholder også en opsamling af denne teoridannelse.

I rapporten har jeg valgt ikke at bruge en klart afgrænset definition af vold, men ladet voldsbegrebet være mere flydende afhængig af de forskellige kilder. Det betyder, at vold her kan dække over et bredt spekter af handlinger, fra forholdsvis milde former for vold til den mere grove vold. Ligeledes er pigernes alder ikke velafgrænset i rapporten, også her har jeg ladet kilderne være styrende for, hvor bredt eller snævert aldersgruppen er defineret. Der vil dog i de fleste tilfælde være tale om piger, der er under 18 år. Kun i enkelte tilfælde kan der i undersøgelser indgå unge kvinder, som er ældre end 18 år. Interviewene med fagfolk og piger, der har begået vold, er udelukkende foretaget i københavnsområdet. Den del af domsmaterialet, der angår ungdomssanktioner, dækker derimod hele landet, mens de betingede domme med vilkår om deltagelse i kursus om Anger Management angår københavnsområdet og dele af Nordsjælland.

I rapporten har jeg valgt, at behandle de enkelte empiriske kilder i selvstændige afsnit uden i den sammenhæng at forholde resultaterne heraf til andre undersøgelser og litteratur på området. Efter at have gennemgået omfanget og udviklingen på grundlag af såvel dansk som international litteratur for herigennem at give et indtryk af fænomenet, går jeg over til at beskrive mine tre empiriske kilder – domsudskrifter, interview med fagfolk og interview med piger, som har begået vold – i de tre følgende afsnit. Herefter har jeg valgt at indføje et afsnit om andre forskeres teoretiske overvejelser om fænomenet voldelige piger. Først herefter foretager jeg i et afsluttende afsnit en diskussion af resultaterne fra mit empiriske materiale sammenholdt med andre undersøgelser, litteratur og indlæg af forskellig art fra udvalgte hjemmesider på internettet.

Igennem historien er der fremsat forskellige forsøg på forklaringer på den markante forskel, der findes mellem kvinder og mænds deltagelse i kriminalitet generelt set. Rapporten indeholder en del to, hvor jeg beskæftiger sig med nyere teoridannelser omkring forklaringer på, hvorfor der er forskel mellem omfanget af den kriminalitet henholdsvis kvinder og mænd begår.

DEL I

PIGER OG VOLD

I. Omfang og udvikling

I december 2007 foretog Justitsministeriets Forskningsenhed en opsamling af ungdomskriminaliteten i perioden 1996 til 2006. Heraf fremgår det, at der er et stigende antal piger, der inden for de seneste år har fået en strafferetlig afgørelse for vold. Det samme er tilfældet for de unge drenge, men stigningen for drengene er forholdsmæssig mindre. Selvom stigningen er større for pigerne end for drengene, udgør drengene dog stadig langt den største del af voldsudøverne blandt unge mennesker. I rapporten siges det om de 15 -17-årige "... relativt set øger de unge pigers voldssager mest, idet antallet femdobles. Det bør dog understreges, at det drejer sig om ret små absolutte tal – en vækst på 110 sager fra 1996 til 2006. For de unge drenge drejer det sig derimod om en tilvækst på 479 sager frem til 2006" (2007, s. 6). Der sker også en stigning for de 18 - 20-årige, men den er mindre markant, især for pigernes vedkommende. Justitsministeriets Forskningsenhed tolker udviklingen i retning af faldende autoritetstro hos de unge og stigende intolerance fra myndighedernes side. Denne tolkning baseres på, at der er en stor stigning i vold eller trusler om vold mod nogen i offentlig tjeneste og en stigning i overtrædelser af politivedtægten/ordensbekendtgørelsen. Det synes ikke kun at være i Danmark, at der er sket en udvikling i retning af, at kvinders andel af volds-kriminaliteten vokser, det ser også ud til at være sket i andre lande.

Rapporten fra Justitsministeriets Forskningsenhed indeholder ikke en analyse af voldens alvorlighed og udviklingen heraf. I en rapport af Nina Monefeldt Wittendorff og Esther Malmberg fra 2004 ser de to forskere imidlertid på domme for vold i perioden 1998 - 2002, hvor det er kvinder, der er blevet dømt. Wittendorff og Malmberg finder for det første, at der er sket en stigning i antallet af dømte kvinder, og for det andet at den helt overvejende stigning findes i relation til domme for simpel vold, hvor stigningen er på 85 % fra 1998 til 2002. Stigningen for alvorligere vold i perioden er betydelig mindre, idet der er sket en fordobling af disse sager (2004, s. 2).

De to amerikanske kriminologer, Meda Chesney-Lind & Katherine Irwin, siger, at pigers anholdelsesrate generelt stiger mere end drenges inden for perioden 1985-2005 i USA. Fra 1985 til 2002

stiger antallet af samtlige sager, der kommer for ungdomsdomstol, og som involverer piger, med 92 % og drenges med 29 %. Pigeres anholdelsesrate for vold stiger voldsomt. Fra 1995 til 2004 stiger pigeres anholdelser for almindelig vold med 31,4 %, mens drengenes falder med 1,4 % (2008, s. 26). Chesney-Lind og Irwin omtaler en undersøgelse udført af Chesney-Lind fra Honolulu omhandlende røverier. Undersøgelse viser en stor stigning i unges røverier i løbet af 1990'erne. I 1991 udgør kvindernes andel af røverier 5 % og mændenes 95 %. I 1997 har dette ændret sig til 83,3 % for mændene og resten for kvinderne, hvilket betyder en tredobling for kvinder. Undersøgelsen viser, at gerningspersonernes gennemsnitsalder falder i perioden, og at værdien af det røvede også falder – fra gennemsnitlig 10 dollars til 1,25 dollars. Ligeledes sker der en stor stigning i unge ofre og et fald i voksne ofre (2008, s. 148-149).

Pigeres anholdelsesrate ligger dog stadig langt under drengenes. Denne beskrivelse er helt i overensstemmelse med danske forhold. I USA er der dog et lille fald for både piger og drenge i 2005. Faldet er lidt større for drengene end for pigerne (2008, s. 25-26). Chesney-Lind & Irwin sammenholder disse resultater med andre former for undersøgelser af udviklingen i omfanget af vold. De finder, at når man ser på selvrapporteringsundersøgelser, hvor folk oplyser om den vold, de selv har begået, ses der ikke en tilsvarende stigning i vold. Tværtimod ses der et fald – både for piger og drenge. Også når der ses på offerundersøgelser og på hospitalsdata for vold registreres der et fald (2008, s. 26-27). I en artikel, som Chesney-Lind skriver sammen med Joanne Belknap, udtaler de, at det netop er de kilder, der er mindre følsomme over for ændringer i politiets og retssystemets praksis, der ikke viser en udviklingsmæssig stigning i pigers vold (2004, s. 206).

Den engelske kriminolog Worrall oplyser, at der ikke findes statistiske oplysninger, der kan belyse udviklingen på voldsområdet for piger. Når Worrall imidlertid ser på den generelle kriminalitetsudvikling for piger i England fra 1994 til 1999, finder hun, at selvom der er sket et fald i det samlede antal piger i aldersgruppen 15-17 år, som er fundet skyldige i kriminalitet (et fald på knapt 2000 tilfælde), så er der sket en stigning i antallet af afsagte domme (fra 3.800 til 5.200). Dette hænger sammen med, at der er sket et stort fald i omfanget af advarsler (fra 77 % til 64 %). Et tilsvarende fald findes for piger i aldersgrupperne 10-11 år og 12-14 år. (I England ligger den kriminelle lavalder på 10 år). Udviklingen går altså i retning af, at flere piger får en dom frem for en advarsel (2004, s.51). Worrall nævner i en parentes, at omfanget af advarsler altid har været ret lavt for drenge. Worrall taler om, at der er sket et skift, fra at pigers problemer tidligere er blevet behandlet in-

den for det sociale system, til at de nu behandles inden for retssystemet. Der er dermed sket en ændring fra, hvad hun kalder ”velfærdisering”, til kriminalisering af pigers problemer (2004, s. 54). Den australske kriminolog Kerry Carrington mener, at noget tilsvarende gør sig gældende i Australien, og at en stigning i pigers kriminalitet overvejende må tilskrives, at der er flere unge kvinder, der dømmes for kriminalitet nu i modsætning til tidligere, hvor pigernes adfærd i større udstrækning blev tolket som seksualiserende og derfor behandlet som sociale sager (2006, s. 46). Worrall fremhæver, at der ikke findes en specifik institution for piger inden for det engelske fængselsvæsen, bl.a. fordi der er for få kriminelle piger til at berettige oprettelse af en særlig institution for dem.

I Norge er der også sket en stigning i pigers vold ifølge kriminalstatistikken. I en rapport af Sidsel Natland siges det: ”Voldslovbrudd var den tredje største lovbruddsgruppe blant siktede under den kriminelle lavalder i 2001. Når det gjelder kjønn, poengteres det ... at antallet jenter/kvinner i forhold til menn er *’relativt lite’*, men at jenteandelen er størst i de *’yngste’* alderstrinnene: *’Blant de siktede for vold, er hver fjerde 14-åring og hver femte 15-åring ei jente. Det er også i disse alderstrinnene det er størst andel av den kvinnelige befolkning som bliver tatt for vold’*” (2006, s. 3).

Bengtson, Steinsvåg og Terland udtaler i deres bog ”Ungdom bak volden” om norske forhold, at der ikke er større risiko for at blive udsat for vold og trusler i dag end tidligere, og at andelen af selvrapporterede ofre for vold og voldstrusler i alderen 16-24 år har været temmelig stabil de sidste år. Videre siger de, at selvom volden ikke er øget i omfang i løbet af det sidste tiår, fremgår det af kriminalstatistikken, at andelen af unge i alderen 15 til 20 år som anmeldes for voldsforbrydelser er mere end dobbelt så stor i 2001 sammenlignet med 1992. De konkluderer, at øgningen i anmeldelser sammenholdt med den manglende øgning i oplevet vold tyder mere på, at tolerancen over for vold er blevet mindre, og tærskelen for at anmelde er lavere, end at omfanget af vold er øget (2004, s. 105-106). Disse forfattere er altså, ligesom Justitsministeriets Forskningsenhed, inde på tanker om, at tolerancen over for vold er blevet mindre.

Også i Danmark er der foretaget offerundersøgelser af befolkningens udsathed for kriminalitet. Resultaterne herfra ligner det, der er beskrevet fra Norge og USA. Fra 1987 til 2005 er der ikke sket nogen stigning i befolkningens udsathed for vold. I Danmark er der 2-3 % af befolkningen, der årligt bliver ofre for vold. Den vold, der registreres hos politiet er derimod, som i de andre lande, steget. Flemming Balvig & Britta Kyvsgaard, som har foretaget opsamlingen af udviklingen udtaler:

”De to mest nærliggende forklaringer på, at den politiregistrerede vold er steget de senere år, til trods for, at befolkningens faktiske risiko ikke er det, er øget anmeldelsestilbøjelighed og øget offer-recidiv”(2006, s. 22). Forfatterne finder da også, at der er flere af dem, der har været udsat for vold, der anmelder forholdet til politiet. Undersøgelser af omfanget af behandling af voldsskader på skadestuer underbygger, at der er sket en stigning i tilbøjeligheden til at anmelde vold til politiet. Balvig & Kyvsgaard udtaler, at der er sket tæt på en fordobling af anmeldelsestilbøjeligheden i Odense, som betegnes som et område, som har ”vist sig at kunne afspejle og anvendes som et ’mini Danmark’” (2006, s. 24). Den danske rapport omhandler befolkningen som sådan og ikke kun unge.

I 2002 blev der imidlertid foretaget en undersøgelse af Claus Syberg Henriksen blandt børn og unge. 1172 elever i 4.-9. klasse i to Københavnske områder besvarer et spørgeskema om, hvorvidt de inden for det sidste år har været udsat for bl.a. vold og røveri. 11 % af børnene (13 % af drengene og 8 % af pigerne) har været udsat for vold en eller flere gange (2002, s.35). Ser man på røveri, er der i alt 4 %, der har været udsat herfor – 5 % af drengene og 2 % af pigerne (2002, s. 35). Børnene bliver også spurgt om gerningspersonens/gerningspersonernes køn. I 82 % af voldshændelserne er det en eller flere drenge, der har begået volden, mens det i 8 % er piger og i 2 % er der involveret både piger og drenge. De resterende 8 % er uoplyste med hensyn til gerningspersonernes køn. Med hensyn til røverier er det i 72 % af tilfældene drenge, der har begået røveriet, i 2 % er det piger og i 7 % er det en blandet gruppe. De resterende 19 % er uoplyste (2002, s. 41). Med hensyn til gerningspersonernes alder siges det: ”Gerningsmændenes alder ligger altovervejende mellem 13-18 år, så vidt eleverne kunne bedømme” (2002, s. 41).

Der er flere forskere, der diskuterer det forhold, at kriminalstatistikker viser en stigning i pigers vold, men at det overvejende skyldes en stigning i den mindre alvorlige vold. Således viser Alder & Worrall, at mange undersøgelser finder, at stigningen i pigers vold overvejende skyldes mindre alvorlige tilfælde af vold og røveri. De tilkendegiver, at sammenlagt antyder undersøgelser fra Canada, USA og Australien, at mens analyser af statistikernes brede kriminalitetskategorier indikerer en stigning i pigers vold, indikerer mere detaljerede analyser af sagerne, at stigningen skyldes mindre alvorlige tilfælde, som nogle piger altid har været involveret i (2004, s. 7). Dette støttes af Carrington, der udtaler, at i Queensland i Australien er der i perioden 1987 til 1994 flere piger end drenge, der fremstilles for vold, der har personlig karakter. Det viser sig imidlertid, at disse sager er mindre alvorlige end de voldssager, drenge fremstilles for (2006, s. 37).

Bengtson, Steinsvåg, og Terland omtaler en amerikansk longitudinalundersøgelse foretaget af Kosterman, Graham, Hawkins, Catalano & Herrenkohl i 2001 af voldelig adfærd hos unge i alderen 13 til 21 år. De 808 børn følges fra de er 10 år gamle, og der foretages årlige interview med dem. Kosterman et al. finder, at 28 % af de unge ikke har nogen voldelige episoder under hele ungdomstiden. Endvidere viser det sig, at de fleste af de unge (72 %) ved en eller flere lejligheder bruger vold i løbet af ungdomstiden. Kun 16 % af de unge anvender imidlertid fortsat vold, når de blev interviewet som 21-årige. Endvidere oplyser Bengtson, Steinsvåg og Terland, at Kosterman et al. udtaler, at en række forskellige studier viser, at mellem 16 % og 32 % af piger har brugt vold inden for det sidste år (2004, s. 41-42). De norske forfattere når frem til, at det nok er mere udbredt blandt unge at benytte sig af vold, end det tidligere har været antaget, men også at det ser ud til, at det er noget, der hører barndommen og den tidlige ungdomstid til. Det fremgår ikke mere præcist, hvad der menes med vold i den amerikanske undersøgelse.

Kosterman et al.'s resultater stemmer helt overens med resultater, som Molnar, Roberts, Browne, Gardener & Buka oplyser på baggrund af samlede oplysninger om undersøgelser af unges vold fra Department of Health and Human Services, der viser, at mellem 15 og 30 % af piger i USA har begået vold (2005, s. 2192).

I en canadisk undersøgelse af skoleelever spørges elever i 7. til 12. klasse (de er mellem 12 og 18 år gamle) blandt andet, om de har begået voldelige handlinger inden for det sidste år. Det er der 44 % af dem, der svarer ja til (2003, s. 87). Der er i alt 2001 elever, der besvarer spørgeskemaet. Eleverne bliver også spurgt, om de har været udsat for vold. De canadiske forskere Gomes, Bertrand, Paetsch og Hornick finder, at der er en sammenhæng mellem at udøve voldelig adfærd og at blive offer herfor. Sammenfaldet mellem voldsudøvere og voldsoffer, mener Gomes et al. kan skyldes, at der ofte er voldsomme skænderier og slagsmål i forbindelse med volden. En kvalitativ undersøgelse af elevernes beskrivelser af voldshændelser tyder på, at det er tilfældet, og at skænderierne og slagsmålene oftest er med kæresten eller søskende (2003, s. 89). Et interessant fund i undersøgelsen er, at der er flere elever, der siger, at de har begået voldelige handlinger, end der er elever, der har begået berigelseskriminalitet. Mens der som omtalt er 44 %, der har været voldelige, er der kun 37 % der siger, at de har begået berigelseskriminalitet.

I en undersøgelse af teenagepigers syn på og erfaringer med vold i Skotland tages der udgangspunkt i 'almindelige' piger. 671 piger udfylder et selvrapporteringsskema, endvidere deltager 89 piger i diskussionsgrupper, og 12 piger interviewes individuelt. De fleste af pigerne er mellem 13 og 16 år gamle, og de kommer fra forskellige steder i Skotland (Burman, 2004, s. 81-82). 30 % af de piger, der udfylder selvrapporteringsskemaet, oplyser, at de har brugt forskellige former for vold (f.eks. skubbet, slået, sparket og skåret). Der er 5 % af pigerne, der har begået syv eller flere voldelige handlinger, og som beskriver sig selv som voldelige (Batchelor, Burman & Brown 2001, s. 130). Slagsmål mellem søskende er hyppige hændelser. I denne skotske selvrapporteringsundersøgelse er der således 59 % af pigerne, der oplyser om regelmæssig involvering heri, og disse slagsmål betragtes ikke som alvorlige – uanset hvor alvorlige de måtte være (Burman, 2004, s. 88). Batchelor, Burman & Brown, som foretager denne undersøgelse, finder endvidere, at de fleste af pigerne vedvarende holder fast i, at de oplever verbale overgreb som mere skadelige og ødelæggende end fysisk vold (Burman, 2004, s. 85).

Alder og Worrall påpeger, at kriminalstatistik er påvirkelig af en række forhold og derfor ikke bare kan tages for pålydende (2004, s. 3). De taler om, at kriminalstatistikker influeres af f.eks. politipraksis, kriminalpolitik, budgetter og andre organisatoriske forhold, og at ændringer i anholdelsesstatistikker måske ikke så meget repræsenterer ændringer i pigers adfærd, som ændringer i reaktioner på deres adfærd (2004, s. 8). Adler og Worrall siger endvidere, at medier tenderer at tage statistikker for pålydende og bruge dem som brændstof for 'nyheder' om voldelige piger. Kriminalstatistikker er imidlertid i lige så høj grad en indikation på definitioner af en særlig adfærd og retssystemets respons herpå og til individer, som de er et udtryk for pigers handlinger (2004, s. 5).

Chesney-Lind & Irwin fremfører, at pigers vold i form af pigeslagsmål tidligere ikke blev taget alvorligt, men blot set som det, der på engelsk kaldes "cat fights" over ligegyldige pigede problemer omkring rygtespredning og drenge. Noget der tidligere blev set som trivielt, bliver altså nu set som kriminelt. Chesney-Lind & Irwin ser denne udvikling i lyset af en stigende interesse og bekymring over unges vold og nul-tolerance over for unges brug af vold. De fremhæver, at det tidligere var pigers seksualitet, der kontrolleredes, mens det nu er blevet deres brug af vold, samt at tidens fokus på pigers vold er en "genopdagelse" af noget, som altid har været der (2008, s. 175). De to forfattere påpeger, at når man ser tilbage i historien har medier i alle tilfælde siden 50'erne udpeget varierende grupper af "uartige piger", som bryder kvindelige normer, og som anses som en trussel for sam-

fundet. Chesney-Lind og Irwin peger på halvtredsernes promiskuøse piger over halvfjerdsernes revolutionære, firsernes pigebander til nutidens voldelige (2008, s. 3-4).

Steffensmeier og hans medforfattere forsøger på forskellig vis at komme bag om statistikkernes tal for at belyse, om der er sket en faktisk stigning i pigers voldelige adfærd i USA, eller om der kan være andre forklaringer på den stigning, der fremgår af statistikkerne. De siger blandt andet, at det er vigtigt med flere forskellige arter af datatilgange for at undersøge, hvordan det ser ud med stigningen, fordi anholdelsesdata kan være påvirket af selektion (2005, s. 387). Steffensmeier et al. er skeptiske over for den stigning, der fremgår af kriminalstatistikken. De mener, at der er grund til at tvivle på de forklaringer, der tager statistik, der viser en stigning i pigers vold, for pålydende. Det begrunder de med, dels at selvom pigers liv er blevet mere stressfuldt, vender piger sædvanligvis problemer indad. Dels at det er sjældent, at der sker så pludselige og voldsomme sociale ændringer, at de kan være årsagen til pigers stigende vold (2005, s. 361).

Når disse forskere splitter tal for anholdelser for forskellige former for vold op, finder de, at stigning for pigerne i aldersgruppen 12 - 17 år overvejende skal findes i forhold til anholdelser for mildere former for vold. Der er også en stigning for pigerne i forhold til den mere alvorlige vold, men den er betydelig mindre. Steffensmeier et al. sammenholder tallene for anholdelser med resultater fra offerundersøgelser og selvrapporteringsundersøgelser for den samme aldersgruppe. I offerundersøgelserne interesserer de sig især for spørgsmål, der drejer sig om gerningspersonens køn. Forskerne finder, som andre, der har sammenholdt kriminalstatistiske oplysninger med oplysninger fra offerundersøgelser, at der heller ikke for denne aldersgruppe afspejles en stigning, sådan som det fremgår af kriminalstatistikken. De finder det bemærkelsesværdigt, at der ikke findes nogen ændring i offerundersøgelserne, da det kunne forventes, at den megen omtale af pigers stigende vold kunne føre til, at der ville være en større tilbøjelighed til at identificere kvindelige overfaldspersoner i offerundersøgelser (2006, s. 90). Heller ikke i de selvrapporteringsundersøgelser, hvor unge oplyser om de voldelige handlinger, de har begået, finder Steffensmeier et al. en udvikling, der stemmer overens med udviklingen for anholdelser. De finder derimod, at niveauet for voldelig adfærd har ligget jævnt for både piger og drenge i perioden 1991 til 2003 (2005, s. 386). Steffensmeier et al. konkluderer, at deres resultater må ses som et udtryk for, at der er sket ændringer i forhold til straffeideologien og politipraksis. Stigningen i kvinders anholdelse for vold og den mindskede forskel mellem kvinders og mænds anholdelsesrate har mindre at gøre med adfærdsændringer og mere

med, at der nu sker anholdelse i mindre alvorlige voldstilfælde og en mere effektiv reaktion på kvinders fysiske og verbale aggressioner. Endvidere siger disse forskere, at der er sket et kulturelt skift til at bruge præventiv straf og risiko management strategier, hvor der lægges vægt på tidlig identifikation og forøget formel kontrol af problemindivider og -grupper. Dette er samtidig kombineret med en stigende intolerance over for vold både i straffesystemet og i befolkningen (2006, s. 90). Nul-tolerance fører til, at flere personer anholdes for mindre alvorlig vold. Da kvinder overvejende begår mindre alvorlig vold, får det en større betydning for piger og kvinder end for drenge og mænd, hvilket indebærer, at forskellen mellem kvinders og mænds samlede vold mindskes (2006, s. 78). Det er altså ikke et spørgsmål om en reel stigning i kvinders vold, men en registrering af den vold de altid har begået.

Natland er enige med Chesney-Lind & Irwin i, at det ikke er noget nyt, at piger og kvinder benytter sig af vold. Hun har gennemgået en del kriminologisk litteratur tilbage i tiden. Hun siger, at kvinders vold ikke er et nyt fænomen i USA, hvilket kan vises tilbage til 1824, og hun konkluderer, at det forskningsmæssigt derfor er interessant, at kriminologisk forskning med jævne mellemrum både i 1900-, 1920-, 1950- og 1970-tallet er kommet med indspil som behandler fænomenet som et 'nyt' og 'overset' socialt problem (2006, s.14-15).

I Danmark er der også forfattere, der har forholdt sig til, at pigers brug af vold ikke er et nyt fænomen. Således udtaler Nina Monefeldt Wittendorff i en dansk undersøgelse om vilde piger fra 2007: "... at et mindre antal piger har en u hensigtsmæssig adfærd, er ikke et nyt fænomen. ... Forskellen ligger i, at man tidligere har set pigernes reaktionsmønstre som *uartig*, *utugtig* og *ikke acceptabel* optræden til i dag at lægge vægt på pigernes optræden som synlig ved brug af *vold*, *verbale provokationer* og et markant *misbrug af rusmidler*" (2007, s. 7).

Esther Malmborg og Susanne Pihl Hansen, som begge har en praksisbaggrund, skriver i deres artikel Et stresset pigeliv: "Piger, som har reageret med udadrettet adfærd, dvs. med kriminalitet og vold, har eksisteret i alle tilfælde flere årtier tilbage. Gennem vores egen praksis har vi stødt på og arbejdet med denne gruppe af piger helt tilbage fra 70'erne ... men muligvis kan problemet opstå som et nyt fænomen lokalt, ..." (2003, s.10).

Opsummering af omfang og udvikling

I flere vesteuropæiske landes kriminalstatistikker har der kunnet ses en stigning i omfanget af pigers vold. Der er dog en udbredt forskningsmæssig opfattelse af, at denne stigning ikke skyldes, at piger er blevet mere voldelige, men snarere et udtryk for, at mere af den vold, piger begår, fanges op i det strafferetlige system på grund af et lavere toleranceniveau. Det er således nok mere sandsynligt, at den stigning i pigers vold, der afspejles i statistikkerne, er udtryk for ændrede reaktioner på pigers vold frem for, at piger har ændret adfærd. Dette bekræftes af flere forhold. For det første at der ikke har kunnet påvises en stigning i offerundersøgelser, skadestueundersøgelser samt undersøgelser af selvrapporeret vold. For det andet at en undersøgelse kan påvise, at stigningen overvejende ligger på mildere former for vold. Og for det tredje at det ser ud til, at unge mennesker – herunder piger – udviser mere aggressiv og voldelig adfærd end tidligere antaget. Denne adfærd ser ud til overvejende at gå ud over jævnaldrende og i en hel del tilfælde i form af skænderier og slagsmål. Adfærden ser også ud til at blive betydelig mindre med alderen. Som nogle af de omtalte undersøgelser påpeger, er det ikke et nyt fænomen, at piger til tider bruger vold, men der rettes tilbagevendende stor opmærksomhed på netop pigers vold, som ses som et særligt bekymrende fænomen.

II. Pigernes vold

Jeg har valgt at beskrive den vold, piger begår, og i hvilke sammenhænge, den opstår, på grundlag af domsudskrifter. Jeg har valgt denne tilgang, fordi det kan give et mere samlende oversigtsmæssig billede af de voldelige hændelser, end pigers egne beskrivelser af enkelte episoder kan. Beskrivelserne af voldshændelserne som de fremstår i den del af domsudskriftet, der er taget fra anklageskriftet, kan være meget kortfattet og faktuel. Disse beskrivelser vil typisk omfatte tidsrum for hændelsen, sted hændelsen finder sted, antal slag og spark samt involverede personer. De er udarbejdet til domstolene, og der er allerede taget stilling til, hvem der er offer, og hvem der er den/de formodede gerningsperson/er. Derfor er optakten til voldshændelsen oftest også i denne sammenhæng uinteressant. Det, der beskrives i anklageskriftet, er det, der af anklagemyndigheden betragtes som den vigtigste kerne i hændelsen. I de domsudskrifter, hvor udspejlingen af vidner og gerningspersoner er medtaget, kan man finde mere uddybende forklaringer om optakten og de involveredes udlægninger af hændelsesforløbet.

Der findes allerede en række beskrivelser af pigers egne fortællinger om voldsepisoder, som de har været involveret i, mens der ikke findes beskrivelser på grundlag af domme. De domme, jeg har haft adgang til, er ikke repræsentative for det samlede billede af den vold, piger begår. Jeg har haft adgang dels til domme, hvor piger er idømt en ungdomssanktion, og dels til domme, hvor piger har fået en betinget dom med vilkår om deltagelse i kursus i Anger Management. Der findes en række andre sanktionsmuligheder, først og fremmest tiltalefrafald samt bøder og betingede domme uden vilkår om Anger Management kursusdeltagelse, endelig findes der mulighed for at give en ubetinget fængselsstraf.

Ungdomssanktionsdommene

Justitsministeriets Forskningsenhed har venligst udlånt anonymiserede domme vedrørende ungdomssanktion til mig. Jeg har fået i alt 35 domsudskrifter, som er afgivet i perioden fra oktober 2001 til juni 2007. De 35 domme omfatter i alt 43 piger, som har fået en dom til ungdomssanktion for kriminalitet, der vedrører vold, trusler om vold eller røveri. Disse afgørelser skulle udgøre samtlige sådanne domme inden for den angivne periode.

Dommene kan ud over vold, trusler og røveri omfatte andre lovovertrædelser. I denne sammenhæng har jeg dog ikke specifikt interesseret mig herfor. I de fleste domme, hvor der indgår andre typer af kriminalitet, vil det typisk være tyveri og hærværk, men der er også eksempler på brandstiftelse.

Ungdomssanktionsidømmelse forudsætter, ud over at den tiltalte skal være under 18 år på gernings-tidspunktet, at der skal være begået ”grovere personfarlig kriminalitet”, for eksempel vold og røveri. Ungdomssanktionen kan dog også anvendes, hvis der er begået anden alvorlig kriminalitet. Dette kan for eksempel være flere tilfælde af tyveri.

Ud over alderen og den begåede kriminalitet er der andre forhold, der skal være til sted, når der anvendes ungdomssanktion. Denne sanktion kan kun idømmes, hvis domstolen ellers ville have idømt personen mindst 30 dages ubetinget fængsel eller højst 1½ års fængsel. Endelig er det en forudsætning, at de unge skal have ”markante tilpasningsproblemer”. Jørn Vestergaard beskriver den omfattede gruppe af unge således ”... unge med mangelfuldt udviklede evner til at skabe normale sociale relationer, besvær med at orientere sig i normale sociale sammenhænge og ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhensigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer ...” (2003, s. 3).

Loven om ungdomssanktion trådte i kraft 1. juli 2001. Hvis man ser på fordelingen af ovennævnte 35 sager efter år, bliver der i 2001 afsagt to domme, hver omfattende én pige. I 2002, som er det første hele år i den dækkede periode, blev der afsagt seks domme, der omfatter i alt syv piger. I 2003 faldt der fire domme og i 2004 to domme, hvor der i alle dommene indgår én pige. I 2005 sker der en stigning til fem domme, der omfatter seks piger, og i 2006 er der en større stigning til 11 domme, hvor i alt 14 piger dømmes. I 2007, som ikke omfatter et helt år, afsiges der fem domme omfattende i alt otte piger. Det ser altså ud til at hele året 2007 kan komme op på et antal domme, der svarer til 2006. Dette tyder på, at der er en stigende tendens i antallet af ungdomssanktionsdomme for voldelige piger.

I januar 2007 foretog Justitsministeriets Forskningsenhed en opgørelse over udviklingen i ungdomskriminalitet fra 1995 til 2005. Justitsministeriets Forskningsenhed deler de unge op i to aldersgrupper 15-17-årige og 18-20-årige. Den yngste aldersgruppe svarer altså til aldersgruppen i dommene for de sanktionsdømte piger. Forskningsenheden har blandt andet set lidt nærmere på vold i

disse aldersgrupper. I 2001 er der i alt 57 piger, der får en eller anden form for strafferetlig afgørelse for vold. I 2002 er der 70, i 2003 111, i 2004 95 og i 2005 er der i alt 108 piger, der får en sådan afgørelse. Der er altså en stigning for perioden 2003 - 2005 i forhold til de to forudgående år. Sammenlignet med de sanktionsdømte fremgår det, at den største stigning for samtlige strafferetlige afgørelser kommer i 2003, mens stigningen i piger, der får en dom til ungdomssanktion først for alvor viser sig i 2006. Det er ikke muligt på grundlag af de foreliggende oplysninger at udtale sig om, hvorfor det ser således ud. Det skal erindres, at dommene til ungdomssanktion ikke kun omfatter vold, men også røveri og trusler om vold.

24 af pigerne får en dom for en eller anden form for vold, 21 af dem dømmes for røveri eller forsøg herpå, og 16 dømmes for at have tvunget eller truet en anden person. Som det fremgår, overstiger det sammenlagte forhold antallet af piger, hvilket skyldes, at nogle af pigerne dømmes for flere forskellige forhold, f.eks. har nogle både begået et røveri og vold.

Langt de fleste af de tilfælde af voldelige og røveriske overgreb, der indgår i pigernes domme til ungdomssanktion, begår de sammen med andre. I 35 af dommene indgår der forhold, som begås sammen med andre, mens 16 forhold begås alene. Når tallene ikke stemmer overens med antallet af domme, skyldes det, at der i en dom kan indgå flere forhold – altså flere tilfælde af vold, trusler herom eller flere røverier. Det er ikke muligt på grundlag af de oplysninger, jeg har adgang til, at se om de forhold, hvor de er sammen med andre, begås sammen med piger eller drenge, og om de er jævnaldrende eller ældre, da domsudskrifterne er anonymiserede. På grund af anonymiseringen er det heller ikke muligt at sige noget om pigernes egen alder, ud over at de altså er mellem 15 og 18 år på gerningstidspunktet.

11 af pigerne er tidligere straffet, mens de resterende 32 er ustraffede. For syv af de tidligere straffede piger indgår der vold eller trusler i deres tidligere domme, mens der for to ikke er tale herom, og for en person er det ikke oplyst, hvad den tidligere kriminalitet har bestået i. En del af pigerne har været varetægtsfængslet i en periode, inden der falder dom i deres sag. I alt 28 piger har været frihedsberøvet, mens 15 ikke har. De fleste af frihedsberøvelserne har en varighed på omkring to måneder. I otte tilfælde er den forudgående frihedsberøvelse dog kortere og i andre fem tilfælde er de frihedsberøvet i længere tid, hvoraf det længste er seks måneder. Det kan dog siges, at denne frihedsberøvelse bliver en straf oven i straffen til ungdomssanktion, fordi varetægtsfængsling ikke

fradrages, når der idømmes ungdomssanktion. Vestergaard omtaler, at Det Danske Center for menneskerettigheder har påpeget, at den manglende mulighed for afkortning kan bevirke et pres for at tilstå (2003, s. 5).

Anger Managementdommene

Justitsministeriets Forskningsenhed har endvidere givet mig adgang til at se domsudskrifter, hvor piger i aldersgruppen 15 til 18 år i forbindelse med idømmelse af en betinget straf for vold og trusler har fået et vilkår om deltagelse i kursus i Anger Management (vredeshåndtering). Jeg har modtaget 15 domme med i alt 18 piger. Dommene skulle udgøre samtlige sådanne domme for de tre år.

Fra den 1. november 2005 bliver der mulighed for at give et vilkår om deltagelse i Anger Management-kurser. Muligheden er etableret som en forsøgsordning, der løber frem til udgangen af 2008 i udvalgte politikredse, der alle ligger på Sjælland. Ordningen kan anvendes for unge som er mellem 15 og 20 år på domstidspunktet, og som har begået voldelige overgreb eller fremsat trusler (straffelovens §§ 119, 121, 244, 245, 266). Vilkår om kursus i Anger Management kan bruges som alternativ til betinget eller ubetinget fængsel i op til 40 dage. Det forudsættes dog, at ordningen almindeligvis kun anvendes i forhold til unge, der ikke tidligere har begået volds kriminalitet og at volden ikke er særlig grov eller betragtes som meningsløs. Endvidere må volden ikke være udøvet som led i bandekriminalitet (Clausen, 2008, s. 4-5). Kurset i Anger Management består af otte lektioner, hvor den første lektion er en introduktion til kurset. Susanne Clausen, som har foretaget en midtvejsevaluering af kurset beskriver de følgende lektioner således: ”Herefter følger tre lektioner om teknikker til at kontrollere vrede. Den femte lektion handler om at udtrykke følelser – assertiv kommunikation – mens sjette lektion handler om håndtering af kritik og fornærmelser. Den syvende lektion er en opsummering af de tidligere lektioners indhold og handler endvidere om håndtering af problemer fremover” (2008, s. 28). Her udover er der en afsluttende opfølgingslektion. Inden en ung kan idømmes vilkår om Anger Management-kursus, skal der ske en vurdering af deres egnethed til at deltage i dette kursus. Vurderingen foretages af Kriminalforsorgen. Det er for så vidt ikke hensigten at beskæftige mig med effekten af de straffe pigerne idømmes, men da vilkår om kurser i Anger Management er en forsøgsordning, kan det være af interesse at omtale, at Clausen i midtvejsevalueringen gør sig overvejelser om hvorvidt kurset er tilstrækkelig effektivt. Hun udtaler således ”Der kan ... være grund til at diskutere, om AM er for kortvarigt et program til, at man med rimelighed kan forvente at få en kriminalpræventiv effekt heraf. Den internationale forskning peger på, at effekten af et tiltag øges med indsatsens omfang, og at meget små doser næppe vil kunne ska-

be en målbar eller vedvarende kriminalpræventiv effekt. Det er derfor antageligt meget væsentligt, at instruktørerne bestræber sig på at tilrettelægge de unges tilsyn på en måde, som sikrer, at den tilsynsførende kan følge op på det, de unge har lært på kurset” (2008, s. 41).

En af disse domme med vilkår om deltagelse i kursus om Anger Management afsiges i 2005, ni i 2006 og fem i 2007. Det er samlet set forholdsvis få domme af denne art, der er faldet i perioden. Det er ikke kun piger, der har begået vold, som sjældent idømmes dette vilkår. I den ovenfor omtalte midtvejsevaluering konkluderes det, at det kun er ca. en tredjedel af samtlige sager for både piger og drenge, der kunne være omfattet af forsøgsordningen, der er blevet oversendt til en egnethedsvurdering i Kriminalforsorgen. Endvidere konkluderes det, at dette overvejende skyldes manglende kendskab til ordningen og personaleudskiftning hos politiet som følge af politireformen (2008, s. 3). En af pigerne dømmes for trusler, mens de øvrige 17 dømmes for vold. Ni af pigerne begår de voldelige overgreb sammen med andre, mens de øvrige ni begår overgrebene alene. Det betyder ikke, at de nødvendigvis er alene det sted, hvor overgrebet finder sted, men det er kun dem, der er voldelige eller truende. Ligesom med dommene til ungdomssanktion, er disse domsudskrifter anonymiserede. Det er således ikke muligt at udtale sig om medgerningspersoners køn. Syv af de 18 piger er tidligere straffede, heraf tre for vold. Ingen af disse piger har været frihedsberøvet op til retssagen.

Volden

I den følgende beskrivelse af den vold, piger har begået, skelner jeg ikke mellem type af dom, pigerne får, da det først og fremmest er arten af den vold, piger kan begå, som har interesse. Det domsmateriale, der ligger til grund for min beskrivelse af volden, er som sagt ikke repræsentativt for domme samlet set på området, men når anvendelsesområdet for disse to typer af sanktioner tages i betragtning, kan det formodes, at sagerne dækker et ret bredt område af den vold, piger begår. Ikke alle domsudskrifter indeholder lige fyldige beskrivelser af, hvad der har fundet sted. Endvidere ser der ikke umiddelbart ud til at være den store forskel mellem indholdet af den vold, der ligger i den mildere ende af skalaen, uanset om den fører til betingede domme med vilkår om Anger Management kursus, eller om den fører til en dom til ungdomssanktion. Det fremgår da også af det ovenfor beskrevne, at der er piger blandt dem, der får en betinget dom med vilkår om Anger Management-kursus, der er straffet for vold tidligere. De piger, der dømmes efter straffelovens § 245, som omhandler den grovere vold, befinder sig dog alle i gruppen, der dømmes til ungdomssanktion. Det er endvidere tænkeligt, at persongrupperne adskiller sig. Jeg har lavet nogle korte resumeer af nogle af de domme, som kan belyse den vold piger er involveret i, og som fører til en domfældelse.

I litteraturen er der adskillige beskrivelser af, at piger ofte lader deres vold gå ud over andre piger. Det gør sig også gældende i flere af de episoder, der indgår i de domsudskrifter, jeg har haft adgang til. Jeg har givet de domme, jeg omtaler, fortløbende numre, da jeg senere i teksten viser tilbage til nogle af dommene.

Dom 1: To piger (A og B) sparker en 13-årig pige, der ligger ned. Forudgående har den ene af pigerne (B) givet den 13-årige en eller to lussinger. A føler sig provokeret af den 13-årige, fordi hun oplever, at den 13-årige har kigget på hende på en ubehagelig måde, hvilket hun har fortalt til B. På et tidspunkt spørger A, om den 13-årige har nogle problemer med hende. Den 13-årige siger nej hertil og går. B er i mellemtiden kommet til stede, og hun siger, at den 13-årige ikke skal gå, når der er nogen, der taler til hende. Den 13-årige lyser B i ansigtet med sin mobiltelefon, hvilket generer B. Herefter opstår volden. De har alle været i samme selskab, hvor der også er andre til stede. A og B har fået nogle få øl.

Dom 2: Volden opstår mellem piger, der kender hinanden. Der har været skænderier, der udvikler sig til, at A giver B nogle lussinger, fordi B spurgte om, hvad A gloede på. B griber ud efter A, hvorefter to piger, der er sammen med A, sparker B på benene.

I disse to eksempler opstår volden som følge af, at en pige oplever, at en anden ser på hende på en ubehagelig måde. I den ene af sagerne kommer det frem, at blikket tolkes som fordømmende, og at det kan være knyttet til rygtespredning. Der findes domme, hvor rygtespredningen har fundet sted, og hvor det fører til en afstraffelse.

Dom 3: En pige (A) fortæller sin veninde B, at en pige C har kaldt hende en luder. A og B opsøger herefter C, som de slår og sparker.

Dom 4: A slår for at afstraffe en pige, der har generet og talt dårligt om A's veninde. A giver udtryk for, at hendes handling er et forsvar af veninden. Det fremgår ikke af sagen, hvad der er blevet sagt, eller hvordan offeret har generet veninden.

Vold som forsvar af veninder, der er blevet forulempet på en eller anden måde, er ikke ualmindeligt. Det behøver ikke kun at skyldes rygtespredning. Det kan også være forudgående vold.

Dom 5: To pigers afstraffelse af en tredje, fordi hun tidligere har slået en veninde til en af de to piger. Der laves en telefonisk aftale om at mødes, og her sker afstraffelsen, som udvikler sig ret voldsomt og til dels som et slagsmål. De to piger, der foretager afstraffelsen, er begge berusede.

Der er dog flest eksempler på, at volden opstår som følge af, at en pige har kysset eller på anden måde været for tæt på en dreng, som er kæreste med en anden pige.

Dom 6: Tre pigers afstraffelse af en fjerde pige, som har kysset en af de tre pigers ekskæreste. En af de tre piger ringer til den pige, som afstraffes, og laver en aftale om, at de skal mødes. Alle pigerne kender hinanden godt. Volden udarter sig ret voldsomt, og offeret frarøves også adskillige genstande.

Dom 7: Tre piger A, B og C afstraffer en fjerde pige (D). Der er rygter om, at D har været sammen med A's kæreste, hvilket får A til at true med at 'smadre' D. De tre piger går rundt i byen, da en veninde til en af dem ringer og siger, at hun har set D et andet sted i byen. De tre piger opsøger D, som er sammen med en gruppe venner. De tre snakker med D, og gradvist udvikler episoden sig voldeligt.

Dom 8: Sagen omfatter fire piger (A, B, C og D) og to drenge (1 og 2). De kender alle hinanden mere eller mindre godt. 1 har ifølge egen forklaring "været sammen med" både A og B. A finder ud af, at B og 1 har kysset. A er sammen med C og 2. Der bliver lavet en telefonisk aftale om, at de skal mødes med B, D og 1, som også er sammen. De to grupper mødes, her spørger D nu B, om hun har kysset 1, hvilket B benægter, men 1 siger, at de har kysset hinanden. D slår og sparker herefter i 20-25 minutter B, som hun i forvejen har en eller anden konflikt med.

I en enkelt af de domme, der vedrører pigers vold mod andre piger på grund af tidligere kærester, udtales der i forbindelsen med domsafsigelsen følgende: "Det kan efter de afgivne forklaringer lægges til grund som bevist, at der tidligere har været et udmærket forhold mellem forurettede og [tiltalte], men at [tiltalte] havde set sig gal på forurettede på grund af – som det må antages – fuldstændige bagatelagtige forhold vedrørende tidligere kærester/venner ...". Om der er andre dommere, der finder pigernes motiver bagatelagtige, vides ikke, men udtalelsen er interessant, fordi det må formodes, at pigerne finder det skete mindre bagatelagtigt, eftersom de faktisk griber til vold. En

dommers vurdering af, at årsagen til den begåede vold er bagatelagtig, kan antages at kunne få indflydelse på, hvor alvorlig eller grov pigernes vold betragtes i straffesystemet og dermed på strafudmålingen.

Som det fremgår af den sidst omtalte dom, er der i nogle tilfælde involveret drenge eller mænd i forløbet, nogle gange er de til stede som tilskuere, og i et enkelt tilfælde er det oplyst i et domsudskrift, at en dreng hører, at der er piger, der skal slås og spørger, om han må se på. Andre gange deltager drengene og mændene lidt mere aktivt, som i de følgende domme:

Dom 9: To piger (A og B) er oppe at skændes på gade. A råber til B, at hun skal have tæv, hvorefter A forsvinder, men kort efter kommer tilbage sammen med tre mænd. Den ene mand giver A en kniv, som hun stikker ud efter B med. B forsøger at undgå at blive stukket ved at slå ud med arme, hvilket resulterer i, at hun bliver ramt i den ene arm.

I en anden dom er der en mand fra tilskuergruppen, der fjerner en kniv fra en af de piger, der er involveret i et slagsmål.

Selvom det mest almindelige billede er, at pigerne begår vold mod andre piger, hænder det dog, at piger alene eller sammen med andre er voldelige mod en dreng eller en mand. De to følgende domme er eksempler herpå.

Dom 10: Pige vælter en dreng om på jorden og truer ham med en kniv. Der er ingen nærmere beskrivelse af, hvorfor og hvordan episoden opstår.

Dom 11: En pige ud af en større gruppe, hvoraf flere er under 15 år, vælter en dreng om på jorden og slår og sparker ham i ansigtet og på kroppen.

Som tidligere omtalt kan straf til ungdomssanktion anvendes i forbindelse med andre typer af kriminalitet end vold. Denne sanktionsform kan også bruges, når persongruppen har begået røveri, og det er der nogle piger, der har. Det første eksempel herpå er offeret en mand.

Dom 12: Tre piger følger efter en gammel mand og frarøver ham en taske efter at have skubbet ham omkuld og sparket ham i ansigtet og på kroppen. Pigerne har inden overfaldet talt med manden, og planerne om at begå overfaldet opstår i situationen.

Også når der er tale om røveri er det mest almindelige dog, at offeret er af hunkøn.

Dom 13: Flere piger, der begår røveri på offentligt sted over for kvindeligt offer. Pigerne truer med at bruge vold.

Dom 14: Pige, der stjæler varer i et supermarked. Hun bliver imidlertid opdaget, og da en ansat forsøger at stoppe pigen, skubber og slår hun ud efter den ansatte. Pigen bliver som følge af den anvendte vold dømt for røveri.

Dom 15: Pige, der sammen med en anden person efter aftale begår røveri mod en ældre dame ved at skubbe hende ind i noget buskads og fratage damen hendes pung.

I den sidst omtalte dom kan jeg ikke se, om medgerningspersonen er en pige eller en dreng på grund af anonymiseringen af domsudskrifterne. Og det gør sig gældende for andre af røverierne.

Dom 16: En pige begår efter aftale røveri sammen med en anden person i en forretning. De truer med en pistol og en kniv.

Dom 17: To piger og en dreng planlægger at begå røveri mod en forretning. En af pigerne skylder et større beløb væk, som hun vil skaffe gennem røveriet. De tre maskerer sig og klæder sig i neutralt tøj. En af pigerne truer ekspedienten med en kniv og låser ham inde i et andet lokale.

I de ovenfor omtalte røverier er pigerne aktive deltagere i selve røveriet. Der er imidlertid også sager, hvor den dømte pige har en mere passiv rolle. Hvorvidt hovedgerningspersonen er en pige/kvinde eller en dreng/mand kan dog ikke ses. Et eksempel herpå er den følgende dom.

Dom 18: Pige, der venter udenfor, mens anden person begår bankrøveri. Pigen er med til at fjerne udbyttet, og hun har vidst, hvad der skulle ske.

I den undersøgelse Justitsministeriets Forskningsenhed har foretaget af udviklingen i ungdomskriminalitet fra 1995 til 2005, finder de, at en del af stigningen hænger sammen med en stigning i politivedtægtsovertrædelser for generende adfærd, og det siges, som tidligere omtalt, at det kan tolkes som udslag af en faldende autoritetstro fra de unges side og en stigende intolerance – eller nul-tolerance – over for uordentlig adfærd fra myndighedernes side. Det menes endvidere, at denne tolknings gyldighed kan bestyrkes af, at der også er sket en stor stigning i antallet af sager vedrørende vold eller trusler mod nogen i offentlig tjeneste - § 119 - samt i sager efter straffelovens § 121 om fornærmelig tiltale af offentlig myndighed (2007, s.7). I det domsmateriale, jeg har haft adgang til, er der 6 domme for overtrædelse af § 119. I de fleste af tilfældene går pigernes overgreb ud over politifolk. Manglende autoritetstro kan måske også være en årsag til, at pigerne slår på pædagoger og lærere på de institutioner, hvor de er anbragt, således som det er tilfældet i nogle enkelte domme. Om anmeldelserne for volden også er udtryk for mindre tolerance, er umuligt at sige på grundlag af mit materiale.

Pigerne er ikke bare ind imellem voldelige, de kan også være truende. Det er typisk i forbindelse med, at de er blevet anmeldt til politiet for at have begået vold mod en anden pige. Herefter ringer de offeret op og truer med, at offeret kan få nogle flere tæv. I et tilfælde rettes truslerne mod en pige, der skal vidne i en sag mod en anden piges ekskæreste. Og der er også et eksempel på, at truslerne går ud over en ansat på en institution, hvor pigen er anbragt. Der er derimod ingen eksempler på, at pigernes vold går ud over søskende og forældre. Som det vil fremgå senere af interview med fagfolk, der gennem deres arbejde har kontakt med piger, der til tider er voldelige, forekommer det, at der udøves vold på kryds og tværs i pigernes familier.

Personbeskrivelser

I enkelte af domsudskrifterne indgår der mere uddybende beskrivelser af pigerne. Jeg har lavet et kort resumé af de fem beskrivelser, som er så uddybende, at de kan give grundlag for et resumé. Oplysninger om, hvor i landet pigerne kommer fra, er af hensyn til pigernes anonymitet udeladt. Endvidere er der andre oplysninger af mere faktuel karakter, som heller ikke er medtaget i disse korte beskrivelser:

A. Pige, der har et misbrugsproblem, og som til dels lever i et misbrugsmiljø. Hun har haft en problematisk opvækst, hvor forældrene ikke har kunnet magte hende. Også skolen har været problemfyldt. Hun har det ind imellem psykisk dårligt.

B. Pige der beskrives som yderst truet. Hun har ingen, der kan tage sig af hende og give hende omsorg. Hun har længe levet på egen hånd uden rammer og regler.

C. Pige, der får beroligende piller, ryger hash, sniffer lightergas og speed. Hun har på det sidste haft det dårligt. Hun har været uvenner med sin mor, har skåret i sig selv og skulle have været indlagt på psykiatrisk afdeling.

D. Pige, der har haft en meget ustabil opvækst og med meget svingende skolegang. Hverken pigen eller hendes forældre har villet indgå samarbejde og tage imod hjælp fra det offentlige til at løse problemerne. Det siges om pigen, at hun er uden for forældrenes rækkevidde i forhold til påvirkning, og at det ikke vurderes, at hun på forsvarlig måde kan tage vare på sig selv. Det formodes, at pigen har brug for psykologhjælp.

E. Pige med et hashmisbrug, som har været på flere opholdssteder, som hun stikker af fra, hvorfor der også er fravær fra skole.

Som omtalt, er det meget få af dommene, hvor der indgår mere fyldige oplysninger om pigerne og deres baggrund, men det fremgår, at i de få sager, hvor sådanne oplysninger findes, er der markante problemer i disse pigers liv.

Opsummering af pigernes vold

Som omtalt tidligere er de domme, jeg har haft adgang til, ikke repræsentative for vold begået af piger, som fører til en eller anden form for sanktion fra retssystemet. Det kan måske siges, at de piger, der indgår i denne undersøgelses domme, har det fællestræk, at deres omgivelser har vurderet, at de har nogle særlige problemer, som gør dem egnede til netop de to sanktionsformer, som er repræsenteret her. Det er altså i højere grad specifikke forhold hos pigerne og deres liv, der er kendetegnende, end den vold de har udøvet. Det er et ret bredt spekter af vold, der optræder i dommene fra skub og mindre slag til alvorlige overfald med spark i hovedet og cigaretbrænding. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der stort set ikke er omtale af brug af våben. I de domme, hvor der gives vilkår om deltagelse i kursus i Anger Management, har de enkelte piger måske nok en vis erkendelse af problemer med at styre deres vrede og også en vis indflydelse på, at de får netop dette vilkår. De piger, der får en dom til ungdomssanktion, har derimod ingen indflydelse på, hvad der skal ske med deres liv de næste par år. Det er alene omgivelserne, der træffer beslutning herom.

Den vold piger udøver i det foreliggende domsmateriale, dækker et bredt spekter fra den ret milde vold til grove tilfælde, hvor ofre kommer alvorligt til skade. Dommene indeholder såvel sager, hvor pigerne er alene om at begå volden, som sager hvor de begår volden sammen med andre piger eller drenge. Det, der er kendetegnende, er, at deres ofre oftest er andre piger eller kvinder, og at dette også gør sig gældende, når piger begår røverier.

De få personbeskrivelser, der er indeholdt i domsmaterialet, skildrer piger med store problemer i deres opvækst. Dette er for så vidt ikke unaturligt, da den ene af de sanktioner, som er omfattet i sagerne er dom til ungdomssanktion, hvor der netop lægges vægt på personernes baggrund og sociale kompetencer.

III. Interview med fagpersoner

Denne fremstilling af piger, der begår vold, er baseret på interview med fagfolk, der dagligt eller hyppigt er i kontakt med pigerne. Fremstillingen kan give ét billede blandt flere, som er blevet præsenteret i de seneste år. Senere i rapporten vil jeg foretage en sammenstilling af mine oplysninger, med det, der er fremkommet i andre undersøgelser – såvel danske som internationale.

Præsentation af informanter og formål med interviewene

Der er foretaget interview på 11 institutioner. Jeg har forsøgt at finde forskellige typer af institutioner, som på en eller anden måde er i kontakt med piger, der begår vold, og som også har en forskellig tilgang til pigerne. Alle institutionerne er placeret i københavnsområdet. De fleste interview er foretaget med en person, men i enkelte tilfælde har der været to informanter til stede. I alt er der 15 informanter, der er blevet interviewet. De fleste interview har haft en varighed af ca. en time. Interviewene blev foretaget som semistrukturerede interview, hvor jeg på forhånd havde udarbejdet spørgsmål. I majoriteten af interviewene bliver de fleste af spørgsmålene da også berørt, men i øvrigt har interviewene udviklet sig forskelligt. Dette skyldes først og fremmest, at institutionerne har forskellige funktioner og forskellige tilgange til pigerne f.eks. har nogle et fagligt kendskab til både drenge og piger og kan sammenligne dem, andre færdes i miljøerne og har større indsigt i gruppekonstellationer, og endvidere er der forskel på, hvor tæt på voldsproblematikken forskellige informanter kommer i deres arbejde. De 11 institutioner er Basen, Basen Bostedet, Den Gule Flyver, Døgntakten, Gadepiloterne, Pigegruppen i Saxogade, Skolen Sputnik, SSP-Ballerup, Sønderbros akutafdeling på Kløvermarken, Tjek-Punkt og Vikasku. Basen, Den gule Flyver, Sputnik og Vikasku er specialskoler, Tjek-Punkt og Gadepiloterne laver opsøgende ungdomsarbejde på gadeplan, men har også rådgivning og Tjek-Punkt fungerer endvidere som mødested for unge, der har sociale problemer. Tjek-Punkt arbejder på Vesterbro og på Christiania, mens Gadepiloterne hører hjemme på Frederiksberg. Pigegruppen er Københavns kommunes tilbud til vilde og udsatte piger mellem 13 og 18 år fra hele københavnsområdet, SSP- Ballerup, som har haft et særligt projekt for piger med voldelige tendenser. Kløvermarken er den socialpædagogiske døgninstitution akutafdeling. Døgntakten er Københavns kommunes krise- og rådgivningscenter for børn og unge. Endelig er Basen Bostedet et sted for unge mellem 14 og 18 år med behov for anbringelse uden for hjemmet. Adskillige af informanterne lægger vægt på at sige, at det de kan udtale sig om, er indtryk og viden fra deres specifikke arbejdspladser, og at de ikke har statistik eller anden mere struktureret viden om voldelige piger. Det er imidlertid netop fagpersonernes indsigt jeg forsøger at samle en art

overblik over med disse interview, og det fremgår at flere af interviewpersonerne har forberedt sig ved at tænke over situationen på deres institution.

De 11 ovennævnte institutioner fik i begyndelsen af marts måned i år et brev stilet til lederen af institutionen, hvor jeg kort redegjorde for projektet, præsenterede mig selv og oplyste, at jeg havde fået bevilling fra Justitsministeriets Forskningspulje. Jeg fortalte, at jeg søgte informanter hos dem, i første omgang ansatte, som arbejder med pigerne, og som har et godt kendskab til dem, men at jeg senere i forløbet også gerne ville interviewe piger. Endvidere oplyste jeg, hvad hovedindholdet i interviewene ville omhandle og lovede anonymitet for samtlige interviewpersoner. Jeg afsluttede brevet med at skrive, at jeg ville ringe til dem i løbet af nogle dage. Alle institutioner sagde ja til at deltage. På Sønderbro var det dog kun akutafdelingen, der kom til at indgå. Det blev overladt helt til institutionerne selv at udvælge relevante fagpersoner til interview.

Det overordnede mål med interviewene med fagfolkene er at belyse, om de igennem deres arbejde med de unge piger vurderer, at der er karakteristika hos disse piger, som adskiller dem fra andre unge piger, og om der over tid er sket en udviklingsmæssig ændring, som kan have betydning for en voldelig adfærd.

Jeg har ikke spurgt ind til et mere præcist antal piger, som de forskellige institutioner har kendskab til. Det fremgår imidlertid, at der ikke er tale om særlig mange. Som det vil fremgå senere, har en del af pigerne imidlertid kendskab til hinanden, derfor rækker informanternes viden om området også ud over de piger, de har en tættere kontakt med. På en af institutionerne ser det dog anderledes ud, hvilket ikke er så bemærkelsesværdigt, da det er et projekt, som er målrettet netop piger, der begår vold.

Udvikling

I de fleste interview har det første spørgsmål vedrørt, om der har været en eller anden ændring i forhold til piger og vold inden for en tidsperiode. Denne tidsperiode har været lidt forskellig afhængig af interviewpersonens erfaringer inden for deres nuværende fagområde. Den helt overvejende del af interviewpersonerne mener ikke, at der er sket nogle væsentlige ændringer i omfanget inden for de sidste ca. fem år. De fleste, der taler om, at der er sket ændringer, mener, at man skal hen imod fem til ti år tilbage for at finde et billede, hvor piger var mindre voldelige end i dag. Der er til gengæld nogle informanter, der påpeger, at forskellen mellem tidligere og nu er stor, for tidligere så

de slet ikke voldelige piger på de institutioner, hvor de arbejdede. Nogle af informanterne taler om, at pigernes vold kommer i bølger, at der tilbagevendende dukker en mindre gruppe piger op, der bruger vold. Som en af interviewpersonerne udtaler om pigerne: ”Vi tænker ikke, hvor er de voldelige, men indimellem tænker vi, de her er voldelige”. En af informanterne kan underbygge sin udtalelse om de manglende ændringer med talmæssige opgørelser fra sit arbejdsfelt.

Mens de fleste informanter altså mener, at man skal et godt stykke tid tilbage i tiden for at finde ændringer i omfanget, så er der enkelte der taler om andre typer af ændringer. En interviewperson siger, at der er flere piger, der får domme for den vold, de udøver, en anden taler om, at pigerne ikke længere holder den vold, de begår, hemmelig for forældre og pædagoger – at det er blevet mere legitimt. Også i to andet interview tales der om, at pigernes vold tidligere – og det kan tidsmæssigt være langt tilbage – var skjult, men også mere uskyldig – noget med at rive i håret, krasse og nive, men også mobning og udelukkelse fra fællesskab omtales. Eller det siges, at pigers vold nok forekom tidligere, men at det var enkeltstående tilfælde. Der er også interviewpersoner, der taler om, at blandt visse piger og kulturer er det helt almindeligt, at det er sådan man gør nu, og endelig er der en informant, der taler om, at de piger, der sommetider er voldelige, er blevet yngre. Der er faktisk flere af fagpersonerne, der bemærker, at en del af pigerne er meget unge – 13 - 15 år. Samlende kan det siges, at det er ændringer, som kan bevirke, at pigers vold bliver mere synlig.

Volden

Der er flere af interviewpersonerne, der taler om, at den vold, pigerne begår, er blevet grovere. Gennemgående bruger informanterne ret stærke udtryk om selve den vold, pigerne benytter sig af. Der bruges udtryk som psykisk terror, bestialsk, modbydelig, tyranniserende, truende, grænseoverskridende og udspekuleret. Det, der fremhæves som karakteristisk for pigens vold, er – ud over slag og spark – at pigerne brænder ofrene med cigaretter og tisser på dem, hiver deres piercinger ud og ydmyger dem på det kraftigste. Endvidere omtales det, at de barberer håret eller øjenbrynene af, hiver tøjet af ofret og fotograferer volden og tvinger ofrene ned på alle fire. Det er dog ikke blot selve volden, der giver anledning til de stærke udtryk. Det skyldes også, at pigerne planlægger eller som en af de interviewede siger: ”Pigerne laver et set-up”. Heri ligger der, at offeret skal isoleres på et sted, hvor volden så kan foregå. Der er forskellige historier omkring pigernes planlægning dels i forhold til, hvordan det kan foregå, når gerningsperson og offer kender hinanden, og dels i forhold til, hvordan det kan foregå, når de ikke kender hinanden. Når pigerne kender hinanden, kan der for eksempel ske det, at det kommende offer inviteres til en eller anden form for samvær, som i ud-

gangspunktet lyder som et venindetræf. Hvis pigerne ikke kender hinanden opsøges det kommende offer for eksempel på et sted, hvor det forventes, at hun vil være til stede. Det fremgår, at disse ”møder” kræver en hel del planlægning, som oftest foregår over mobiltelefoner eller over Internettets chatside Arto. Der skal findes et mødested, man skal have afklaret, hvem der er til stede, hvem der kontakter den pige, der skal have tæv, og eventuelt hvem det er, der skal uddele tævene. Det er ikke nødvendigvis alle de tilstedeværende piger, der deltager i volden. Sommetider involverer planlægningen derfor også at sørge for, at der er en eller flere piger til stede, som kan begå volden. En af interviewpersonerne siger om optakten: ”Hvis man skal bruge et positivt ord, så er det meget sofistikeret, der er mange aspekter og faktorer, de indblander i det for at lede hen til deres mål.”

Det er ikke nødvendigvis så enkelt, at der er nogle piger, som risikerer at blive ofre for vold, og andre, der udøver volden. Den, der slår og ydmyger den ene dag, kan være den, der selv bliver udsat for det samme en anden dag.

Det ser ud til, at meget af det, der går forud for volden, ligner det, der sker mellem mange piger i almindelighed. Nemlig at piger har nogle mere eller mindre tætte veninder, hvor en af dem gør eller siger noget, som ikke er passende, og så skal hun udelukkes fra fællesskabet. Flere af informanterne taler om, at piger i almindelighed bruger og altid har brugt at holde andre piger udenfor, de mobber og anvender psykisk vold. En af interviewpersonerne siger: ”De andre mobber – det er verdens hårdeste form for tortur, og det har de gjort i årevis”. En af de andre interviewpersoner siger, at tidligere frøs pigerne hinanden ude. Nu er der regler, der skal overholdes, for ellers får man bank. Det kan siges, at pigernes ydmygende voldsform ligger i forlængelse af det, piger altid har gjort, men at denne pigekultur får en særlig og voldsom drejning i de miljøer, hvor de piger, som ind imellem er voldelige, færdes. En af de yngre informanter siger: ”I bund og grund er det faktisk pige fnidderfnadder som i min barndom, der er blevet til noget andet”. Andre kan fortælle om, at der forud for volden kan være udviklet et stort net af løgne, sladder og intriger, som involverer piger flere led fra hovedpersonen.

Når jeg spørger ind til, om pigerne bruger våben eller slagredskaber, er svaret nej, men at det ikke er ukendt blandt drengene. Når informanterne sammenholder pigernes vold med drengenes, lægges der vægt på, dels at drenge har regler, som skal overholdes, når de slås, og dels, at når drengene er voldelige, så er der ikke nogen stor forudgående planlægning, og endelig så er problemerne overstå-

et i og med, at der er blevet delt øretæver ud. Endvidere fremgår det, at når drengene er voldelige, så er der tale om fysisk vold og ikke psykisk vold. Så det er tilsyneladende nogle forskelle i de former for grov vold pigerne og drengene benytter. En interviewperson fortæller, at nogle af drengene på institutionen siger, at de synes, det er fuldstændigt vanvittigt, det pigerne kan finde på, og at det er ting, som ligger dem fjernt. Andre af interviewpersonerne siger, at de har hørt, at drengene synes, det er dybt foragteligt, eller at de ikke respekterer piger, der slår. Der er også en informant, der siger, at pigerne tager meget afstand fra andre pigers vold f.eks. i relation til, at volden omtales i medierne. Der er én af de interviewede fagfolk, der siger, at pigerne i en vis udstrækning kan opnå respekt fra drengene ved at bruge vold, men at det så skal være vold, der ikke bare er ”sådan noget tøsepjat, hvor de river hinanden i håret og spytter på hinanden”, men vedkommende tilføjer, at der generelt ikke er meget respekt mellem kønnene.

Det er gennemgående den særlige vold iblandet psykiske ydmygelser, som fremhæves som det karakteristiske for pigers vold, men det fremgår af flere interview, at der også forekommer vold, som udelukkende er fysisk og mindre alvorlig blandt piger. Når der gennemgående lægges mest vægt på den alvorlige vold, skal det nok tages som udtryk for, at jeg i interviewene har bedt om at få belyst det særlige ved piger og vold.

Der er udbredt enighed om blandt informanterne, at pigers vold primært går ud over andre piger, men det forekommer også, at piger er involveret i slagsmål i deres familie. Her er det primært andre søskende og mødre volden rettes imod. Det kan også ske, at piger slår på pædagoger eller på lærere. Derimod er der ikke mange, der har hørt, at piger slår på drenge, men også det kan ske. De fleste mener dog, at piger ikke slår på drenge. Nogle få har hørt, at hvis der er drenge, som piger synes skal have tæsk, så får de drengevenner til at ordne det. Der er dog en undtagelse, pigernes kærester kan godt blive slået. Der er imidlertid flere udsagn om, at pigerne får tæv af deres kærester.

Der er informanter, der påpeger, at det ikke kun er pigernes vold, der er blevet grovere, men at det også gælder for drengenes. En af informanterne udtrykker det, som at gadelivet er blevet voldsomere, og at det ikke kun gør sig gældende for drengene, men også for pigerne. Flere af interviewpersonerne fortæller, at de unge både piger og drenge siger om volden, at sådan er det bare i deres miljø, der er det vold og trusler der styrer – for dem er det i den virkelige verden, at disse ting foregår. Det gælder også, når det går ud over dem selv. De kan blive kede af det, men sådan er det bare,

og det er en del af livet. Når de selv udsættes for andre pigers vold, kan det få den konsekvens, at det skal hævnnes frem for en refleksion over, hvordan det føles. En af de interviewede fagpersoner beretter således: ”Hvis det sker for dem selv, så bliver de bare lidt ophidsede og siger, nu har en eller anden overfaldet mig eller truet mig eller gjort et eller andet – og så skal der bare hævnnes, det er ikke sådan, at nu kan jeg mærke, hvordan det er”. Der tales om normer, moral og æresbegreber. De gælder ikke kun for pigerne, men pigerne er en del af de miljøer, hvor disse normer og æresbegreber eksisterer. En af interviewpersonerne udtaler: ”Man er hård, man er sej, man går i nogle klikker, man styrer nogle ting, og man bruger vold i sin hverdag i sit liv til at styre andre mennesker med. Også blandt piger. Og det bruges, hvis folk ikke makker ret”. Reglerne skal overholdes af såvel dem, der er inden for som uden for ens egen gruppering, ellers skal man afstraffes. Det kan for eksempel betyde, at hvis en af pigerne har sagt, at hun vil tæve en anden pige, så kan hun ikke undslå sig, fordi hun ellers ikke ville holde sit ord, eller fordi hun så ville tabe ansigt. Det er vigtigt ikke at vise svaghedstegn, for så er der en risiko for, at man selv bliver offer, som det siges af en af de interviewede ”angrib og overlev for ellers bliver du kørt over”. En af de interviewede taler om, at pigerne påtager sig en art udvidet retfærdighedsfølelse på andres vegne, hvor de går ind og forsværer en veninde, der i deres øjne har været udsat for en urimelighed ”det er ligesom om det bliver sådan, det er vi lige nødt til at gøre noget ved, det kan man jo ikke have siddende på sig”. Et par af informanterne nævner, at der er piger, som godt vil, og som også forsøger, at snakke sig ud af en konflikt, hvorvidt det lykkes vides ikke.

Hvorfor slår pigerne

De informanter, der ytrer sig om, hvad det er, der får nogle piger til at bruge vold siger, at der efter deres opfattelse ikke er nogen enkelt forklaring. De er for så vidt enige om, at pigernes baggrund og opvækst spiller en rolle, men de ser også piger, som har levet med tilsvarende belastninger, som ikke er voldelige. Nogle taler om, at der kan ske et eller andet traumatisk, eller at belastningen en dag bliver for stor. En af informanterne siger: ”Det er jo nogle unge, som har været presset og som bliver presset yderligere, og som ikke har de fornødne netværk eller muligheder for at få afløb ... alle unge møder ting, der er rigtig svære, men hvis der ikke er nogen til at modtage alle de der frustrationer, så bliver de jo inde i kroppen, og så kan man sige, så skal de ud på en anden måde”. Der er også nogle, der mener, at de psykiske symptomer, som nogle af pigerne har, kan have en betydning som en del af forklaringen på deres voldelige adfærd. Andre taler om, at pigerne har svært ved at udtrykke sig eller klare sig sprogligt i forhold til jævnaldrende, og at de derfor bruger volden som kommunikationsform, ”og hvis man ikke har sproget og ikke kommunikationsmidlerne til at tale på

andre måder, så taler man sådan. Mit udgangspunkt er ikke, at der er nogle børn, der slår for at skade andre, børn slår kun i afmagt". En anden interviewperson udtrykker det således: "For dem er volden en løsning – det er en integreret del – det er noget de gør, hvis de ikke ellers ved, hvad de skal gøre". Der tales også om, at pigerne er impulsstyrede eller handlingsorienterede. Og endelig er der en, der udtrykker det på denne måde: "Når man er et menneske, der bruger vold på den måde, så er man også et menneske, der omsorgsmæssigt har nogle store sorte huller".

Veninder

Et af de forhold, der har været genstand for overvejelser, er, om pigers vold udføres af enkeltpersoner, eller om der er tale om pigebander. Jeg har derfor under interviewene stillet spørgsmål herom. Alle informanter afviser, at der er tale om, at de voldelige piger indgår i pigebander. De indgår i nogle grupperinger, som i de fleste tilfælde består af jævnaldrende piger. Grupperingerne beskrives som vekslende i forhold til, hvem der for tiden er inde, og hvem der er ude, fordi pigerne bliver uvenner med hinanden indimellem. Nogle få interviewpersoner taler om, at der er piger, der har en længerevarende veninderrelation, hvilket forklares med, at de bor tæt på hinanden eller har gået i skole sammen. Ellers beskrives pigernes relationer, som kortvarige – til tider så kortvarige, at det kan tælles i dage. Det er dog typisk, at pigerne betegner hinanden som bedsteveninder i den tid, relationen varer, og måske bliver de bedsteveninder igen efter et stykke tid. Den løse struktur og de omskiftelige kortvarige relationer begrundes af informanterne med, at der er tale om piger, som har meget svært ved overhovedet at indgå relationer til andre mennesker og at knytte venskaber. Pigerne bærer rundt på nogle alvorlige problemer, som bevirker, at de har svært ved at rumme hinanden og hinandens problemer på godt og ondt, og at de er meget sårbare. Der tales om, at de mangler sociale kompetencer, eller at de er socialt handicappede. Nogle af interviewpersonerne taler om, at pigerne ikke er i stand til at knytte veninderrelationer eller indgå i grupper, fordi de ikke evner at tolerere andre mennesker eller ikke har de kvaliteter, der skal til for at indgå i en gruppe. En af informanterne siger, at vedkommende hverken betragter pigerne som bander, grupper eller veninder, men at der mere er tale om at "lige børn leger bedst". Denne informant er ikke den eneste, der snakker om, at pigerne finder sammen, fordi de ikke kan indgå i mere almindelige grupperinger og sammenhænge for eksempel i en almindelig skole, som ofte er et sted, der skaber grundlag for udvikling af mere varige veninderrelationer.

På trods af gruppernes overvejende løse struktur, er der interviewpersoner, som taler om, at det kan være svært at forlade en sådan gruppe. Måske mest fordi pigerne så forlader det miljø, de kender, og hvor de har de venner, de nu har.

Enkelte informanter taler om, at der kan være tale om blandede grupper, hvor der er drenge med, men overvejende er der tale om, at det er piger, der indgår i grupperingerne. Drengene betegnes som nogle, der er på besøg, nogle pigerne fester med og er kærester med, men som sjældent er en fast del af gruppen.

På spørgsmålet om hvorvidt der er en art hierarki i grupperingen, svarer de fleste interviewpersoner, at det er indtrykket, at der er en eller anden form for hierarki eller rangordning, at pigerne f.eks. har forskellige roller som giver forskellig status, og at der kan være piger, som er meget yderligt i grupperingen – medløbere – som gerne vil have en mere central placering. Det er underforstået, at rangordningen i gruppen i en vis udstrækning i nogle tilfælde kan ændre sig afhængig af, hvem der for tiden er med i den aktuelle gruppering. Men der tales også mere generelt om, at pigerne gennemgående bruger eller misbruger hinanden. Der er en informant, der taler om, at der kan være nogle meget uheldige venindekonstellationer, hvor de bruger hinanden dårligt og kan udvikle noget, der er endnu værre, de får hinandens værste sider frem og skal leve op til hinanden. En anden siger: ”Nogle af de piger, vi har set, har været underlagt andre piger i gruppen – deres holdninger og meninger, og de har svært ved at sige fra”.

Ofrene

Informanterne mener som nævnt, at det overvejende er piger, der udsættes for andre pigers vold. Der er delte meninger om, hvorvidt de kender de piger, volden går ud over, eller om det også går ud over dem helt ukendte piger. Selvom de fleste interviewpersoner siger, at pigerne er voldelige over for både nogen, de kender, og over for tilfældige personer, så er der en klar overvægt af interviewpersoner, der taler om, at pigerne på en eller anden måde kender til dem, volden rammer. Det er dog interessant, at blandt de institutioner, som omtaler helt tilfældige ofre, er de institutioner, som færdes i miljøerne.

Når helt tilfældige mennesker bliver angrebet af pigerne, kan det skyldes, at disse mennesker har noget, som pigerne vil have, f.eks. stoffer, men ellers er det generelt for at berige sig, at pigerne overfalder personer, som de ikke kender. Det kan imidlertid også skyldes, at de f.eks. ser en person,

som de synes ser dum ud, går på en forkert måde, har det forkerte tøj på, eller det kan være, at det er en person, pigerne synes kigger mærkeligt på dem. En af de interviewede fagpersoner fortæller om oplevelsen af at blive kigget på: ”De særligt omsorgssvigtede har altid haft den idé, at folk kunne se igennem dem. Selvom de så flotte ud og havde det rigtige tøj på og masser af make-up, så har de kunnet lave udfald mod nogle, der bare har kigget på dem. Fordi de har den der følsomhed, hvor de oplever, at de udstiller sig selv, og at andre kan se, hvor usselte deres liv er, og hvor forfærdeligt alting er”. De tilfældige ofre kan være nogen, pigerne passerer på gaden, nogen de ser i toget eller det kan være nogen, de har fundet på nettet, tilsyneladende overvejende på chatsiden Arto.

At pigerne kender dem, de er voldelige overfor, skal forstås dels som nogle, der færdes de samme steder som dem selv, eller at de kender dem som veninder, dels skal det forstås som piger, de kender gennem andre piger, eller piger, de har hørt om gennem andre piger. En af interviewpersonerne siger: ”Det behøver ikke være relationsbetinget forstået på den måde, at det ikke behøver gå ud over nogen, pigerne kender i forvejen. Det er det ofte, men ikke altid. Man behøver ikke have noget forudgående kendskab til den person, man er uvenner med. Ofte er det en fra naboskolen eller en fra kvarteret eller en venindes tidligere veninde. Man kan også samle ’veninder’ (informanten viser gåseøjne med fingrene) op på f.eks. Arto, og så har man jo ikke noget særligt godt kendskab”. Lige som med de tidligere omtalte sladder og intriger kan kendskabet gå flere led ud, men de kender hinanden på den måde, at de ved hvem hinanden er, som flere informanter påpeger. En af fagfolkene fortæller, at pigerne yderligere kan benytte sig af dette netværkslignende kendskab, når der er én, der skal have tæv. De kan finde ud af, at få nogle, der er flere led fra såvel forurettede som offer, til at udføre overgrebet. Det betyder, at det bliver sværere at opklare hvem, der har begået overgrebet, fordi ofrene ikke direkte kender de piger, der har overfaldet dem. Det kan imidlertid også være piger, som få dage før er blevet betragtet som veninder og en del af grupperingen, og det kan tilmed være den tidligere bedsteveninde, som bliver udsat for et voldeligt overgreb, når pigerne af en eller anden grund bliver uvenner. En af de interviewede fagpersoner siger for eksempel, at der kan være tale om to piger, som lige har lært hinanden at kende. Den ene pige ringer til den anden for at få hjælp til at tæve en tredje pige. Pigen, der ringer for at få hjælp, kender hende, der skal have tæv. Det er netop hendes bedste veninde. Hende, der bliver ringet op, har imidlertid aldrig set det kommende offer, men hun har hørt, at hun har sagt noget om hende, så hun stiller op.

Der er et par informanter, der siger, at de hårdtslående veninder ikke slås med hinanden, kun med andre. Den ene af informanterne fortæller, at de piger inden for en gruppering, som indimellem er voldelige, bliver brugt til at ordne de problemer, som skal løses med vold. Det stemmer ganske godt overens med beretningen om, at pigerne indimellem kontakter piger, der skal udføre volden, uden for den nærmeste kreds. Der er også en interviewperson, der har kendskab til, at der kan opstå slagsmål, når to grupperinger på tværs af distrikter løber ind i hinanden i byen.

Udløsende faktorer

Hvis man prøver at se på, hvad det er der kan udløse volden, så ser det umiddelbar ikke ud til at være noget særlig alvorligt, noget der kan true pigerne alvorligt. Jeg har allerede været inde på, at det kan være, fordi der er en, der ser dum ud, klæder sig forkert, siger eller kigger mærkeligt og lignende. En af de interviewede fortæller, at nogle piger var på internettet, og så fandt de en pige, som de syntes så dum ud. De printede et billede af denne pige ud, og så tog de ud til den by, hvor hun bor, og gik rundt med billedet og spurgte om, hvor hun bor: ”Så fandt de hende, og så smadrede de hende”. Det kan også skyldes, at der er en, der har lånt en trøje eller noget andet tøj – hvilket er helt almindelig forekommende blandt pigerne – men at det så er blevet lånt videre, hvilket ikke var meningen. Herudover kan volden udløses, fordi der er en pige, der har lånt penge af en anden og ikke fået betalt dem tilbage. Jeg har været inde på, at der kan udspille sig udviklede intriger og sladder. Volden kan være en udløber heraf og en slags klimaks på et længere forudgående forløb med sladder og intriger. En af fagpersonerne siger: ”Det spreder sig ret hurtigt i disse grupper, og det gør det, fordi man har en meget fastlåst opfattelse af, hvad en god veninde er, og man ryger hurtigt med på galejen, hvis bare én man kender har en holdning til en pige fra en anden skole eller en anden kommune eller en pige, der har en særlig Arto-profil”. Sladder og volden kan udspringe af, at der måske, måske ikke er en pige, der har omtalt en anden pige som en luder eller andre mindre pæne ting. Der er flere af de interviewede fagfolk, der taler om, at pigerne – og for den sags skyld også drengene – har en voldsom retorik, så de bruger mindre flatterende udtryk om hinanden, men der er altså nogle sammenhænge, hvor det er uacceptabelt. Man kan forestille sig, at udtrykket ”luder” nogle gange kan bruges blot som et skældsord og i andre sammenhænge have et betydningsindhold, hvor der stilles spørgsmålstegn ved en piges seksuelle adfærd. Det kan også dreje sig om, at en pige siges at have kysset en anden piges kæreste eller ekskæreste. I de tilfælde, hvor jeg har spurgt mere ind til pigernes opfattelse af kæresterne og ekskæresterne, siges det, at de er vigtige for pigerne. En af interviewpersonerne siger således: ”Kærester og ekskærester betyder meget – der er nogle ejerforhold til dem. Nogle må godt, og nogle må ikke kysse ekskærester. Nogle skal bare

blande sig udenom, dem har man et eller andet med i forvejen". Der er andre, der siger, at det bestemt ikke er uden betydning, hvem ekskæresten kommer sammen med. Kærestens status eller de involverede pigens status kan tilsyneladende også have en betydning for, om ekskærestens nye veninde accepteres, eller om hun skal straffes. En af de andre interviewpersoner siger, at det er almindeligt at unge skal prøve hinanden af, "men i de her miljøer har pigerne måske én kæreste, men han har måske mange kærester, og det er lidt ok. Det drejer sig om at finde en, der holder af en". At pigerne ønsker en kæreste, der holder af dem, bekræftes af andre informanter. Pigerne er meget afhængige af den opmærksomhed, den omsorg kæresterne kan give, og at der er nogen, der ser dem, og det søger de "rigtig rigtig meget". En interviewperson siger om det at have en kæreste: "Jeg oplever, at det er livsnødvendigt".

Bedsteveninder

Det er ikke bare kærester, der er vigtige og som udfylder en vigtig funktion i pigernes liv, det gør veninderne også. De interviewede fagfolk er ret enige om, at pigerne viser omsorg for hinanden, passer på hinanden, og bakker op om hinanden, men da veninderrelationerne ofte er kortvarige eller vekslende, kan det hurtigt skifte i forhold til hvem, der får deres omsorg, og hvem de får den fra. Som en af informanterne siger: "De har kendt dem i tre uger, og så er det deres bedste veninder, og så vil de gå gennem ild og vand for dem – de har jo ikke andre". Det er typisk, at informanterne siger, at pigerne passer på hinanden og engagerer sig i veninderne, men at veninderrelationerne hurtigt kan blive ødelagt, fordi den ene i den andens opfattelse har gjort noget forkert, og så bliver de voldsomt uvenner. De mere langvarige og trygge venindeforhold ses ikke så ofte. Et par af interviewpersonerne taler om, at volden også kan være et udtryk for en art omsorg, fordi de stiller op for en veninde, som en af dem siger: "Når hun stiller sig forrest i linjen og uddeler røvfuld på en venindes vegne, så er det et ultimativt offer". En af interviewpersonerne siger, at netop deres dybe involvering får det til at virke ekstra voldsomt, når de så bliver uvenner og går til angreb. Der er nogle, der siger, at pigerne faktisk synes, det er hårdt, når de er uvenner med en tidligere veninde, og at de kan være meget kede af det, men de finder hurtigt en ny veninde, for det er vigtigt for dem at have veninderrelationer, hvor de på ny kan give og få omsorg. Og sommetider finder de sammen med en tidligere veninde igen. En af fagpersonerne udtaler herom, at de kan være gode til at tilgive hinanden. Det kan siges, at hver ny bedsteveninde får deres omsorg, så længe det varer, og at deres relationer til de andre piger er et spørgsmål om enten eller.

Opvækst

Når de interviewede fagfolk beskriver pigernes baggrund, er der nogle forhold, der står frem. Det er, at pigerne har en barsk opvækst, at der er vold i familien og mere eller mindre alvorlige psykiske vanskeligheder. Det gælder for så vidt også, at de økonomiske forhold er dårlige. Det er ikke et forhold alle omtaler. Nogle gør det indirekte ved at sige, at de kender til piger, som kommer fra mere velstillede familier. Endelig kan det tænkes, at der er nogle, der ikke omtaler den økonomiske baggrund, fordi det ikke er specielt for disse piger, men at det stort set gør sig gældende for alle børn og unge på institutionen. Det betyder ikke, at alle forhold behøver at være til stede i hver enkelt familie, men at disse forhold hyppigt omtales af informanterne. Og ligesom med familiens økonomi kan der være undtagelse herfra.

En af interviewpersonerne sammenfatter de unge i deres institution således: ”Der er ikke nogle af de unge, vi har, hvor man siger, det var sgu underligt, at det her er sket. Forældrene, det er arbejdsløshed, kriminalitet, skifter arbejde hele tiden, flytter hele tiden, har det psykisk dårligt, er misbrugere på en eller anden måde, misbruger børnene på alle mulige mærkelige måder, lader børnene passe sig selv, selv sørge for mad, de er ligeglade med hvad børnene laver, og så er man nødt til som barn at få opmærksomhed og rykke grænserne hele tiden for at håbe på, at der kommer noget opmærksomhed, hvilket der ikke gør, og hvis det ikke lige passer mor eller far, så får man et par på kassen og nogle steder sover man også med forældrene – bogstavelig talt – og har gjort det i mange år”.

Det er derfor heller ikke underligt, at der er flere af fagpersonerne, der taler om, at pigerne har brug for meget omsorg og bekræftelse. Der tales om, at der kan fyldes ubegrænsede mængder af kærlighed på, og om behov for at have mennesker omkring sig, som de kan putte sig ind til og få bekræftelse af. Nogle taler om, at nogle af pigerne har fået psykiatriske diagnoser, og at andre må forventes at få det, når de bliver lidt ældre. Det er diagnoser som borderline, post traumatisk stresssyndrom, grænsepsykoser, autismeformer, skitzotypiske tilstande og ADHD (DAMP), der nævnes. Andre taler om, at pigerne kan være grænseoverskridende eller grænseløse både i forhold til andre, men også i forhold til sig selv. Det er ikke bare i den vold, de begår, de er grænseløse, men også i deres seksualitet. Disse piger har f.eks. mange skiftende partnere eller lader sig seksuelt udnytte. At de lader sig bruge kommer også til udtryk ved at betegnelsen medløbere anvendes ”de er til salg for hvad som helst, selvom de skal banke nogen eller begå røverier, for så er de noget for nogen i alle tilfælde i 1-7 minutter, og det er vigtigt”. En af informanterne udtaler: ” De har slet ikke nogen for-

nemmelse af deres egen andel eller de konsekvenser, det kan få for deres fremtidige liv”. Der er andre af fagpersonerne, der taler om, pigerne ikke er i stand til at se konsekvenser hverken for sig selv eller andre, at de ikke kan reflektere over det, de har gjort. Der er dog andre, som mener, at de godt ved, at det er forkert, og at de måske også har dårlig samvittighed.

Fire af de institutioner, der indgår i interviewundersøgelsen, er specialskoler. De børn og unge, der går her, har haft problemer i den almindelige skole. Det er først og fremmest adfærdsproblemer og ikke kundskabsproblemer, der er den væsentligste årsag til, at børnene og de unge er overflyttet til specialskole. Andre af de institutioner, der indgår i undersøgelsen, kan imidlertid også berette om skoleproblemer. Der er flere, der fremhæver, at pigerne ikke nødvendigvis har faglige problemer, og at flere af dem er velbegavede, men at de har svært ved at finde sig til rette i deres klasse. Pigerne har for eksempel svært ved at holde sig i ro, og de skulker eller ophører helt med at gå i skole. Det ses derfor også som et mål for flere af institutionerne, at få pigerne tilbage i skole, så de kan få en 9. classes eksamen og dermed have et skolemæssigt grundlag for fremtiden. En af interviewpersonerne siger: ”De har så meget uro, at de ikke kan sidde og høre på andres holdninger. I en almindelig folkeskoleklasse skal man acceptere, at folk mener noget andet, end man selv synes”. En anden af informanterne udtrykker det således: ”De har kaos indeni og ballade oppe i hovedet, og der er ikke noget, der fungerer for dem, og de kæmper hver dag en kamp for bare at rejse sig op og være mennesker – de er i et helvede. Så det med at gå over i skolen og sætte sig ned og tage imod, det er fuldstændig umuligt”. Der tales om, at de har mange nederlagsoplevelser bag sig i forhold til andre unge – såkaldt almindelige unge, og at skolen er et af de steder, hvor de ikke bliver accepteret eller ikke bliver forstået. En af fagpersonerne siger, at pigerne hverken kan opbygge, bevare eller komme ud af relationer – de er dårlige til det. De opsøger derfor venner, som ligner dem selv, og som forstår dem, og gradvist udelukkes de fra fællesskabet eller lader sig udelukke. Som en af de interviewede siger: ”Man vil jo ikke tage venner med hjem og vise, hvis ens far ligger stiv på gulvet hele tiden, eller hvis forældrene tager stoffer, eller man kommer ind ad døren og får et par på hovedet. Det vil man ikke invitere sine almindelige venner hjem til”. De befinder sig ikke godt i det almindelige fællesskab, fordi de ikke passer ind, og fordi de mangler de sociale kompetencer, der skal til her, derimod kan de føle sig stærkere sammen med ligesindede, som heller ikke passer ind.

Der er udbredt enighed om, at mange af de piger, der begår vold er vokset op i familier, hvor vold er en del af samlivet. Det er forældre, der slår på hinanden, det er stedforældre og mødrenes kære-

ster, der slår. Der tales også om vold mellem søskende, og pigerne bliver slået af de voksne, og børnene slår til tider også de voksne i familien – det er dog helt overvejende mødrene, det går ud over. Det er ikke kun familier, der er socialt og økonomisk belastede, der omtales i forhold til vold i hjemmet. Det er også socialt og økonomisk bedre stillede hjem, der nævnes – hjem, hvor økonomien er i orden, ”men ikke velstillede på sociale kompetencer og omsorg og kærlighed”. Der tales om, at pigerne har lært at bruge vold som en kommunikationsform og som konfliktløsningsmiddel. En af interviewpersonerne siger om pigernes vold: ”Det er helt tydeligt, at de kan bruge volden som et sprog, det er ikke noget, de bare lige har fundet på. Det er noget, de har set før, og de er heller ikke bange for det”.

Der er også nogle af fagfolkene, der taler om, at pigerne har skullet tage sig af enten forældrene eller sig selv fra en tidlig alder. En af disse fagfolk siger, at ”når man så kigger bagom i forløbet, så er det en familie, som er rigtig traumatiseret, og hvor der også har været vold i hjemmet, og hvor der har været store krav til at skulle tilpasse sig nogle psykiske problemstillinger hos forældrene. Det virker, som om pigerne har brugt mange ressourcer på at liste rundt og være vandt til at skulle bære sig på en måde, så de ikke har været årsag til, at der skulle blive konflikter”. Pigerne har skullet sørge for sig selv på alle måder, fordi der ikke har været ansvarlige voksne til at tage sig af dem og sørge for deres fysiske såvel som emotionelle behov. En af informanterne udtaler, at når pigerne på deres institution er blevet 14 år, er der faktisk ikke ret mange af dem, der bor hjemme. For disse piger betyder det også, at der i realiteten ikke har været en voksen opdrager, og der har ikke været nogen til at fortælle dem, hvad der er rigtigt og forkert.

En af informanterne siger om opvæksten, at der er tale om tortur og mishandling. ”Det er groteske forhold. Hvor skulle de vide fra, at det ikke er sådan, man opfører sig”. En anden informant siger, at pigerne hverken har fået omsorg, rammer eller opdragelse, som skal gøre dem til almindelige mennesker. De oplevelser, mange af pigerne udsættes for i deres opvækst, bevirker, at deres sociale kompetencer bliver mangelfulde i forhold til de forventninger, der er til mennesker, der skal indgå i sociale sammenhænge i vores samfund. Det fører så videre til, at de bliver marginaliserede i forhold til den brede del af unge. Nogle få af de interviewede fagfolk taler om, at marginaliseringen er blevet værre, at der er en lille kerne, som er blevet stærkt marginaliseret gennem de seneste år, og at de er mere truet end den lidt større gruppe, man kendte til tidligere, og hvor problemstillingerne heller ikke var så koncentreret, som en af dem siger: ”Jeg synes, de familier og de ting, de kommer fra,

er dårligere, end vi nogensinde har oplevet. Det er så massivt sindssygt, der er ingen normer, der er ingen opdragelse, der er ingen regler, og du kender ikke omsorg, du ved ikke, hvordan du skal reagere, og det er rigtig farligt. Og de er ofre for hvem som helst. De har ikke bare dårligt selvværd, de har minusselvværd. Derfor går det også så frygteligt”. Der er flere interviewpersoner, der taler om, at pigerne har et dårligt selvværd, og at de er sårbare og modtagelige ”de er så hudløse, så de bliver ramt hele tiden”. I forbindelse med, at en af informanterne taler om, hvordan pigerne kan reagere på, at andre kigger på dem, sammenligner vedkommende med sine egne reaktioner i tilsvarende situationer ”hvorfors er det, at jeg ikke koncentrerer mig om nede i metroen, at der er én der kigger på mig, fordi jeg ikke tror, de kigger forkert på mig, eller at de vil mig noget ondt, og det udgangspunkt er der rigtig mange af de her piger – og også drenge – der har, at når der er nogen, der kigger på en, så er det automatisk noget, der er negativt. De kunne aldrig finde på at kigge på dem, fordi de har en flot bluse eller en flot jakke”. Det kan betyde, at når de oplever, at andre træder over deres sårbare grænser, at så er de ikke i stand til at styre sig selv, eller måske finder de et angreb berettiget. Nogle af interviewpersonerne taler om, at pigerne er impulsstyrede, at det kan komme bag på dem, at tingene udvikler sig så voldsomt, som det sommetider gør, og at de kan opleve et adrenalin-kick i forbindelse med, at de er voldelige, eller at pigerne ikke bagefter kan huske, at de har været voldelige. En af informanterne udtaler: ”Jeg oplever, det er en helt anden måde at være voldsom på og være rasende på og vred og selv være ydmyget og selv have været udsat for en helt masse”.

I undersøgelsen er der lagt fokus på pigers voldelige udadreagerende adfærd. Der er imidlertid fremkommet oplysninger om, at nogle af pigerne også udviser mere indadvendte reaktioner, som at skære i sig selv og forsøge at begå selvmord.

Jeg har som udgangspunkt ikke interesseret mig for pigernes etniske baggrund. Et par af interviewpersonerne, fremhæver dog, at stort set alle de piger, de er i kontakt med, har en indvandrerbaggrund, og at de har en anden etnisk oprindelse end dansk. Det viser sig dog, at på de fleste andre institutioner, som indgår i undersøgelsen, ser billedet anderledes ud. Nogle steder tales der om, at alle pigerne er etnisk danskere, og andre steder, at det er de fleste. En anden etnisk oprindelse kan komme ind i billedet på en anden måde. Nogle af de etnisk danske piger, kan have kærester, som har en indvandrer baggrund, men andre af pigerne har etnisk danske kærester.

Selvom det overordnede billede af pigernes opvækst og liv fremstår mørkt, så er det vigtigt at understrege, at der også er undtagelser. Der er ikke rigtig nogle af interviewpersonerne, der mener, at pigerne kommer fra helt problemfrie familier, men der er samlet set ikke tale om en homogen gruppe. Der er piger, der er dybt skadede, der er piger med store problemer, og der er piger, hvor familie har ressourcer, og hvor forholdene er så gode, at det er muligt at inddrage forældrene i det sociale arbejde med pigerne. En af informanterne udtaler: ”Man kan ikke alene forklare det her ud fra, hvem familien er, og hvad for nogle problemstillinger, der har været der”.

Adskiller pigerne sig fra andre piger

Jeg har under interviewene spurgt, om der var noget, der adskilte de piger, der bruger vold fra andre piger. Det er lidt forskelligt, hvad der peges på, og der er ikke noget entydigt svar, selvom der måske nok er iagttagelser, der falder inden for nogle ensartede kategorier. Det er for så vidt ikke mærkværdigt. Som jeg har omtalt, er der for det første ikke tale om, at de enkelte institutioner har kontakt med et stort antal piger, der sommetider er voldelige, og for det andet er der visse forskelle mellem de piger, de forskellige institutioner har kendskab til. Nogle peger på sociale og økonomiske forhold, mens andre bud lyder på, at deres tætte netværk ikke fungerer. En af de fagpersoner, der omtaler et skrøbeligt netværk, udtaler: ”Dem, der kommer her, har ikke en mor og en far, de kan snakke med eller ikke føler sig trygge ved at snakke med. Har man slet ikke haft nogen – lærer og pædagoger er også netværk, så det har også betydning, og vi har en vigtig rolle”. En af de andre udtrykker nok noget af det samme, når vedkommende taler om, at pigerne – og for så vidt også de andre unge, der kommer i institutionen – er karakteriserede ved ensomhed. I alle tilfælde siges det af denne informant ”man går med en masse ting, man ikke kan komme af med, fordi man ikke har nogle voksne, som kan sparre med en og sige, det er klogt, og det er ikke så klogt”. En af interviewpersonerne taler om, at selvom de fleste af de piger, der er knyttet til deres institution, ikke bor hjemme, så er der den forskel, at de ikke-voldelige piger gennemgående er blevet anbragt på institution tidligere, end de piger, der bruger vold. Interviewpersonen taler om, at de piger, der er blevet anbragt tidligere, har oplevet ”kammeratskaber og faste voksne, og en dagligdag med faste rutiner”. Brug af rusmidler er et andet forhold, der omtales af informanterne. Der tales om, at de piger, der begår vold, dels har et hyppigere forbrug af forskellige rusmidler, og dels at deres forbrug til tider kan være voldsomt. I denne sammenhæng bruges der udtryk som ”sanseløst” og ”heftigt”. Dette udtryk for at gå til excesser kan også være det, der bemærkes af en anden informant, som taler om pigernes grænseløshed også i forhold til sig selv og en informant, som taler om frygtløshed. Et ekstremt lille selvværd, som kan stives af ved at begå vold, nævnes også. Atter andre taler om, at det

kan være svært at komme ind på livet at pigerne, fordi de omgiver sig med en hård skal eller en jeg-kan-selv attitude, en af de interviewede siger: ”Almindelige piger kan sidde og græde snot over for hinanden, det kan de her piger ikke, for så er de svage”. Endvidere er der nogle, der taler om, at pigerne mangler empati. Og endelig er der personer, som ikke mener, der er tydelige forskelle.

Kriminel lavalder

Et af mine interviewspørgsmål drejede sig om, hvorvidt det har nogen betydning for pigerne, at de når den kriminelle lavalder, og om de i den sammenhæng taler om, at de skal være mere påpasselige. Der er lidt delte meninger om den kriminelle lavalders betydning, men den største andel siger, at den ikke har nogen betydning. Heraf er der nogle, der tilføjer, at den har større betydning for drenge. Pigerne kender godt til denne aldersgrænse, og nogle af dem gør sig også nogle overvejelser om dens betydning. En af informanterne kan fortælle, at for en af de voldelige piger fik det den betydning, at hun gjorde et ihærdigt forsøg på at lade være med at bruge vold. Informanten siger: ”Det er også vigtigt, at der kommer nogle foranstaltninger i gang for de her piger – også fordi de ofte er motiverede, når de bliver 15 år. De kender godt reglerne, de ved, at nu falder hammeren. Det er jo ikke fordi, de har fået flere redskaber, når de bliver 15, deres adfærd er ikke forandret, og deres frustrationer indeni er ikke forandret, de skal bare hæmme dem meget mere, og det kan jo lade sig gøre i en periode”. Andre mener, at det måske ikke så meget er den kriminelle lavalder, men snarere det, at pigerne bliver lidt ældre, der betyder noget. Der peges dels på, at de bliver mere modne, og dels, at de bliver mere feminine i deres fremtræden. En af interviewpersonerne siger, at det nok skyldes, at kærester får en større betydning ”og så er det ikke smart at være en pige der slår, hvem gider være kæreste med sådan en, så er det slut med at være supersej for de fleste af dem, så må man op på nogle høje hæle”.

Volden giver mening for pigerne

En af interviewpersonerne udtaler: ”Det er karakteristisk, at det giver mening for pigerne at lave volden, det er ikke psykopatvold”, og vedkommende tilføjer yderligere, at det er vigtigt at forstå, at det er meningsfuldt for den enkelte pige, at der er en forklaring, hvis man skal kunne ændre på pigernes brug af vold.

Der er andre af informanterne, der taler om, at volden har en mening, eller at der er en god grund til at bruge den for pigerne. Det betyder ikke, at informanterne nødvendigvis er enige med dem heri, som en af dem siger: ”Jeg tænker måske, at det ikke er en god grund, men for dem er der en god

grund, og de synes, at det er berettiget og vedkommende fortjente det". En anden af de interviewede fagfolk formulerer det på en noget anden måde, men indholdet er mere eller mindre det samme: "Det er sådan, de har lært at overleve, men det er uhensigtsmæssigt i et civiliseret samfund, at man reagerer sådan, men det er det, de er kommet længst med. Det er sådan de beskytter sig selv". En af de øvrige fagfolk taler om, at pigernes vold er en af deres forsvarsmekanismer. En af dem, der taler om, at volden giver mening, bruger i tilknytning hertil ordene "på en eller anden måde". De svar, jeg får, når jeg prøver at få uddybet, at der er en mening med volden, kan være, at de føler sig provokerede, at deres opvækst med vold har en betydning, at komme af med frustrationer, "og så tror jeg, at det handler om at få luft, at få noget af det, man ellers ikke kan få ud, ud", og så tales der om det relationsbetingede i volden.

Generelle udviklingsmæssige ændringer

De fleste af de interviewede fagfolk giver udtryk for, at de ikke mener, at der er sket den store udvikling i omfanget af pigers vold inden for de seneste år. Derimod er der flere, der mener, at hvis man kigger længere tilbage i tiden, at så er der nok sket en stigning og frem for alt en forgrovelse af volden. Det, der først og fremmest træder frem som en forklaring på den udviklingsmæssige ændring, er kønsforhold. Der tales om, at forskellene mellem piger og drenge er blevet mindre, ikke bare, at piger har ændret sig, men at det også er tilfældet for drenge. Der tales om, at der ikke længere er den store forskel på, hvad piger og drenge skal kunne, og at ambitionerne også ligner hinanden mere. Der tales også om, at omverdenens forventninger til piger og drenge ikke adskiller sig så meget mere, og at der lige så meget er tale om, at man kan vælge og være, som man vil. Der tales også om, at piger og drenge i det ydre, f.eks. med hensyn til påklædning og forfængelighed, ligner hinanden mere. Der er også en informant, der taler om, at piger har fået større mulighed for at komme ud med en latent vrede, som de ikke tidligere har fået lov til at give udtryk for. Og endelig tales der om, at piger ikke længere er alene om det, der har været betragtet som indadvendte reaktioner, at skære i sig selv og have spiseforstyrrelser. Der tales dog også om, at pigerne er drengepiger, og at de adopterer drengenes udadreagerende facon. Et andet udviklingsmæssigt aspekt, der tales om, er påvirkningen fra indvandrer kulturer. Som tidligere omtalt er nogle af pigerne af anden etnisk oprindelse, og nogle af de etnisk danske piger har kæresten med en anden etnisk oprindelse end dansk. Der tales om, at forestillinger om f.eks. respekt, ære, skam og hævn overtages fra visse indvandrer kulturer. Endelig er der nogle, der omtaler, at rusmiddelforbruget er blevet større og omfatter flere stoffer f.eks. alkohol, hash og speedagtige stoffer, og at der ikke længere er den store forskel i pigernes og drengenes forbrug. Det skal siges, at det nok er i forbindelse med spørgsmålet om

eventuelle ændringer i den generelle udvikling, at de fleste af de interviewede har understreget, at de giver udtryk for, hvad de for eksempel kalder deres egen mening eller lomme filosofi.

Medier

Jeg har også i forbindelse med de fleste af interviewene stillet et spørgsmål vedrørende informanternes mening om mediernes fremstilling af emnet piger og vold. Det har jeg gjort, fordi dette emne får en del opmærksomhed fra især forskere i den angelsaksiske verden. Det er dog ikke et område, som jeg i denne undersøgelse vil foretage en mere uddybende indholdsmæssig analyse af i forhold til danske medier, derfor er det heller ikke et tema, der er blevet lagt stor vægt på i interviewene.

Der er kun få af de interviewede, som synes, at mediernes fremstilling af piger og vold er helt problemfri. Indvendingerne mod mediernes behandling går overordnet på, at beskrivelserne ikke er nuancerede nok i forhold til den virkelighed, fagpersonerne kender fra deres arbejde. Der siges, at der er en tendens til primært at berette om de værste eller mest sensationsprægede voldstilfælde, og at det giver et skævt og skræmmende billede. Billedet bliver skævt både i forhold til, hvor repræsentativ for pigers vold den værste af volden er, og også hvor udbredt den er. Flere af interviewpersonerne fremhæver, at det er en meget, meget lille del af piger, der begår alvorligere vold. Andre taler om, at der ikke er en baggrundsanalyse, som forsøger at forklare, hvorfor nogle piger handler på denne måde. En af de interviewede udtaler: ”Vi kommer til at se en gruppe meget udsatte og svage piger som det stik modsatte, som ekstremt rå, som afstumpede”.

Det skal siges, at interviewpersonernes udtalelser om medierne nok skal betragtes, som overvejende personlige holdninger og ikke institutionernes officielle holdninger hertil. Jeg tolker dette ud fra, at en af de interviewede tilkendegiver, at institutionen ikke har diskuteret emnet, og at en anden fortæller, at institutionen har en politik i forhold til medier, der henvender sig med henblik på at få en udtalelse.

Fremtidsdrømme

Jeg har endelig stillet et spørgsmål om, hvorvidt pigerne har fremtidsdrømme, og hvordan de ser ud. Eftersom en del af pigerne ikke er så gamle, kan de umiddelbare fremtidsplaner være at passe skolen og få en afgangseksamen. Flere informanter siger, at pigerne godt ved, at det er vigtigt for dem, og at de også gerne vil. Det, der går igen i interviewene, er, at fremtidsdrømmene er forholdsvis kortsigtede f.eks. at få et sted at bo, at komme ud at rejse og at tjene nogle penge. Eller at fremtids-

drømmene er forholdsvis diffuse uden konkrete jobønsker, men de vil gerne have et godt liv. Nogle interviewpersoner omtaler, at nogle piger drømmer om at få en uddannelse, hvor de kan hjælpe unge, der har det svært. Det er ikke ualmindeligt, at de lidt mere langsigtede drømme drejer sig om et almindeligt liv, med en familie, arbejde, hus og bil, og at der er orden i tingene. Som en af fagpersonerne siger: ”De vil godt være almindelige. Jo, jeg tror man kan sige, at hvis de har ambitioner, så er det at bryde den sociale arv, og det er jo stjernefantastisk”. Selvom det en af informanterne betegner som ”et meget ordinært liv” kan være drømmen for flere af pigerne, så er der flere af interviewpersonerne, der udtrykker skepsis overfor, om det skal lykkes for dem. Når der blandt fagfolkene er tvivl om, hvorvidt det er muligt for pigerne at få deres ønsker opfyldt, er det overvejende pigernes manglende sociale kompetencer og omverdenens manglende rummelighed i forhold til de lidt mere problemfyldte unge, der tales om, og ikke pigernes faglige evner og kompetencer. En af informanterne udtrykker sig dog i positive vendinger, når vedkommende siger: ”Ja, masser af dem har drømme – og vi kan jo ikke fungere som mennesker, hvis vi ikke har drømme, og derfor er der også håb”.

Informanternes generelle holdning til pigerne

Som tidligere omtalt bruger mange informanter ret voldsomme udtryk om pigernes vold. En af de interviewede siger således: ”Hvis piger slog som mænd – fulgte deres regler, så ville man lettere acceptere det og se det som en naturlig udvikling”. På trods af, at informanterne gennemgående har svært ved at kapere den grovere del af pigernes vold, så efterlades man med det klare indtryk, at de har et engagement i pigerne og deres problemer, som går ud over fagligt engagement og interesse. De holder af pigerne, og de håber på og arbejder for, at det skal blive muligt for dem at få et rimeligt liv. I de tilfælde, hvor interviewene har berørt pigernes voldsomme retorik, er det blevet understreget, at de også kan tale pænt og blødt, og at de kan skelne mellem, hvornår de bruger det ene sprog, og hvornår de bruger det andet sprog. Det bliver også fremhævet af nogle informanter, at de kan være høflige og opføre sig afdæmpet og pænt. Ligeledes bliver det understreget, at mange af dem f.eks. kan overholde institutionernes regler om ikke at begå vold på institutionen – indimellem med hjælp fra personalet. Der tales om, at pigerne har kompetencer – det kan være intellektuelle, organisatoriske eller kunstneriske kompetencer. Nogle fortæller, at der er succeshistorier, hvor piger opnår noget af det, de drømmer om – et almindeligt liv. Andre fortæller om, at piger gerne vil væk fra volden, og en interviewperson kan således fortælle, at pigerne kan sige noget i retning af: ”Det er jo klart at jeg slår, når min far slår min mor, og sådan vil jeg ikke være, så derfor vil jeg gerne gøre noget andet”. Flere af de interviewede gør opmærksom på, at der er tale om teenagere, og at

alle teenagere har problemer, men at disse piger af forskellige grunde er dårligere til at forholde sig til problemerne. En informant udtaler: ”Det er der, de skal hjælpes med at få nogle redskaber, så de ikke bliver ramt hele tiden af de tusinde ting, der er i livet – og der er udfordringer og problemstillinger i hvert hjørne. De bliver nødt til at få nogle redskaber, så de kan navigere i det kaos, de er i”.

Samtidig fornemmer man også en stor bekymring over den udvikling, der går i retning af større og mere massive problemer for nogle piger (og naturligvis også for nogle drenge), hos flere af de interviewede fagfolk. En interviewperson siger: ”Nogle af disse piger kommer aldrig til at kunne tage sig af et barn. De får aldrig den forældreevne. Det bliver en katastrofe, hvis den her generation får lov til at få børn”.

Opsummering af interviewene med fagpersoner

For at indsamle disse oplysninger om piger, der er voldelige, har jeg kontaktet institutioner i Københavnsområdet, som jeg formodede havde kendskab hertil. Noget af det, der fremgår, er, at selvom der er piger, der indimellem er voldelige, så er det bestemt ikke flertallet af pigerne, der slår på tæven, og de piger, der slår, gør det en gang imellem. De forskellige institutioner, som deltager i undersøgelsen repræsenterer steder, der beskæftiger sig med unge, der har problemer, som overvejende er adfærdsmæssige problemer. Jeg tolker derfor tilkendegivelserne af, at det langt fra er alle pigerne, der er voldelige, som et udtryk for, at der er et begrænset omfang af piger, der sommetider bruger vold. Der er ikke meget, der tyder på, at der er sket en større stigning i omfanget inden for de senere år, derimod kan der måske være sket andre ændringer i retning af større synlighed og måske en vis forræelse i volden. Det er typisk, at pigernes vold, beskrives anderledes end drengenes vold. I forhold til pigernes vold tales der ofte om mere langstrakte forløb, som involverer et net af sladder, planlægning, fordækte aftaler samt psykiske og fysiske ydmygelser. Hvis det forholder sig sådan, at pigers vold er blevet mere synlig, og at noget af den vold pigerne begår, er blevet grovere, kan det være en væsentlig årsag til, at pigers vold er blevet mere fremtrædende i kriminalstatistikken. Det kan formodes, at der vil være en større tilbøjelighed til, at der sker politianmeldelse, og at sagen kan føre til en domfældelse.

Som det fremstår, har pigerne i de fleste tilfælde en yderst belastet familiebaggrund, hvor de har oplevet alvorlige svigt og mangel på omsorg og tryghed. Det bliver derfor forståeligt, at de lægger stor vægt på at skabe deres egne relationer til veninder og kærester. På grund af deres opvækst har de imidlertid ofte svært ved at indgå i relationer med alt, hvad det indebærer af gensidighed og rum

for større eller mindre uenigheder. Det betyder, at det ikke sjældent mislykkes for pigerne at bevare længerevarende relationer, og at deres liv bliver præget af hurtige, kortvarige og eventuelt tilbagevendende relationer, hvor der ofte opstår splid. For nogle af pigerne betyder deres opvækst, at de har så ringe emotionelle og sociale kompetencer, at de har et samlet problemkompleks, som er tungere end tidligere set, og som kan føre til en alvorlig marginalisering. Det fremhæves ofte af informanterne, at pigernes vold er en kommunikationsform, et sprog, som de har lært at bruge i deres opvækst.

IV. Interview med piger

Det er kun lykkedes mig at gennemføre interview med to piger, derfor vil analysen af disse interview blive kortfattet, fordi det er den eneste måde, jeg kan beskytte pigernes anonymitet på. Det betyder også, at det ikke er alt, hvad de beretter, der kan medtages i analysen.

Kontakten til pigerne er helt overvejende forsøgt etableret gennem de fagpersoner, jeg har interviewet. Jeg har spurgt, om de kendte til piger, som ville deltage i et interview. Allerede i det brev, jeg udsendte til institutionerne i begyndelsen af marts måned, omtalte jeg, at jeg gerne ville interviewe piger, der havde været voldelige, således at de enkelte institutioner på forhånd kunne tage stilling til muligheden herfor. På enkelte af institutionerne har man afvist at sætte mig i kontakt med piger. Begrundelserne herfor har været, dels at der er så mange, der gerne vil snakke med pigerne, og dels beskyttelse af pigernes sårbarhed.

Der er formentlig flere grunde til, at det ikke er lykkedes mig at få flere interview med piger, der har været voldelige. For det første at mit projekt har været delvis sammenfaldende med sommerferien, hvilket betyder, at både piger og de personer, som i deres arbejder har kontakt med pigerne, er bortrejst. Projektet var planlagt til at løbe over perioden 1. februar til udgangen af juli. Imidlertid fik projektet et afbræk i slutningen af juni måned, hvor jeg brækkede det ene håndled og blev sygemeldt. Det har for det andet været svært at fastholde pigerne, og kontakten har været besværliggjort af, at pigerne hyppigt skifter mobiltelefon og får nye telefonnumre. Nogle af de piger, der var kontakt til fra fagfolk før mit uheld, er det således mislykkedes at interviewe, fordi pigerne ikke længere kan træffes på deres tidligere og kendte telefonnummer. Det er også svært at fastholde pigerne, fordi deres liv ofte er præget af, at hvis der her og nu dukker noget interessant op, så kan andre aftaler vente eller helt droppes. Det kræver derfor tålmodighed og accept af, at aftaler enten ikke sker til tiden eller slet ikke bliver til noget. Såvel de interviewaftaler, det er lykkedes at få i hus, som dem, det ikke er lykkedes med, har krævet mange telefonopkald og en stor indsats fra især de fagfolk, som har taget den indledende kontakt. Det kan nok siges, at uden hjælp fra personer, som har en mere fast kontakt med pigerne, kan det ikke lade sig gøre. Det er dog ikke usædvanligt, at der ikke indgår et større antal piger i kvalitative undersøgelser af piger, der begår vold. Således indgår der såvel i Nina Monefeldt Wittendorffs og Cecilie K. Moesby-Johansens undersøgelser seks piger.

Formålet med interviewene har været at få belyst pigernes egne beskrivelser af, hvad det er, der kan få dem til at benytte vold over for andre, hvad de tænker om voldsanvendelse, og hvad der kan få dem til at undlade bruge vold.

Jeg har ikke ønsket direkte at stille pigerne spørgsmål om den vold, de har begået. Dels har jeg brugt domme til at belyse volden, og dels er der andre, der har beskæftiget sig hermed. Endvidere havde jeg ingen forventninger om, at interviewe så mange piger, at det på nogen måde kunne give et dækkende billede af den vold, piger benytter sig af. Jeg har derfor fundet, at det var mere hensigtsmæssigt at undlade at udspørge pigerne herom. Jeg har heller ikke direkte spurgt pigerne om deres opvækst og baggrund, da den belyses gennem interviewene med fagfolk fra forskellige institutioner, der er i kontakt med pigerne. Jeg kender derfor heller ikke pigernes præcise alder, men kan slutte mig til, at de har været i den tidlige teenager alder, på det tidspunkt, hvor de begynder at være voldelige indimellem.

Interviewene har haft en varighed af ca. ½ time. Inden interviewet er pigerne blevet orienteret om mit projekt, og jeg har sagt til dem, at de kunne undlade at besvare spørgsmål, hvis de ikke har lyst til det, ligesom de kan afbryde interviewet, hvis de ikke ønsker at sige mere. Herudover har jeg fortalt dem, at de vil være anonyme i rapporten. Interviewene er blevet optaget på bånd efter pigernes accept heraf. Jeg har fortalt dem, at jeg meget hurtigt udskriver båndet, og herefter sletter det, samt at udskriften vil blive makuleret, når jeg er færdig med at skrive rapporten. Formentlig har de personer, som har skabt kontakt til pigerne, allerede fortalt en del af foranstående til pigerne inden jeg møder dem. Interviewene er foretaget som semistrukturerede på grundlag af en spørgeguide.

Når det har været så svært at få etableret kontakt til piger med henblik på interview, siger det måske også noget om, at det er begrænset, hvor mange voldelige piger der er.

Interviewene

I begge interview taler pigerne om at være med i grupper, hvor vold er noget man benytter sig af, og hvor man også somme tider opsøger volden eller er på udkig efter en mulighed for at bruge vold. Begge piger taler endvidere om at stå op for andre f.eks. venner eller familie. Mens den ene taler om, at hun har et heftigt temperament, som kan føre til voldsudøvelse, taler den anden udelukkende om, at hun ser det som sejt at bruge vold. Som omtalt er jeg ikke i interviewene gået nærmere ind på

selve volden og de voldelige begivenheder, men det fremgår, at de begge har færdedes i nogle ret barske miljøer, hvor det ikke kun er dem selv, der har benyttet sig af vold, men at de også har været udsat herfor. En del af volden har således haft karakter af slagsmål mellem grupper.

For begge piger gør det sig gældende, at de stort set ikke benytter sig af vold mere. Endvidere gør det sig gældende for dem, at de mere eller mindre har skiftet vennekredsen ud. Der er ikke så meget tvivl om, at der er en sammenhæng mellem disse to forhold, og at det også er et valg pigerne har foretaget, måske med lidt hjælp og støtte fra voksne. De fortæller, at det er nogle andre ting, de foretager sig sammen med de nye venner. Man kan sige, at det er ting, der er mere hyggeagtige, som en af pigerne siger ”stille og roligt”, og måske er der også mere traditionelt pigede ting, de nu laver, som at gå til frisør, se film og gå ud at spise eller danse.

Jeg har spurgt pigerne, om de syntes, at det er i orden at slå på andre mennesker. Mens den ene tilkendegiver, at hun synes, at det er helt forkert, og at det også er synd for dem, det går udover, er den anden mere tvivlende, forstået på den måde, at hun nok mener, at der findes situationer, hvor det kan være berettiget at slå. Samtidig siger hun: ”Jeg synes, jeg roder lidt rundt med det, fordi på den ene side synes jeg, det er okay og på den anden side ikke”. Det er ikke kun for hende, der kan være situationer, hvor det er berettiget, at hun benytter sig af vold. Hun mener også, at det kan være berettiget, at hun udsættes herfor, hvis hun har gjort noget forkert. Der er dog noget, der tyder på, at den først omtalte pige, også mener, at der er visse situationer, hvor det kan være berettiget at slå, men offeret skal have gjort et eller andet i forhold til pigen, hun skal være ”dum eller sådan noget”.

Jeg har endvidere spurgt dem om, hvad de tænker om, at det ikke forventes, at piger er voldelige. Også i forhold til dette udsagn, er de to pigers reaktioner meget forskellige. Mens den ene reagerer med at sige ”hvorfor kan mænd være voldelige, når piger ikke kan”, tilkendegiver den anden, at det ikke er piger, der skal slås. I hendes opfattelse skal piger være søde og artige og passe deres ting. Når jeg spørger, om det er i orden, at drengene slås, svarer hun: ”Det er jo ikke i orden på den måde, men altså det er mere normalt, at en dreng slås frem for en pige”.

En af pigerne taler om, at der sker noget, nu hvor hun er blevet lidt ældre. Dels taler hun om, at de lidt ældre drenges reaktion over for piger, der bruger vold, er en anden end de helt unge drenges. De lidt ældre drenge på 16 - 17 år synes ikke om, at piger slås, og dels taler hun om, at når den krimi-

nelle lavalder overskrides, så kan det få nogle mere alvorlige konsekvenser, som hun ikke ønsker at udsætte sig for. For den anden pige lader det ikke til, at den kriminelle lavalder har nogen betydning. Hun taler mere om, at man må tage konsekvenserne af sine handlinger, også selvom det skulle betyde at få en straf. Hun er også opmærksom på, at hun lever i et miljø, hvor der er kontant afregning, når man har gjort noget forkert, og at hun ikke rigtig kender til andet.

Opsummering af interview med de to piger

De to piger fortæller forskellige historier om, hvornår de har været voldelige og hvorfor. De har også forskellige opfattelser af om volden er berettiget, men giver dog begge udtryk for, at der kan være situationer, hvor man må stå bag venner eller familie også selvom det indebærer brug af vold. Derimod taler begge piger om, at de har været med i grupperinger, hvor der bruges vold. Det er fælles for disse to piger, at de gør forsøg på at finde ud af at lade være med at være voldelige, og i alle tilfælde ikke at opsøge volden. For disse to piger ser det ud til, at løsningen indtil videre har været at få nogle nye venner. Begge piger ser stadig indimellem deres gamle venner, men bruger mere tid sammen med de nye venner. Derimod ser det ud til, at det er en længere proces at gøre op med nogle af de holdninger, som indeholder at brug af vold kan være berettiget.

V. Teoretiske overvejelser om piger og vold

Aggression og brug af vold anses som usædvanlig for piger og betragtes typisk som en adfærd, der udvises blandt drenge og mænd. Den svenske kriminolog Tove Pettersson fremfører således, at inden for forskning om køn og vold har fokus først og fremmest været på maskuliniteter og vold. Vold og trusler om vold er blevet forbundet med mandlig dominans og en måde at konstruere maskuliniteter på, hvis mulighederne for at opnå dominans på anden måde, for eksempel gennem uddannelse og karriere, er begrænset (2003, s. 139). Natland tilkendegiver, at den dominerende diskurs om vold, nemlig at vold hænger sammen med maskulinitet, er konstitueret gennem en udelukkelse af de diskurser, som har andre måder at forstå sammenhængen mellem køn og vold på (2006, s. 215). Aggressioner og vold bliver altså knyttet til forskellige former for maskulinitet, og udfordringen bliver at analysere de foreliggende empiriske undersøgelser omkring piger og vold med henblik på at se, om pigernes adfærd skal tolkes som maskulin eller som feminin.

Eftersom aggressioner og vold traditionelt forbindes med mandlig adfærd, får det en særlig betydning, når der tales om piger eller kvinder, der begår en voldelig handling. De tre skotske forskere Batchelor, Burman & Brown udtaler således, at retorikken omkring pigers vold og antisociale adfærd lyder ligesom de bekymringer, der kommer til udtryk, når det drejer sig om problematiske drenge, men at der findes en ekstra dimension af alvorlighed i forhold til pigerne, netop fordi det drejer sig om piger (2001, s.125). Moesby-Johansen er inde på den samme tankegang, idet hun siger, at når piger begår vold, afviger de fra de eksisterende kvindelige normer i samfundet, der foreskriver, hvorledes piger bør opføre sig. Hun tilføjer: "I forlængelse af dette skal det bemærkes, at når mænd begår vold, opfattes det dog også som normbrydende, men ikke i samme høje grad som når piger begår vold" (2004, s.1). I Norge udtrykker Natland lignende tanker, når hun siger, at pigers vold bliver anset som et problem af en større og anden art end drenges (2006, s.103). Hun siger mere konkluderende herom, at når der kun lægges vægt på konstruktivistiske ideer om køn, er vold blevet reduceret til et spørgsmål kun om mandlig identitetskonstituering. Siden dette perspektiv har fået en stærk stemme i den offentlige debat, har der heller ikke været rum for andre fortolkninger af pigers vold end frigørelse fra kønsroller (2006, s. 221). Moesby-Johansen udtrykker det lidt anderledes, når hun udtaler: "Når piger i konfliktsituationer anvender vold som udtryksmiddel, anskues dette derfor af det omkringværende samfund som en maskulin adfærd" (2004, s.1). Når Moesby-Johansen mener, at pigernes vold ses som udtryk for maskulinitet, skyldes det, at hun mener, at vold

betragtes som en kønnet kategori. Dasgupta (2001), som også beskæftiger sig med kønsroller i forbindelse med kvinders vold, har en lidt anden udlægning end Natland, nemlig at eftersom kvindelige kønsroller, socialisering og institutioner forbyder kvinder at udvise vold, må deres vold nødvendigvis blive betragtet som udsprunget af mere intrikate motiver end mænds vold (her refereret fra Wesely, 2006, s. 306). Wesely selv udtaler, at kvinders vold anskues ud fra et individualiseret synspunkt, som afpolitiserer den, og at dette betyder, at man ikke ser volden i den større sammenhæng af kønsulighed, hvori den skabes (2006, s.304). Eileen Berrington & Päivi Honkatukia citerer Wight & Myers (1996) for at sige, at når en kvinde begår en voldelig handling, er hendes køn den linse hendes handling ses og forstås igennem (2002, s. 50). Både Wesely og Berrington & Honkatukia taler om, at når kvinders vold anses som afvigende og som individualiseret, får det den konsekvens, at de kvinder, der begår vold, betragtes som enten sindssyge eller onde ("mad or bad"). Meda Chesney-Lind & Katherine Irwin mener, at konstruktionen af den slemme og onde pige har til formål at pålægge piger, der begår vold, skylden for deres egne problemer i stedet for at se deres problemer som udslag af en institutionel sexism (2008, s. 184). Kvinder er, siger de, traditionelt blevet betragtet som søde udadtil, men giftige og manipulerende indadtil, og den slemme pige er bare en ny drejning på en gammel og ødelæggende konstruktion af kvinder (2008, s. 21). Selvom disse forfattere har lidt forskellige tilgange til, hvad de ser som problematikker i relation til piger/kvinder og vold, er de enige om, at deres voldelige adfærd sædvanligvis betragtes som noget særligt og afvigende.

Da mange undersøgelser viser, at en hel del af pigernes vold er rettet mod andre piger, er det typisk dette forhold, mange forskere tager udgangspunkt i i relation til deres teoriudvikling om det, der er kendetegnende for pigers aggressive adfærd.

Jody Miller & Christopher W. Mullins foretager en undersøgelse omfattende 35 afroamerikanske piger i alderen 12 til 18 år. Pigerne besvarer dels et spørgeskema og bliver dels interviewet om deres vold mod andre piger. På grundlag heraf udleder Miller & Mullins de tre mest almindelige årsager til konflikter mellem piger, som kan udløse vold og slagsmål. De tre udløsende konflikter, de finder frem til, er: 1. rygtespredning, som ofte vedrører forhold omkring offerets seksualitet, at de går i seng med drenge, eller at de beskyldes for at være horer, men det kan også være omkring deres udseende og adfærd. 2. statusudfordringer. Statusudfordringer adskiller sig fra rygter ved at blive fremført direkte over for ofrene og ikke bag om ryggen på dem. Statusudfordringer er kommentarer

og kritik af tøj og hår, men det kan være det samme, som der spredes rygter om. Herudover kan det også være nonverbale udtryk som at stirre og at himle med øjnene eller andre gestus. Disse konfrontationer bliver til udfordringer af pigernes status, fordi de opfattes som udtryk for mangel på respekt. Det betyder, at hvis der er andre til stede end de to piger, det drejer sig om, kan det føre til tab af status over for alle tilstedeværende, hvis offeret ikke reagerer. Og endelig er en årsag til konflikt 3. drenge og kærester – som også kunne betegnes som konflikter om ekskærester, kærester og potentielle kærester. Konflikterne vedrører typisk, at andre piger interesserer sig for eller har et forhold til en piges tidligere eller nuværende kæreste eller en, hun gerne vil være kæreste med (2006, s. 45). Miller & Mullins oplyser, at det ikke er ualmindeligt, at drengene har flere kærester blandt pigerne (2006, s. 55).

I en artikel, som Miller skriver sammen med White, siger de, at eftersom drengene ikke gøres ansvarlige, når de er utro, er pigerne nødt til at have tillid til, at andre piger vil være dem, der respekterer grænserne og ikke vil have noget at gøre med hinandens kærester. På grund af den seksuelle dobbeltmoral er pigerne nødt til at beskytte deres omdømme, og derfor opstår der strid mellem piger, når der spredes rygter om deres seksuelle aktiviteter eller deres seksuelle omdømme, eller når en pige overskrider grænserne (2004, s. 182-183). Natland når frem til noget tilsvarende i sin undersøgelse af norske piger, der har været voldelige. Hun skriver således, at det, som er interessant, er, hvordan pigerne på mange måder fritager drengen (kæresten eller ekskæresten) for ansvar, og at fokus er på pigernes rolle og ansvar. Videre siger hun, at en god veninde skal støtte sin veninde, hvis det slutter med kæresten – hun skal ikke være seksuelt sammen med ham, for det er et svigt, som vurderes som stærkere, end at drengen slår op eller ladet sig forføre af andre piger (2006, s. 195).

Miller & White fremfører, at forskning viser, at de dynamikker, der ligger bag unge mænds indbyrdes vold, opstår som reaktion på andres disrespekt, og som følge heraf er volden et forsøg på at genvinde den respekt og det omdømme, som er vigtig for deres maskulinitet. På den anden side opstår unge kvinders konflikter ofte som noget, der ligner småting omkring drenge og kærester. Når disse konflikter imidlertid forstås også som uenigheder om respekt, begynder de at give fornuft og virke mindre ubetydelige og fjollede (2004, s. 182). Dette uddybes af Miller & Mullins, når de fremfører, at hvis man ser nøjere efter, ser det ud til, at pigers konflikter er mere komplekse, end det umiddelbart ser ud til. Der er bemærkelsesværdige forskelle mellem den situationelle kontekst mellem pi-

gers og drenges slagsmål og vold, men der er også områder med overlap. Det mest fremtrædende er, at respekt er et vigtigt område for begge køns konflikter (2006, s. 58).

Miller & Mullins udtaler, at det derfor heller ikke er overraskende, at deres undersøgelse viser, at piger ikke slås med andre piger for at bevare integriteten i deres kæresteforhold, men at konflikterne snarere opstår på grund af eksplicite statusudfordringer blandt piger. Dette skyldes, at pigerne opnår social status og popularitet hos andre piger ved at have en kæreste. Miller & Mullins mener dog, at når de ikke finder nogen betydelig sammenhæng mellem kampe om kærester og emotioner for kæresten i deres undersøgelse, kan det hænge sammen med, at pigerne kommer fra et fattigt og hårdt belastet byområde, hvor mulighederne for at få et godt varigt parforhold eller ægteskab er begrænsede. Derfor overskygger status i at have en kæreste emotionelle bånd til en kæreste. Pigers kampe om stil og udseende og især over drenge/kærester er, ifølge Miller & Mullins, unik kønnet. Drenge og mænd slås ikke på samme måde på grund af kærester eller udseende. Deres kampe drejer sig i højere grad om magt, status og materiel succes (2006, s. 60-61).

Miller & Mullins gør sig overvejelser om, hvorvidt piger og kvinder måske i mindre grad opnår status på grund af selve den vold de udøver, men at de snarere opnår deres status ved at stå fast og tage kampen op i de situationer, hvor andre piger ikke viser dem respekt. Hvis det er tilfældet ville det, siger Miller & Mullins, kunne forklare en af de største kønsforskelle, nemlig at pigers konflikter, i modsætning til drenges, er længe om at udvikle sig til vold, samt at pigernes vold hverken omfatter våbenbrug eller vold, der resulterer i alvorlige skader og død, således som drengenes vold til tider gør (2006, s. 61). Også Burman finder i sin undersøgelse, blandt skotske piger, at pigerne opfatter brug af vold som den sidste udvej (2004, s. 99).

Pigers brug af vold betegnes ofte som relationel, netop fordi den hyppigt rettes mod andre piger herunder også veninder. Chesney-Lind & Irwin siger i deres bog "Beyond Bad Girls", at den opfattelse, at drenge er mere aggressive end piger, måske er et udslag af, hvordan aggression defineres (2008, s. 108). De mener, at det er problematisk, at mange undersøgelser af aggression og mobning anvender sig af offerundersøgelser, fordi det kan føre til, at der sker en underrapportering af drenges relationelle eller indirekte aggressioner, fordi de betragtes som normale, og en overrapportering af pigers relationelle aggressioner, som betragtes med fordømmelse (2008, s. 111). Chesney-Lind & Irwin er ikke i tvivl om, at piger kan være ondskabsfulde mod hinanden, men de mener, at det ikke

kommer frem i undersøgelserne, at piger forulempes og udsættes for aggressioner fra drenge (2008, s. 116). De konkluderer, at hvis det er rigtigt, at piger oftere udsættes for mobning og overgreb fra drenge end fra piger, så er den måde, relationel eller indirekte aggression måles på, bekymrende, fordi den hverken opfanger pigers eller drenges aggressionsudtryk (2008, s. 121). Chesney-Lind & Irwin rejser derfor spørgsmålet, om der eventuelt kan være flere lighedspunkter mellem pigers og drenges aggressive adfærd, end hidtil antaget.

Der tegner sig så småt et billede af, at selvom der er forskelle mellem pigers og drenges voldsanvendelse, så er der nok også nogle lighedspunkter. Pettersson har foretaget en undersøgelse af samtlige voldsanmeldelser til Stockholm politi i 1995, hvor der er begrundet mistanke om et kriminelt forhold, og hvor mindst en af de mistænkte er en pige. På grundlag heraf finder hun, at sagerne først og fremmest handler om en gruppe piger, som opsøger den pige, som har ”trængt sig ind” på en af pigernes kæreste. Der kan være drenge med i gruppen, men de er i så fald passive (2003, s. 147). Pettersson udtaler, at hun mener, at pigernes tendens til at angribe andre piger samt deres nedvurdering af andre piger, som ’konkurrerer’ om en dreng (eller drenge), kan tolkes som en strategi til at sætte andre piger på plads og på den måde overordne sig dem (2003, s.149). Videre siger hun, at dette må tages som udtryk for, at reproduktion af hierarkierne ikke kun sker gennem mænds vold, men altså også gennem kvinders. Pettersson konkluderer, at pigernes anvendelse af vold for at overordne sig en pige, som forsøger at stjæle hendes kæreste, må tages som udtryk for femininitet (2003, s.145). På samme måde som mænd med vold udøver dominans og markerer deres maskulinitet, markerer pigerne femininitet, når de udøver vold over for andre piger. Moesby-Johansen er enig med Pettersson i, at piger udviser en femininitet, selvom de kan være voldelige. Hun udtrykker det på denne måde: ”På trods af de vilde pigers dårlige positionering i forhold til de socialt anerkendte femininitetsformer er der dog ikke tale om, at de ikke konstruerer femininitet – det gør de. Dette er blot i en form, der ikke er socialt anerkendt (endsige kendt). De vilde piger gør dog forsøg på at nærme sig en socialt anerkendt femininitetsform, men på en facon, der ved første øjekast måske ligner en konstruktion af maskulinitet” (2004, s. 11). Maria Gustavsson er lidt mindre sikker på, hvordan pigernes adfærd skal udlægges. Hun udtaler, at da pigernes vold og aggressioner først og fremmest retter sig mod jævnaldrende piger, indebærer det, at de ikke helt og holdent forlader den stereotype kvinderolle og tilegner sig et mandligt adfærdsmønster (2006, s. 24).

Både Pettersson og Natland taler om, at pigerne aktivt udviser seksuelt begær. Natland udtaler således, at pigerne, som stjæler kærester, måske bryder med forestillingen om en normativ femininitet, idet det er drengene, som fremstilles som passive, mens pigerne bliver pågående og aktive aktører på begærsmarkedet (2006, s. 195). Mens Pettersson fremfører det synspunkt, at forsvar af begæret efter en mand ved at angribe den pige, som truer dette begær, snarere fremstår som en form for femininitet end en form for maskulinitet. Videre siger hun, at pigerne markerer heteroseksualitet, hvilket kan tolkes i termer af, at den pige, som er angriberen, manifesterer, at hun er den 'rene' pige (madonnaen), og at den anden er en hore (2003, s. 148). Natland siger, at pigerne i hendes materiale snarere ønsker at fremstå som moralske vogtere end som forståelsesfulde. De betragter andre piger med det, der ellers gennemgående mere er drengenes blik i forhold til seksualitet (2006, s. 192). Natland konkluderer, at når pigerne skaber hierarkier indad i deres kønskategori, åbner det op for, at deres voldsanvendelse kan analyseres som iscenesættelse af femininitet. Horen repræsenterer en nedvurderet eller forkert form for femininitet. En hore fortjener tæv, og det er hende, der bør skamme sig (2003, s. 212-213). Natland understreger dog, at det hun betegner som "horelogikken" ikke er speciel for pigerne i hendes materiale, men at det særegne er, at situationerne oftere ender med vold (2003, s. 204). Hermed siger hun, at mange andre piger og drenge bruger hore som et særligt skældsord om og til piger, der har, hvad de opfatter som, mange sexpartnere eller er for seksuelt udfarende. Også amerikaneren Sibylla Artz taler om, at piger mener, at en hore fortjener tæv, og at de selv er ude om det, fordi de er seksuelt provokerende og promiskuøse (2004, s.161). Artz siger videre, at voldelige pigers sociale interaktion involverer en vedvarende kamp for dominans over andre piger i forsøg på at opnå drenges opmærksomhed. Artz mener imidlertid, at de voldelige piger undergraver deres egen magt, fordi de ligger under for mandlig accept og opmærksomhed, og at de er med til at vedligeholder den seksuelle dobbeltmoral (2004, s.162).

Miller og hendes medforfattere lægger vægt på, at pigerne forsøger at opnå respekt og status. Herimod lægger Natland og Pettersson vægten på et heteroseksuelt rettet begær, som fører til disciplinering blandt piger og dermed en konklusion om, at pigers brug af vold er en feminin adfærd. Miller og hendes to medforfattere Mullins og White forholder sig for så vidt ikke egentlig til, om pigernes voldelige adfærd er feminin, men Miller og White slår fast, at pigers vold produceres inden for en social kontekst af ekstrem kønsulighed (2004, s.187). Miller og Mullins fremhæver imidlertid, at optakten til det, der kan resultere i vold, især rygtespredningen, er en kønsspecifik adfærd, som tjener til formål at godkende hinandens handlinger, som meget ofte har med drenge at gøre. Endvidere

er formålet at skabe sociale bånd mellem pigerne (2006, s. 59). Hermed krydser, hvad der kan kaldes, skandinaviske veje og amerikanske veje hinanden med hensyn til, at piger anvender sig af et sanktioneringssystem i forhold til hinanden og den adfærd, hvor drenge spiller en rolle.

Kønsulighed og seksuel dobbeltmoral er et andet forhold, som har en ret fremtrædende plads i amerikanske forskeres forståelse af pigernes vold, og som har en mindre rolle i den skandinaviske forskning. Natland er dog, uden at bruge selve betegnelsen, inde på den seksuelle dobbeltmoral, når hun taler om, at pigerne optræder som moralens vogtere, at disse piger ser seksualitet med drenges blik og horelogikken. Hvad det er, der gør forskellen mellem de amerikanske og de skandinaviske forskere i relation til at lægge vægt på kønsulighed og dobbeltmoral, er usikkert. Måske spiller det en rolle, at netop disse forhold fremstår meget tydeligt i de områder og blandt de persongrupper, som de amerikanske forskere baserer deres undersøgelser på og en mindre rolle i de materialer, som de skandinaviske undersøgelser anvender sig af. Det kan også skyldes, at disse forhold er mere udtalte i USA end i en skandinavisk sammenhæng. I alle tilfælde hævder Claire M. Renzetti, at i det amerikanske samfund lærer mænd fra en tidlig alder, at aggression og endda vold forventes af dem, og de belønnes for denne adfærd. Kvinder på den anden side, siger hun, lærer tidligt at være passive, afhængige, eftergivende. Piger bliver desuden hindret i og straffet for at udvise aggressiv og voldelig adfærd (2006, s. 99). Pettersson fremfører derimod, at en forståelse af køn som en dikotomi i en svensk sammenhæng ville virke noget overvældende, og at vold, efter hendes opfattelse, såvel kan bruges til at iscenesætte femininitet som maskulinitet (203, s. 141).

En af årsagerne til, at der er disse forskelle mellem de skandinaviske og de amerikanske forskere, kan hænge sammen med, at de amerikanske undersøgelser har aspekter indover, som ikke berøres i de skandinaviske undersøgelser. Som tidligere nævnt, omfatter Miller og Mullins undersøgelse afro-amerikanske piger, og der er derfor etnicitet med i billedet. Pigerne kommer imidlertid også, som ovenfor omtalt, fra en socialt og økonomisk hårdt belastet bydel, så der er altså også et fattigdoms-aspekt inde i billedet. Cindy Ness, som følger en gruppe på 15 piger i alderen 13 til 17 år i et år i et fattigt kvarter i Philadelphia, skriver, at disse piger ikke udfordrer normer eller sociale forventninger med deres brug af vold. Tværtimod lærer de fra en ung alder at hævde sig og at stå op over for personer, der udviser mangel på respekt. Deres mødre, som sædvanligvis er enlige, er aktive i at lære pigerne dette. Det betyder ikke, at mødrene ønsker, at deres døtre skal være voldelige, men at de mener, at det er nødvendigt, at døtrene kan forsvare sig selv, fordi de bor i farlige kvarterer

(2004, s. 37). Ness skriver videre, at selvom en stor del af den vold, pigerne involveres i, direkte eller indirekte er udtryk for selvforsvar, kan volden derfor endvidere bruges til at opbygge respekt, som kan hindre angreb fremover. Men volden kan også – som for drenge – være et udtryk for identitetsskabelse, da det i dette kvarter forventes, at piger viser, at de er gode til at slå. Her ud over bruges volden til at styrke bånd mellem venner, hvilket blandt andet også er det, drenge bruger volden til. Nogle af pigerne giver udtryk for glæde over at slå, og de tilkendegiver, at det får dem til at føle sig bedre tilpas. Endelig er der nogle piger, der siger, at de mister kontrollen og er ligeglade med, om der er nogen, der kommer til skade (2004, s. 38-39).

Det betyder ikke, at amerikanske forskere ikke beskæftiger sig med sammenhængen mellem køn og vold, og heller ikke, at de ikke forholder sig til betydningen heraf for de piger, som indimellem benytter sig af vold. En af dem, der kommer tættest på den såkaldte skandinaviske vej, er nok Ness, som således siger, at selvom pigerne slås, antager de en feminin rolle i forhold til drenge. De bruger meget tid på deres udseende, sætter drengenes interesser over deres egne og påtager sig omsorg for drengene. Videre siger hun, at der ikke er noget, der tyder på, at pigerne ser sig selv som mindre feminine, selvom de bruger vold. Drengene opfatter heller ikke de piger, der benytter sig af vold, som mindre feminine (2004, s. 44). En anden amerikansk forsker, som beskæftiger sig med hvorvidt pigernes voldelige adfærd kan tages som udtryk for femininitet eller maskulinitet, er James Messerschmidt, som taler om, at piger i gadebander, der bruger vold, opfattes som slemme piger (bad girls) og ikke som drenge af såvel andre piger som af drenge. Det, der sædvanligvis ses som en atypiske adfærd for piger, bliver normaliseret i den særlige bandesammenhæng, og deres adfærd ses som en efter omstændighederne passende feminin adfærd. Pigernes femininitet forstærkes af, at de, som andre piger tilknyttet banden foretager sig traditionelt kvindelige opgaver som at lave mad, vaske og passe børn, samt at de er underlagt mandlig dominans (1997, s. 82). Bandepigerne kan slå indbyrdes, men de slemme pigers vold har primært til formål, sammen med drengene eller i pige-grupper, at beskytter deres bande og bandens territorium. Messerschmidt fremfører dog i senere forskning, at pigers voldelige adfærd kan ses som en maskulin adfærd, og at der er piger, som ligefrem afviser de fleste aspekter af femininitet (2006, s. 40). Herved adskiller Messerschmidt sig fra hovedparten af de forskere, som beskæftiger sig med pigers vold.

Sidse Natland peger i sin rapport afsluttende kapitel på, at pigerne stadig trækker på kulturelle forestillinger om sammenhæng mellem vold og det mandlige, når de skal iscenesætte sig selv som

voldsudøvere. Det er dette aspekt ved pigernes vold, som gør, at vi stadig må forstå pigerne og volden i sammenhæng med ideer om mænd og deres magt, udtaler Natland. Det er, siger hun, når pigerne skal fortælle om selve volden, at hun ser potentialet for pigerne til at internalisere volden som en måde at iscenesætte femininitet på (2006, s. 217). Miller & White mener, at der er tre forhold, der har indflydelse på pigers vold. 1) kulturelle definitioner af maskulinitet og femininitet og deres betydning for pigers adfærd, 2) magtforskelle mellem mænd og kvinder, og hvordan de regulerer og indskrænker pigers brug af vold og 3) betydningen af den situationelle og gruppemæssige kønsammensætning (2004, s. 168). Chesney-Lind & Irwin siger, at pigers udvikling altid skal ses i den større sammenhæng, de vokser op i, og ikke kun i relation til venner, skole, familie og omgivelser, men også specifikt, hvordan kønsulighed påvirker disse sammenhænge i pigernes udvikling (2008, s. 124). Det kan siges, at Jody Miller (2002) uddyber Chesney-Lind & Irwins udtalelse, når hun fremfører, at teorier om kønnet vold må gøre rede for kompleksiteten og fleksibiliteten i sociale aktørers virken sammenholdt med strukturelle, institutionelle og intersubjektive begrænsninger på deres adfærd. Denne opfattelse fører Miller videre til at fremføre, at det er vigtigt at anerkende, at det at gøre socialt køn (doing gender) har skæringspunkter med at gøre etnicitet, social klasse, alder og seksuel orientering, og at resultatet er, at der produceres en mangfoldighed af maskuliniteter og femininiteter. Jody Miller konkluderer derfor også, at kriminologer må holde op med at tænke på køn i dualistiske termer, som femininitet eller maskulinitet (her refereret fra Renzetti, 2006, s. 100-101).

Opsummering af de teoretiske overvejelser

Jeg skal forsøge at sammenfatte ovenstående om teoretiske overvejelser om piger og vold. Vold ses sædvanligvis som udtryk for en form for maskulinitet. De forskere, der beskæftiger sig med, om piger, der benytter sig af vold, udviser en maskulin eller en feminin adfærd, er ikke så meget i tvivl om, at pigerne generelt udtrykker femininitet, og nogle af dem mener også, at pigernes vold falder inden for en feminin udtryksmåde.

Dette begrundes typisk i, at pigers vold ofte rettes mod andre piger. Volden ser ud til at have en disciplinerende funktion, som overvejende går i retning af, at fastholde piger på den seksuelle morals smalle vej, til dels fordi drenge ikke holder sig her. Herved kommer der et klart kønsaspekt ind og en tilkendegivelse af, at pigerne handler på baggrund af de forskelle, der er mellem, hvordan piger og drenge opfører sig, og hvad der kan forventes af dem. Hvis man ser bort fra, at de forskellige forskere har forskellige grundlæggende teoretiske tilgange til deres forskning, så når de frem til

et mere eller mindre ensartet resultat. Dette resultat kan kortfattet siges at være, at uanset at det er drenge og mænd, der udøver den største del af aggressioner og vold, så benytter piger og kvinder sig til tider også heraf, og at piger og kvinder uanset denne adfærd udviser en form for femininitet, fordi femininitet, ligesom maskulinitet, kan have mange udtryksformer.

VI. Diskussion og opsamling

I det følgende skal jeg mere uddybende diskutere nogle af resultaterne fra mit empiriske materiale og sammenholde dem med fund fra andre undersøgelser og litteratur.

På internettet findes der adskillige opslag og hjemmesider, som omtaler og beskriver voldelige piger/vilde piger og forskellige socialprojekter og skoletilbud, som arbejder med denne gruppe i Danmark. En hel del af opslagene består af casebeskrivelser, mens andre opslag fremstiller et mere samlende billede af fænomenet. Jeg inddrager disse beretninger og artikler i min diskussion. Herudover benytter jeg litteratur om piger, der begår vold, såvel forskning herom som litteratur, der har en mere debatpræget og journalistisk udformning. Jeg inddrager såvel national som international litteratur. Endelig inddrager jeg altså de oplysninger, der er indhentet fra mit eget materiale bestående af interview med fagfolk og de to piger, jeg har interviewet, samt domsmaterialet vedrørende domme til ungdomssanktion og deltagelse i Anger Management-kurser.

I afsnittene om domsmaterialet og fagpersonernes erfaringer med pigerne har jeg først beskrevet volden og optakten hertil og mere afslutningsvis beskrevet pigernes opvækst. I denne del af rapporten vil jeg indlede med at samle oplysninger og udtalelser om deres liv i øvrigt. Begrundelsen herfor er, at for pigerne er det, der er gået forud, og det, der i øvrigt sker i deres liv, med til at forme dem som de mennesker, de er, når de bruger vold. I beskrivelser og undersøgelser af piger, der begår vold, ses deres opvækst retrospektivt. Det er meget naturligt, fordi det sædvanligvis først er, når pigerne har begået et voldeligt overgreb, at der er interesse for at finde ud af, om der skulle være omstændigheder i deres liv og opvækst, som kan være med til at forklare deres adfærd. Jeg har imidlertid muligheden for at indlede med en beskrivelse af disse forhold og dermed måske give en anden vinkel på den vold, de udsætter andre for.

Pigernes opvækst

Af interviewene med fagpersonerne fremgår det, at den helt overvejende del af de piger, som kan være voldelige, har en belastet opvækst. Nogle af de forhold, der omtales, er dårlig økonomi, vold i hjemmet, som går på alle leder og kanter, mellem forældre/stedforældre, søskende og mellem børn og forældre, fraværende forældre og psykisk syge forældre. Moesby-Johansen, der beskæftiger sig med vilde piger, beskriver dem således ”piger med en aggressiv adfærd, som i konfliktsituationer til tider benytter sig af vold som udtryksform”. Hun fortæller, at det gælder for alle pigerne, at konflik-

terne med forældrene mindst en gang har resulteret i et voldeligt sammenstød, men at pigerne nødtigt fortæller om det, og kun hvis de spørges direkte. Og også hun omtaler, at pigerne fortæller om forældrene på en måde, som vidner om en tvivlsom forældreevne med mangel på konstruktiv, handlingsorienteret interaktion i forhold til pigernes problemer (2004, s. 4). Moesby-Johansen beretter for eksempel om en pige, hvis forældre reagerer med indifferens, da hun bliver bortvist fra skolen, fordi hun har overfaldet en anden pige. Pigens mor giver heller ingen støtte til hende, da pigen voldtages af sin storebror, og moderen truer tilmed sin datter til ikke at melde det til politiet (2004, s. 3). Nogle af fagpersonerne i min undersøgelse udtaler, at det ikke bare er nogle forældre, der er psykisk syge, men at også nogle af pigerne selv er psykisk syge, mens det om andre siges, at de har psykiske problemer. Der forekommer omtaler af, at der for eksempel er nogle af pigerne, der skærer i sig selv og forsøger at begå selvmord, og det nævnes hyppigt, at pigerne har et meget lille selvværd. Malmberg & Pihl Hansen taler også om, at pigerne har et meget lavt selvværd og er præget af stor ensomhed (2003, s. 11). Liv Rex Hansen, der i en artikel skriver om erfaringer med kickboksning i pigegruppen i Saxogade, udtaler om pigernes selvværd: ”Fordi de i deres opvækst gentagne gange har oplevet, at deres grænser er blevet overskredet, deres selvværd blevet banket i bund og deres behov oversete, forsøger de aktivt at vende afmagt til modmagt gennem brugen af fysisk og psykisk vold” (2006, s. 3). Om volden siger Rex Hansen herudover, at pigerne tidligt i deres opvækst oplever en legitimering af vold som udtryksmiddel. Hun oplyser endvidere, at langt de fleste piger, de har kontakt med, har en lang historie i ”systemet”, og at de kommer fra kaotiske familieforhold (2006, s. 1-2). Marie, som er en pige, der tidligere har brugt vold, fortæller i en kronik på nettet: ”Man lærer jo fra sin omverden, og typisk kender man kun mennesker, der kommer ud med vreden og sorgen ved aggression og vold” (2003, s. 2). Derfor bliver volden, som hun siger, pigernes sprog og deres måde at vise omverdenen på, hvordan de føler, fordi de ikke er vant til at græde eller tale om følelser.

Informanterne i min undersøgelse taler endvidere om, at pigerne ikke har fået omsorg og en opdragelse eller en voksenpåvirkning, som gør dem egnede til at indgå i almindelige sociale sammenhænge. De har svært ved at holde sig i ro og at koncentrere sig i ret lang tid. Ligeledes har de svært ved at rumme andre mennesker og deres problemer, fordi de selv har mange problemer. Det betyder også, at de får store problemer med at klare deres skolegang. I de fleste tilfælde skyldes deres skoleproblemer netop, at de ikke kan klare de forventninger, der er til, hvordan man gebærder sig i forhold til undervisningen og de sociale sammenhænge, og ikke, at de ikke kan klare de faglige udfor-

dringer. Malmborg & Pihl Hansen udtaler om pigernes forhold til opdragelse og påvirkning fra omgivelserne i deres undersøgelse: ”De piger, vi taler om her, har ikke fået ... bekræftelse – hverken i familien, i skolen eller i venskaberne. ... Mange af dem har heller ikke udviklet en evne til at indgå i nære og forpligtende relationer” (2003, s. 2). Monefeldt Wittendorff siger, at pigernes forhold til ikke bare skoler, men også institutioner er præget af mange svigt og manglende anerkendelse og opbakning fra både forældre, lærere og pædagoger (2007, s. 62). I en svensk undersøgelse udtales det om pigernes relation til skolen, at den er negativ, og at der altid er en eller anden form for skole-relateret problem, samt at det er almindeligt med meget fravær (Gustavsson, 2006, s. 11). Moesby-Johansen beskriver de vilde pigers skolegang således: ”Et gennemgående træk for de vilde piger er, at de alle har haft mere eller mindre kaotiske skoleforløb med mange problemer, både med lærer og andre elever. Dette har resulteret i flere skoleskift ... Desuden beretter pigerne om meget fravær fra skolen. ... Pigerne omtaler således ikke skolen positivt, og deres beretninger om skolen vidner for det meste om nederlag, både på et fagligt plan og i forhold til lærer og andre elever” (2004, s. 6). Fagfolk fra de institutioner, hvor jeg har foretaget interview kan da også berette, at pigerne ikke befinder sig godt i et almindeligt fællesskab. De passer ikke rigtig ind, og de mangler sociale kompetencer, men at de kan føle sig stærkere sammen med ligesindede, som heller ikke passer ind. Gennemgående har pigerne dog svært ved at opretholde længerevarende relationer, også med piger, der som dem selv har problemer. Der berettes også om, at nogle piger under opvæksten har måttet klare sig selv og til tider også tage ansvar for forældrene. Pigerne omtales endvidere som kærlighedssøgende og tryghedssøgende og ensomme. Pigernes ensomhedsfølelse omtales også af Gustavsson, når hun fortæller, at pigerne som deltager i disse ulovlige og voldsomme aktiviteter ofte er meget ensomme og svigtet af forældre og voksenverdenen (2006, s. 14).

Nogle informanter taler om, at pigerne kan udvise en grænseoverskridende adfærd såvel i forhold til andre som i forhold til sig selv. Omtalen af den grænseoverskridende adfærd knyttes både til den vold, de begår mod andre, men også til deres seksuelle adfærd, hvor de i en tidlig alder har mange skiftende partnere eller lader sig seksuelt udnytte. Endelig tales der om, at pigerne har et til tider stort misbrug af stoffer og alkohol. Malmborg & Pihl Hansen udtaler om pigernes brug af rusmidler. ”Mange har endog problemer med stoffer og alkohol, og det kan være et væsentligt element i selve voldsudøvelsen” (2003, s.11). Den australske kriminolog Carrington interesserer sig også for illegale stoffers betydning for pigernes brug af vold, idet hun udtaler, at noget af stigningen i pigers

kriminalitet kan forklares med, at der er flere unge kvinder, der er med i kønsblandede subkulturer og især de grupper, hvor der eksperimenteres med stoffer (2006, s. 45).

Ser man på de få beskrivelser, der findes af de dømte piger, får man det samme indtryk af en yderst belastet og ustabil opvækst. Ligeledes fremgår det her, at nogle af pigerne har alvorlige psykiske problemer, at nogle har problemer med misbrug af forskellige stoffer, samt at der er problemer for dem i forhold til skolen. Trine Vinter Larsen, der har interviewet pædagoger, der arbejder i projektet Gadeplan i Høje Taastrup kommune, kan herfra gengive en lignende historie om piger, der begår vold. Det siges således, at pigerne ikke føler, de er noget i sig selv, og at volden er noget, de griber til, fordi de er så langt ude. ”Den rå facade dækker over komplekse sociale og psykiske problemer, de opløste familier, misbrug, svigt og et umætteligt behov for omsorg” (2003, s. 2-3). For nogle af pigerne fører deres opvækst til, at de på et eller andet tidspunkt bliver fjernet fra hjemmet.

Alle de omtalte belastende forhold er ikke til stede i alle familier. Det nævnes f.eks. indimellem af informanterne i min undersøgelse, at der er piger, som kommer fra mere velstillede familier, hvor der måske foregår vold, eller hvor der mangler omsorg. Der er andre undersøgelser, der peger på, at det ikke er alle piger, der kommer fra tungt belastede familier. Malmberg & Pihl Hansen siger således: ”Dertil kommer en gruppe piger med en tilsyneladende mere almindelig baggrund. De befinder sig stadig i skolesystemet og bor hjemme i deres familie. ... ved et nærmere kendskab viser det sig ofte, at de mistrives psykisk ...” (2003, s. 11). I en anden dansk undersøgelse, hvor SSP-medarbejdere er blevet spurgt om deres opfattelse af vilde piger, siges det, at det er karakteristisk, at SSP-medarbejderne mener, at der ikke kun er tale om de traditionelt stærkt og tidligt omsorgssvigtede piger med udadreagerende adfærd, men om et langt bredere pigefænomen. Det siges videre, at SSP-medarbejderne omtaler: ”Familieproblemer, misbrug og negative relationer, og temaer der handler om den generelle samfundsmæssige udvikling: stigende individualisering og ændringer i ungdomskulturen” (2004, s. 11). Ann-Karina Henriksen, der er projektmedarbejder i pigegruppen i Saxogade, udtaler, at det ikke er deres erfaring, at piger, der bruger vold, kommer fra særligt socialt belastede hjem. Det er derimod deres erfaring, at pigerne kommer fra meget forskellige sociale baggrunde og har vidt forskellige problematikker og grunde til at bruge vold (2007, s. 4). I et svensk studie foretaget af Gustavsson siges det om piger, der begår vold, at de kommer fra vældig varierede forhold, og at det er svært at drage generaliseringer om pigernes baggrund. Mange har dog problemer med deres familie og vældig dårlig kontakt med deres forældre (2006, s. 11). I en af de in-

ternationale undersøgelser, Batchelor, Burman & Brown's undersøgelse blandt skotske piger, udtaler forfatterne, at ikke alle pigerne kommer fra fattige og underprivilegerede byområder, (2001, s. 130). Der er således flere forfattere, der fremhæver, at piger, der sommetider er voldelige, ikke nødvendigvis har en meget belastet opvækst.

Under interviewene med fagfolk har jeg som tidligere omtalt spurgt, om de piger, der sommetider begår vold, adskiller sig fra de piger, der ikke er voldelige. Der fremkommer ikke entydige resultater vedrørende dette spørgsmål. Det, der oftest tales om, er dårlige sociale og økonomiske forhold, samt at det tætte netværk ikke fungerer. Mere specifikt nævnes det, at de piger, der sommetider er voldelige, er blevet anbragt senere på institution end de piger, der ikke bruger vold, at de har et større forbrug af forskellige rusmidler, at de i det hele taget er mere grænseløse, og at de er svære at komme ind på livet af. En af de få andre undersøgelser, som sammenligner piger, der kan være voldelige, med piger, der ikke er det, er den netop omtalte skotske undersøgelse. Her finder Batchelor, Burman & Brown i lighed med det, der fremkommer i interviewene med fagpersoner, at der er flere af de voldelige piger, der har et forbrug af alkohol og illegale stoffer. Batchelor, Burman & Brown finder endvidere, at de voldelige piger oftere er sammen med deres kammerater på gaderne, at de oftere har haft kontakt med politiet, men også at de oftere har skadet sig selv, at pigerne har været vidne til adskillige voldelige handlinger, og at de også selv har været udsat for vold (2001, s. 130).

Vendes blikket mod det lidt større udland må det siges, at det faktisk er sværere at få et indtryk af pigernes opvækst og baggrund. Der er to lidt modsatrettede tendenser, som hænger sammen med undersøgelsernes karakter. Dels er der undersøgelser af såkaldt almindelige unge, som viser, at aggressioner og vold måske er mere udbredt end tidligere antaget også blandt piger, og dels er der undersøgelser, som behandler specifikke grupper af voldelige piger. Pigerne i de sidstnævnte undersøgelser kommer alle fra yderst belastede sociale og økonomiske forhold. Hvis det er korrekt, at pigers brug af vold forekommer i en størrelsesorden, som den, der fremgår af de undersøgelser, der er omtalt under afsnittet om omfang og udvikling, er det overvejende sandsynligt, at pigernes baggrund ikke er entydigt sammenhængende med ensartede problematiske økonomiske og sociale opvækstforhold. Det skal dog understreges, at undersøgelserne stort set alle er nordamerikanske, og at resultaterne derfor ikke umiddelbart kan overføres til danske forhold.

Der er imidlertid et forhold i opvæksten, som er betydelig bedre belyst i amerikanske undersøgelser end i danske og skandinaviske, nemlig hvorvidt der er en sammenhæng mellem, at piger begår voldelige handlinger, og at de har været udsat for fysiske eller seksuelle overgreb i deres opvækst. Matthew D. Makarios foretager en undersøgelse med en gruppe på i alt 862 børn, der er blevet misbrugt, og en tilsvarende gruppe af børn, som ikke er blevet misbrugt. Han finder, at risikoen for at en pige, der er blevet fysisk eller seksuelt misbrugt, bliver anholdt for vold, er 7,2 gange større end for piger, der ikke er blevet udsat for misbrug (2008, s. 110). En undersøgelse af Siegel & Williams fra 2003 finder, at piger, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, har ikke bare en højere generel anholdelsesrate, men også oftere anholdes for vold, end de piger, der ikke har været udsat for seksuelle overgreb. Mens 14 % af de udsatte piger over en 20 års periode er blevet anholdt for voldskriminalitet, gør det sig kun gældende for 5 % af de øvrige piger. Der indgår i alt 411 piger i undersøgelsen, som altså følges over 20 år. Siegel & Williams undersøgelse er her refereret fra Kaukinen, Gover & Hays (2006, s. 62). De to forskere Penelope K. Trickett & Elana B. Gordis problematiserer imidlertid de undersøgelser, der er foretaget på området. For det første er de kritiske over for de kontrolgrupper, som nogle undersøgelser bruger, fordi de ikke mener, at undersøgelsesgruppen og kontrolgrupperne er sammenlignelige med hensyn til social klasse og økonomiske forhold. Trickett & Gordis mener derfor, at det ikke vides, om det er påvirkninger fra fattigdom eller påvirkninger fra seksuelle overgreb, der måles i undersøgelserne. For det andet mener de, at for mange af undersøgelserne undlader at skelne klart mellem piger og drenge. Og for det tredje mener de, at målingen af aggression og antisocial adfærd, som flere undersøgelser anvender, er for dårlig (2004, s. 169). Trickett & Gordis foretager selv en undersøgelse af seksuelle overgrebs betydning for piger på et materiale bestående af 166 familier, hvor en pige i halvdelen af familierne har været udsat for seksuelle overgreb. De seksuelle overgreb er i 23 % af sagerne begået af den biologiske far, i 36 % af en mand, som moderen bor sammen med og de sidste 41 % var det et andet familie-medlem, f.eks. en bror, en bedstefar eller en onkel, som havde udsat pigen for det seksuelle overgreb (2004, s. 172). Resultaterne af Trickett & Gordis undersøgelse viser, at umiddelbart efter overgrebene opdages udviser pigerne en større grad af aggressiv og antisocial adfærd end kontrolgruppen. Gruppen af piger, der er blevet misbrugt af deres biologiske far, ligger dog på et højere niveau end de to andre grupper. Efter syv til otte år kan der stadig spores en effekt for de to grupper, som er blevet misbrugt af deres fædre eller mænd, der lever sammen med moderen, og de to grupper ligger nu på niveau. Aggression og antisocial adfærd omfatter meget andet end vold, så det er ikke muligt at sige noget om den helt specifikke sammenhæng mellem seksuelle overgreb og vold. Som følge af

deres resultater med hensyn til de tre undergrupper, mener Trickett & Gordis, at det er vigtigt at inddrage flere variable i undersøgelser af seksuelle overgrebs betydning for pigernes fremtidige liv, og de variabler, de peger på, er overgrebenes karakter og længde (2004, s. 181-182).

I interviewene med fagfolk har jeg ikke spurgt, hvorvidt de voldelige piger, de kender til, har været udsat for seksuelle overgreb. Der er enkelte af informanterne, der tilkendegiver, at det er tilfældet, men det er langt oftere, at der tales om, at pigerne har haft traumatiske oplevelser i deres opvækst, som kan være en række forskellige forhold, som jeg dog ikke har forsøgt at afdække nærmere. Seksuelle overgreb er heller ikke et emne, der behandles direkte af andre danske og nordiske forfattere, Malmborg & Pihl Hansen nævner dog seksuelle overgreb, som en form for omsorgssvigt, når de siger følgende: ”Men erfaringer fra praksisfeltet vidner om, at der – trods individuelle forskelle – hovedsagelig er tale om piger, der har været udsat for tidligt omsorgssvigt. Omsorgssvigt, der har bestået af mishandling, seksuelle overgreb, forsømmelse, tidligt ”voksenansvar” for belastede forældre eller mindre søskende og andre former for følelsesmæssigt svigt” (2003, s. 10-11).

Min begrundelse for at beskæftige mig med pigernes opvækst er, at det undervejs med indsamling af oplysning til min undersøgelse har slået mig, at pigernes liv ofte beskrives på en måde, så man må tænke, at det skulle børn ikke udsættes for, og at pigerne og deres familie skulle have haft en hjælp, der kunne have hindret, at pigerne ender op med at blive de personer, som de ofte beskrives som. Uanset at de fleste fortællinger om piger, der somme tider bruger vold, både dem jeg hører om og ser i mit materiale samt dem, der optræder i andre beskrivelser, er præget af, at pigerne er vokset op uden tilstrækkelig tryghed og omsorg til at give dem en vis portion selvsikkerhed og sociale kompetencer til at klare sig i helt almindelige sociale sammenhænge og overvejende under ringe økonomiske og sociale omstændigheder, så må det slås fast, at der ikke findes undersøgelser, der kan dokumentere, om dette er specielt for piger, der til tider er voldelige. Der findes ikke repræsentative undersøgelser, som kan belyse, om der eventuelt er nogle markante forskelle mellem piger, der benytter sig af vold og piger, der ikke gør. Det, der karakteriserer foreliggende undersøgelser af piger, der begår vold, er, at pigerne er udvalgt til undersøgelserne, netop fordi de har begået vold. Linda Williams & Veronica Herrera udtaler til en artikel til tidsskriftet *Child Maltreatment*, at det er karakteristisk for familier, hvor børn mishandles og ikke får lov til at udvikle sig normalt, at der ikke skabes tilstrækkelige muligheder for børn til at fungere optimalt uden for familien. Børnene udvikler måske strategier, som er tilpasset de hjemlige forhold, men som er mangelfulde i andre

sammenhænge (2007, s. 203). Det er helt i overensstemmelse med hvad fagfolk i min undersøgelse giver udtryk for, men om det fører til, at piger bliver voldelige, er altså mere uklart.

Optakten – de udløsende faktorer

Hvis man ser på optakten til de voldelige episoder, og hvad det er, der kan føre til, at piger bruger vold, så er der nogle bestemte typer af beretning, der går igen og igen i de forskellige kilder. Det er historien om sladder og bagtalelser mellem piger, som har et større eller mindre kendskab til hinanden. Dom 3, 4, 6, 7, 8 er eksempler herpå. En anden typisk historie er, at der er en pige, der kigger underligt eller ubehageligt på en anden pige. Dom 1 og dom 2 er eksempler herpå. I disse tilfælde kan pigerne også kende hinanden, men der kan også være tale om fremmede. Selvom piger kan finde på at slå på drenge og på voksne, så er majoriteten af deres vold, som flere gange tidligere fremhævet, rettet mod andre piger.

Marie, 24 år, udtaler: ”Der er meget sladder, mange intriger, alle kender hinanden i miljøet, og alle er konkurrenter”(2003, s. 5). Malmberg & Pihl Hansen, der som de fleste, der har beskrevet pigerne miljø, er iagttagere og ikke som Marie, der selv har været en del af det, beskriver miljøet således: ”Deres samvær er ... præget af intriger og konflikter, lige så meget inden for kliken som i forhold til piger udenfor. I kliken konkurrerer pigerne om at opnå magt og status ved at få fat i ’den fedeste fyr’ med den højeste status. Og det er vigtigt at have gang i aktiviteterne, der kan cementere eller udvide deres status – både i relation til de andre piger i kliken, til fyrene og til piger uden for kliken. Trods den indbyrdes kappestrid står pigerne sammen om at afstraffe eller hævne sig på piger udenfor. Typisk hvis en pige har sagt eller gjort noget, der betragtes som krænkende, eller har gjort forsøg på at få fat i en af fyrene i kliken. Pigerne har dog svær ved at holde sammen over tid og forblive loyale og forpligtede i forhold til hinanden” (2003, s. 3). De tre nordmænd Bengtson, Steinsvåg & Terland udtaler: ”Det har slået os i mødet med piger med volds- og aggressionsproblemer, at de ofte er optaget af, det vi kalder, ’relationelt kaos’. De kommer med lange beskrivelser og historier om indviklede relationer som baggrund for volden” (2004, s. 108). Som det er fremgået af interviewene med fagpersonerne har pigerne svært ved at fastholde relationer, men det fremgår også, at relationerne er vigtige for dem. Uanset at relationerne måske er kortvarige eller problemfyldte, så er det de tætte forhold, pigerne har til andre jævnaldrene. Relationerne bliver derfor vigtige, og derfor bliver det værd at forsvare for dem, så længe de varer. Det er også tænkeligt, at netop de kortvarige og skiftende relationer er med til at fremme volden, fordi de forskellige skiftende relationer efterlader følelser, som kan være svære at håndtere oven i de familieproblemer, som pigerne

bærer med sig. Flere af informanterne lægger vægt på, at volden ofte giver mening for pigerne, og at den ikke bare opstår ud af den blå luft. Det er muligt, at man som iagttagere har svært ved at forstå, hvorfor pigerne begår de voldelige overgreb, men for pigerne selv tjener de altså ofte et formål. Ann-Karina Henriksen taler om, at pigernes vold har en vis legitimitet, at den på det nærmeste forventes af nogle af pigerne, og at den tjener et formål: ”Pigerne kan træde i karakter overfor hinanden, og vise loyalitet, mod og styrke. Det er ikke kun et spørgsmål om, at pigerne har en kort lunte og lavt selvværd, de har også et formål med volden, der handler om social positionering og identitet” (2007, s. 7). Henriksen lægger vægt på, at volden er relationsorienteret, fordi den kan være knyttet til situationer, hvor de selv eller deres nærmeste trues. Pigerne bruger altså også volden som forsvar og som støtte til personer, som er betydningsfulde for dem.

Det går igen i samtlige de undersøgelser om piger og vold, som omtales i denne rapport, at drenge spiller en stor rolle i sammenhæng med pigernes vold. Drengene spiller en rolle som kærester, som eks-kærester og som potentielle kærester. Meget af den sladder, der kan give anledning til, at pigerne griber til vold, drejer sig om, hvad andre piger gør med hinandens kærester og eks-kærester. Herudover drejer den sig ofte om, at pigerne kalder hinanden ludere, hvilket ret bredt dækker over, at pigerne ikke opfører sig på en måde, som de andre piger finder acceptabelt, men som bestemt også vedrører den seksuelle adfærd. Nogle af de interviewede fagfolk taler blandt andet om at pigerne har et ejerforhold til kærester, at kærester giver den ømhed, som pigerne søger så stærkt, og at de er livsnødvendige for pigerne. Endvidere tales der om, at kæresterne ikke nødvendigvis er særlig trofaste. Set i det lys kommer den tidligere omtalte dommers udtalelser om at se sig gal på offeret på grund af ”fuldstændige bagatelagtige forhold vedrørende tidligere kærester/venner” til at fremstå som mangel på indsigt i disse pigers liv. Nogle af fagfolkene giver udtryk for, at det er vigtigt at forstå, hvad det er, der giver mening for pigerne, når de bruger vold, hvis man skal kunne ændre på deres adfærd.

Stort set alle de interviewede informanter, såvel fagpersonerne som pigerne, taler om, at pigerne sommetider begår vold, fordi der er personer, sædvanligvis en eller flere piger, som har set på dem på en forkert måde. Amerikaneren Cindy Ness nævner således, at den måde, en person ser på én på, eller det, at en pige ser ud til at tro, at hun er noget særligt, kan udløse en voldelig begivenhed. Moesby-Johansen omtaler, at pigerne taler om ”snobberne”, piger som er attraktive, har skønhed og succes, men ”snobberne” er også nogle, der ser på pigerne på en særlig måde og som ruller med

øjnene.” Flere af pigerne fortæller således, hvordan sådanne blikke kan føre til fysiske sammenstød, netop fordi blikkene opleves som nedvurderende og som et angreb på deres person (2004, s. 9). Marie, 24 år, giver nok noget af forklaringen på, hvad det er der sker, når hun udtaler: ”Mange af de vilde piger tager alting meget personligt. En generel ting blandt pigerne er deres selvopfattelse. Den er præget af selvhad, selvdestruktivitet, dårligt selvværd, mistillid osv. Når man hader sig selv så meget, hader man også hele verden og alle mennesker omkring sig” (2003, s. 2). Selvom denne faktor kan være en af årsagerne til, at pigerne indimellem forgriber sig på andre piger, så er det ikke den, der fylder mest i litteraturen. Det kan skyldes, at den er mindre udbredt. Det mindre antal domme, som omhandler vold af denne type, kunne antyde dette.

De oplysninger, der kommer frem, om hvad pigerne og andre informanter fortæller om, hvordan der opstår voldelige episoder mellem piger, stemmer ganske godt overens med det, Miller & Mullins betegner, som de tre forhold, der kan udløse konflikter, nemlig rygtespredning, statusudfordringer samt drenge og kærester. Det ser således ud til, at det, der udløser konflikter mellem piger, er ret ens i den vestlige verden.

Andre forhold, som kan spille ind på, at piger bruger vold, og at den til tider kan blive voldsom, skal kort omtales. Det ene er rusmidler, og det andet er gadeliv. En amerikansk forsker Jenny Pearce hævder på grundlag af en undersøgelse af piger og drenge i alderen 11 til 16 år fra et fattigt byområde et sted i USA, at mens det tidligere overvejende var drenge, der holdt til uden for hjemmet, er det nu også tilholdssted for piger. Gaderne er mødestedet, hvor der udveksles information og nyt mellem de unge (2004, s. 136). Det betyder, at pigerne får kendskab til livet på gaderne og lærer om den vold, der finder sted her, siger hun (2004, s. 143). I interviewene med fagpersonerne, fremgår det ikke særlig tydeligt, at pigerne færdes meget i grupperinger på gaden. Det fremgår derimod indirekte, dels fordi nogle af institutionerne har til formål at lave opsøgende arbejde på gadeplan og dels fordi, der tales om grupperinger. Det er disse grupperinger, som til tider er blevet betegnet som pigebander. En af de interviewede piger taler også om at opholde sig på gaden sammen med andre piger. Når der tales på denne indirekte måde om, at pigerne opholder sig meget sammen ude på gaderne, hænger det formentlig sammen med, at det ikke er et nyt fænomen. Med hensyn til rusmidler er der informanter, der taler om, at pigerne drikker alkohol og bruger forskellige illegale stoffer, og at det til tider er et stort og grænseoverskridende forbrug. Marie, 24 år, udtaler om alkohols indflydelse på pigernes voldelige adfærd: ”Hvad som helst kan udløse vold. Man vil jo ikke have, at folk

træder på en. Og når man f.eks. havde drukket, så skulle man ikke engang provokeres til det, så skulle man bare slås, fordi det var sjovt, og fordi man kedede sig. Eller fordi sådan var det bare” (2003, s. 3). Som ovenfor omtalt finder Batchelor, Burman & Brown ligeledes i deres undersøgelse fra Skotland, at de piger i deres undersøgelse, som begår vold, oftere er sammen med deres venner på gaden, og at de oftere indtager alkohol og illegale stoffer end de piger, der ikke er voldelige. Og så i et par af dommene, er der direkte omtalt, at pigerne har drukket. Det gælder dom 1 og dom 5.

Den grimme vold

Flere af de fagfolk, jeg har interviewet, taler om, at pigernes voldsadfærd adskiller sig fra drengenes, og at den ofte opfattes som værre. Fagpersonerne bruger, som tidligere omtalt, udtryk som psykisk terror, bestialsk, modbydelig, tyranniserende, truende, grænseoverskridende og udspekuleret. Det ser ud til, at det først og fremmest er det udspekulerede, den planlagte samt ydmygende, psykiske del af volden, som er årsag til, at pigers vold kan anses som værre end drenges. Dette på trods af, at pigerne ikke bruger våben og slagredskaber, og på trods af, at drengenes vold kan påføre deres ofre betydelig større fysiske skader. Ness, som er en af de få, der forholder sig til omtalen af indholdet i pigernes vold, siger, at det ikke er det at slå, der giver disse piger et dårligt rygte, men at slås unfair. Endvidere betragtes det som dårligt at kradse, rykke i hår, spytte, nive og bide (2004, s. 42). Herudover skriver Ness, at politifolk af begge køn fortæller, at de langt hellere vil stoppe drenge, der slås end piger, der slås, fordi pigerne bare bliver ved (2004, s. 42). Flere af fagfolkene siger, at en grund til, at pigers vold betragtes som værre end drenges, er, at vi er mere vant til at forholde os til og også i en vis udstrækning acceptere, at drenge kan være voldelige og slås indimellem. Der er også flere, der påpeger, at det, der beskrives som særligt ved pigernes voldsadfærd, faktisk ligger i forlængelse af en forholdsvis almindelig pigeadfærd med sladder, udelukkelse fra fællesskaber og mobning. I denne sammenhæng kan det være interessant, at Batchelor, Burman & Brown i deres undersøgelse af et udsnit af almindelige piger finder, at den mest almindelige form for voldelig hændelse, som piger – uanset aldersgruppe og baggrund – fortæller om, er verbal vold, og det er også den, der bekymrer pigerne mest (2001, s. 128).

De holder op med alderen

De to piger, jeg interviewer, har begge gjort en indsats for at holde op med at bruge vold, for begge er det en stor hjælp, at de ser mindre til de venner, som de tidligere færdedes sammen med. Den ene af pigerne taler imidlertid også om, at det ikke, efter hendes opfattelse, er noget, som kvinder skal benytte sig af, og at de lidt ældre drenge på 16-17 år ikke synes om piger, der slås. Nogle af de in-

tervuede informanter taler også om, at pigerne nedtoner eller ophører med at bruge vold, når de bliver lidt ældre. Der tales om, at de bliver mere modne, at de bliver mere feminine, og at kæresterne ikke kan lide at de slås. Mit interviewspørgsmål til fagfolkene drejede sig egentlig om, hvorvidt den kriminelle lavalder og konsekvenserne af at blive 15 år har en betydning for pigerne. Informanterne fortæller gennemgående, at pigerne kender til den kriminelle lavalder, og at den har en vis betydning for nogle, men ikke for alle. Den ene af de interviewede piger taler om den kriminelle lavalder. Hun taler om, at den har haft betydning for hende, fordi hun er bange for at få en straf, men hun taler også om den i sammenhæng med, at kvinder, efter hendes opfattelse, ikke skal opføre sig på en sådan måde, at de ender i fængsel. Den norske forsker Natland hører også fra de piger, hun interviewer, at de lidt ældre kærester ikke kan lide, at pigerne er voldelige. Natland siger om pigernes udvikling i retning af at holde op med at være voldelige, at det er noget pigerne bør vokse fra ”Det virker som om alderen normaliserer og igen setter grænser for, hvordan jentene skal ’gjøre’ jenterollen. Jeg kaller dette en *genfeminisering*. Før nøt jentene respekt ved å utvide rammene for feminin adferd ... der respekten var knyttet til å legge seg opp til samme idealer som guttene. ... men på veien mot voksenlivet, ser det ut som det skjer en brist i deres alternative hierarki. Jentenes respektabilitet knyttes nå i økt grad til en mer normativ feminitetsform” (2006, s. 173-174). Den amerikanske forsker Ness siger om pigerne i hendes undersøgelse, at når pigerne bliver lidt ældre – senpubertet – holder de op med at slås så meget og er bedre til at overhøre sladder og provokationer (2004, s. 40). En af de interviewede piger i Monefeldt Wittendorff undersøgelse kan belyse, at det kan blive lettere for nogle af disse piger at overhøre sladder og provokationer, når hun udtaler: ”Men i dag tænker jeg, at det var dumt, og at det bare var for ingenting. De meldte mig til politiet, bare fordi hun havde sagt luder til mig. I dag synes jeg, sådan noget er spild af tid” (2007, s. 51). I en beretning på internettet udtaler en 16-årig pige: ”Jeg tror, jeg er kommet i en alder nu, hvor jeg ikke gider at slås. For nogle år siden ville jeg være frisk på en slåskamp, hvis der fx var nogen, der råbte luder eller noget efter min veninde” (2002, s. 3).

Det er velkendt fra kriminologien, at en stor del af de unge, som begår kriminalitet, ophører hermed, når de bliver lidt ældre, og det ser altså også ud til at være tilfældet for piger, som begår vold. Det kunne give anledning til overvejelser om, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt i højere grad at interessere sig for de problematikker, der ligger bag pigernes vold. Alt tyder på, at en meget stor del af pigerne er vokset op i hjem, hvor der forekommer vold, og hvor pigerne har lært at bruge vold som et udtryksmiddel. Herudover kan der for en hel del af pigerne være andre alvorlige problemer

til stede i opvæksten. Disse problemer bærer pigerne med sig i deres liv uanset, om de skulle stoppe med at være voldelige indimellem.

VII. Afslutning om piger og vold

Claire Renzetti udtaler om køn og vold, at et af de mest vedholdende fund fra undersøgelse til undersøgelse og over tid er, at det er signifikant mindre sandsynligt, at kvinder begår vold, end at mænd gør, og at deres risiko for at blive ofre for vold også er betydelig mindre. Når kvinder begår vold, er det sædvanligvis mod en, de kender, og de bliver oftere end mænd udsat for vold af en de kender (2006, s. 103).

Eftersom vold traditionelt er blevet betragtet som et maskulint udtryksmiddel, har forskere gjort sig overvejelser over, om også pigernes voldelige adfærd er udtryk for maskulinitet, eller om det kan tolkes som en feminin adfærd. Selvom der er en vis andel af især drenges vold, nemlig deres slåskampe, som til en vis grad accepteres, hvis blot de ikke overskrider en vis grad af vold, så er også drenges og mænds vold underlagt retslige regler og vil til tider blive betragtet som en afvigende og uacceptabel adfærd. Uanset, at der er flere mænd end kvinder, der begår vold, er det flertallet af mænd, der ikke udviser en voldelig adfærd. I den sammenhæng kan det undre, at der ikke er nogen, der overvejer, om mænd, der ikke begår vold, udviser en feminin adfærd. Mens det i den forskning, der beskæftiger sig med mænd og vold, er blevet accepteret, at maskulinitet kan have forskellige udtryksmåder, søges der altså, når det drejer sig om piger og vold, efter afklaring af, om pigerne overhovedet udviser feminin adfærd.

Det kan siges, at piger, der somme tider er voldelige, er oppe mod tre forhold: For det første gælder det for dem alle, at den kendsgerning, at de er piger, i sig selv er negativt i denne sammenhæng, fordi det ikke forventes, at piger begår vold – og da slet ikke af den grovere slags. For det andet gælder det for langt de fleste af dem, at den vold, de begår, betragtes med ubehag, fordi de bruger midler, som ikke er almindelig i den form for vold, som samfundet har kendt til gennem alle tider, nemlig drengenes og mændenes vold. Pigerne holder sig ikke til de regler, som siges at findes, når drenge og mænd er voldelige (over for hinanden). For det tredje gælder det for nogle af de voldelige piger, at deres motiver betragtes som mere eller mindre ligegyldige eller uden tilstrækkelig grundlag for at gribe til vold.

Meget tyder på, at piger opfører sig som piger, også når de er aggressive og voldelige, og at deres voldelige adfærd ligger i forlængelse af helt almindelig måder at opføre og gebærde sig på for piger.

Deres vold går overvejende ud over andre piger, som ikke udviser, hvad der, efter deres opfattelse, ses som en passende adfærd. Det er imidlertid helt almindeligt forekommende blandt piger, at de skaber venindegrupper, og at de udelukker nogle fra disse grupper. Det er også almindeligt forekommende, at de indimellem er ondskabsfulde over for hinanden. Det er tilsyneladende disse disciplineringsmekanismer, der føres videre, når piger griber til vold. Pigers voldelige adfærd anses somme tider som mere utiltalende og mere modbydelig end drenges vold, men spørgsmålet er, om de ikke blot benytter sig af metoder, som ligger i forlængelse af det, de kender til fra en pigeverden. Hertil kommer, at undersøgelser viser, at piger, der er voldelige, meget ofte har oplevet vold i deres opvækst. Måske har det også en betydning, at der er flere piger, der indtager alkohol og illegale stoffer i et til tider stort omfang.

Det er ikke bare nogle af pigernes voldelige metoder, der fremkalder undren og ubehag, det er også deres motiver for at gribe til vold, som giver anledning til forundring og manglende forståelse, fordi de handlinger som giver anledning til at deres voldelige adfærd, ikke ses som betydningsfulde eller alvorlige. Undersøgelser fra såvel de skandinaviske lande som fra angelsaksiske lande finder samstemmende, at pigernes voldelige overgreb ofte fremkaldes på grund af sladder, bagtalelse og kærester. Pigers vold er af samme grund ofte blevet kaldt relationel, fordi den netop udspringer af konflikter imellem piger, som ofte har en eller anden form for kendskab til hinanden.

Det er typisk, at de undersøgelser, der findes om piger og vold, er baseret på interview med et forholdsvis begrænset antal piger, hvor nogen har været opmærksom på, at de har begået vold. Det kan have som konsekvens, at der måske er tale om en skæv gruppe, således at de oplysninger, der fremkommer i undersøgelserne, ikke er repræsentative for al den vold, piger begår, og at der derfor kan være flere aspekter omkring piger og vold, som ikke bliver belyst.

Det kan ikke, på grundlag af de foreliggende undersøgelser, siges med sikkerhed, hvorvidt der er flere piger, der er blevet voldelige. Det er sikkert, at der er flere piger, der får en dom for at have begået vold, men om det er et udtryk for, at andelen af voldelige piger er steget, er usikkert. Der kan være mange grunde til, at der er flere piger, der får en dom for vold. Det kan skyldes lovgivningsmæssige ændringer eller mindre tolerance over for vold. Det kan også skyldes, at pigerne eller deres voldelige adfærd har ændret sig på en eller anden måde, så den er blevet mere synlig. Og så kan det jo skyldes, at den faktisk er steget.

Med en af de interviewede fagfolks ord kan det siges: ”Vi skal ikke gøre det større end det er, måske handler det bare om, at farmor døde, måske er der nogle ting fra barndommen, der er rigtig svære, og måske skal de til psykolog. De muligheder er der jo, uden at man sætter hele mekanismen i gang. Når man sætter hele mekanismen i gang, tager det meget lang tid, og barnet får en oplevelse af, at de er meget anderledes end alle de andre. ... Det er også her stigmatiseringen starter, og der er ikke grund til det, før man er sikker på, at det er det, der skal til. Mange af de her piger har jo sendt masser af signaler. Der er jo nogle børn, der har haft det skidt i lang tid og sendt signaler på mange andre måder. Vi behøver ikke vente, til det går helt galt, og når det går galt så find lige ud af, hvad det handler om”.

Hermed ikke sagt, at pigernes voldelige adfærd på nogen måde er acceptabel. Den er lige så uacceptabel, som drengenes er, men pigers vold er ikke et isoleret fænomen, den er en del af en større sammenhæng og må ses sådan, for at der kan handles adækvat i forhold til at forstå pigerne og forsøge at ændre deres adfærd. Det fremgår således af de ovenfor omtalte undersøgelser, at pigerne ofte har oplevet og lært vold i deres egen familie.

DEL II

KVINDER, MÆND OG KRIMINALITET

I. Baggrund

Det har længe været kendt, at mænd begår mere kriminalitet end kvinder. Der har gennem historien været nogle udsving i, hvor stor forskellen mellem kvinders og mænds andel er, men der har altid været betydelig flere mænd, der er blevet registreret og dømt for kriminalitet. Sådan har det set ud i hele den vestlige verden i den tid, der har været en eller anden form for registrering og statistik på området. I 2005 udgjorde kvindernes andel af den registrerede kriminalitet i Danmark således kun 17 %. Der er altså ikke så meget tvivl om, at mænd er mere kriminelle end kvinder.

Der er blevet fremsat forskellige forklaringer på, hvorfor der er forskel i mængden af de to køns kriminelle aktiviteter – eller som oftest: Hvorfor kvinder er mindre kriminelle end mænd. Et sæt af teorier kan samlet betegnes som kontrolteorier. Disse teorier går ud på, at der er en særlig og anderledes kontrol af kvinder eller nogle særlige barrierer i kvinders livsvilkår, som bevirker, at de er mindre kriminelle end mænd. Et andet sæt af teorier beskæftiger sig med, at der er forskel i kvinders og mænds muligheder for at begå kriminalitet, fordi de ikke i samme udstrækning deltager der, hvor mulighederne ligger. Og endelig er der kønsrolleteorier, hvor forskellen i kvinders og mænds kriminalitet tilskrives, at kønnet og de to køns forskelligheder er årsagen også til de forskellige kriminalitetsmønstre. En særlig udløber af kønsrolleteoriene er den såkaldte frigørelsesteori, som postulerer, at jo mere frigjorte kvinder bliver, jo større bliver deres deltagelse i kriminalitet. Alle disse teorier er af ældre dato. De fleste af dem bliver udviklet 70'erne og 80'erne, hvor kvinders kriminalitet havde været svagt stigende i en årrække. Fra engang i 90'erne videreudvikles kønsrolleteoriene i retning af en forståelse af kønnene som maskuliniteter og femininiteter – de måder mænd kan være mænd på, og de måder kvinder kan være kvinder på, samt det samspil der er mellem maskuliniteter og femininiteter. Teoriudviklingen om køn og kriminalitet følger hermed den teoriudvikling, der finder sted inden for andre områder af samfundsforskningen.

Kønsrolleteoriene kan siges at være de ældste. I noget af den allerførste kriminologiske litteratur fra slutningen af 1800-tallet skrevet af italieneren Cesare Lombroso påpeges det, at der er forskel på

kriminelle mænd og kriminelle kvinder. Lombroso betragter kriminalitet som medfødt, men de forholdsvis få kriminelle kvinder var i Lombrosos opfattelse en art udyr og derfor meget værre end de kriminelle mænd. Lombrosos teori var naturligvis ikke som sådan en kønsrolleteori, eftersom begrebet kønsroller ikke fandtes på den tid. En af de senere kønsforskere inden for kriminologien, James W. Messerschmidt, udtaler imidlertid i forbindelse med en omtale af Lombroso, at kriminologien var kønnet fra begyndelsen (2004, s. 7). Der er herefter gennem årene dukket undersøgelser op, som har forholdt sig til, hvorfor der er forskel på omfanget af de to køns kriminalitetsaktiviteter. Det er dog først fra 1970'erne, at der for alvor kommer skred i en egentlig teoriudvikling. Som omtalt ovenfor var et væsentligt fokus for disse teorier spørgsmålet om, hvorfor kvinder er mindre kriminelle end mænd. Teorierne forholder derfor også kvinder til mænd, og de beskæftiger sig overvejende med, hvad det er for faktorer eller forhold, som er anderledes eller specielle for kvinder. Det er ikke tanken her at foretage en mere uddybende gennemgang af tidligere kriminalitetsteorier, der behandler køn. Det er udelukkende hensigten at omtale disse teorier i en sådan udstrækning, at de kan danne grundlag for en forståelse af, hvordan de influerer på nutidige diskussioner og teoridannelser i relation til køn og kriminalitet.

II. Kritik af kriminologisk teoridannelse

Såvel kvindeforskere som kønsforskere inden for kriminologien har rettet en helt overordnet kritik mod den generelle kriminologiske teoridannelse. Eftersom kvinder har fyldt forholdsvis lidt i forhold til mænd i det overordnede kriminalitetsbillede, er der sædvanligvis blevet lagt betydelig større fokus på årsager til mænds kriminalitet, og det endda ofte så meget, at kvinders kriminalitet helt er blevet fravalgt, når der er udviklet teorier om, hvorfor mennesker begår kriminalitet. På trods heraf, er teorierne blevet betragtet som kønsneutrale – det vil sige teorier, som kan forklare, hvorfor mennesker, altså både mænd og kvinder, begår kriminalitet.

Fra engang i midten af 1970'erne og frem til i dag er den overvejende del af den kriminologiske forskning og forsøg på teoridannelse i forhold til enten kvinder eller i forhold til køn foretaget inden for et overordnet feministisk perspektiv. Undervejs har der været forskellige feministiske retninger, men det, vi som oftest på dansk kalder kvindeforskning og senere kønsforskning, har stået for den helt overvejende del af de undersøgelser, der er foretaget til underbygning og bekræftelse eller afkræftelse af kriminologiske teorier om kvinder og kriminalitet eller køn og kriminalitet. Sådan ser det stadig overvejende ud, men der er dog opstået en diskussion mellem på den ene side forskere, der mener, at det er vigtigt at foretage undersøgelser, der belyser de særlige forhold for kvinder, og på den anden side forskere, der mener, at det er vigtigt at belyse forholdene for både kvinder og mænd for at kunne udvikle kriminologiske teorier.

Der er forskellige problemer i relation til de tidlige feministiske teorier om køn og kriminalitet. F.eks. tager de ikke højde for afkriminalisering og kriminalisering af nye områder, måske kan det siges, at de ikke tager højde for, hvad der på forskellige historiske tidspunkter er kriminaliseret. I USA er og var det kriminelt at være prostitueret i de fleste stater. Ser man på prostitution i de nordiske lande, er det enten blevet afkriminaliseret at være prostitueret, eller der er i praksis ikke blevet grebet ind over for prostituerede i mange år. Det bevirker historisk set et fald i kvinders kriminalitet i de nordiske lande, og i forhold til kvinders andel tilmed et ganske stort fald, fordi prostitution traditionelt har været en af de mere almindelige former for 'illegal' aktivitet for kvinder. Hvis man kun overordnet ser på kvinders og mænds involvering i kriminel aktivitet i forhold til den samlede kriminelle aktivitet, uden at foretage en nærmere analyse af, hvad det er for former for kriminalitet, henholdsvis kvinder og mænd begår, vil der være aspekter af køn og kriminel adfærd, som ikke

belyses, og dermed er der forhold vedrørende køn og kriminalitet, som ikke kommer frem. Endvidere forudsættes det mere eller mindre i teorierne, at kriminel aktivitet er en maskulin adfærd. Det gør det på grundlag af, at der er flere mænd, der begår og registreres for kriminalitet end kvinder. Det er fuldstændig korrekt, at der er betydelig flere mænd end kvinder, der registreres for lovovertrædelser, men der er samtidig langt flere mænd, der ikke begår kriminalitet, end der er mænd, der gør det. Det kan derfor måske diskuteres, om kriminalitet er en maskulin adfærd. Det er da også typisk for nyere teorier, der beskæftiger sig med kønnets betydning for kriminalitet, at i de tilfælde, hvor kriminalitet teoretisk set betragtes som en maskulin adfærd, så er det særlige former for maskulinitet, kriminaliteten forbindes til. Herudover antager de tidlige teorier om kvinder og kriminalitet, at kvinder er kvinder, hvilket betyder, at det blev forudsat, at kvinders identitet er ret ensartet. Der blev altså ikke taget højde for den kontekst, kvinder lever i. Endelig er teorierne blevet kritiseret for, ikke at tage højde for, hvilke kvinder der har fordel af kvindefrigørelsen, idet det ikke var de kvinder, der var involveret i kvindebevægelsen, der bidrog til den stigende kriminalitet blandt kvinder. Det var fortsat fattige kvinder (bl.a. Britton, 2004, her fra Burgess-Proctor, 2006, s. 44; Hunnicutt & Broidy, 2004, s. 133; Morash, 2006, s. 16-17; Steffensmeier, 2001, s. 199-200). Allerede i 1983 udtaler den norske kriminolog Cecilie Høigård, at en teori om kvindekriminalitet må have øje på hver sfære og ikke enøjtet forgabe sig i den ene. Med sfærer mener hun de sammenhænge, som kvinder indgår i, og de forandringer, der sker her (1983, s. 73).

III. Forskelle og ligheder

På trods af den grundlæggende forskel i kvinders og mænds andel af den samlede kriminalitet, så ser det ud til, at der også er nogle ligheder mellem kriminelle kvinder og mænd. En svensk undersøgelse, som ser på den kriminelle karriere for personer, der er født i 1960 og registreret for kriminalitet i Sverige i perioden 1975 til 2000, kan illustrere flere af disse ligheder. Undersøgelsen er interessant, fordi der udarbejdes selvstændige analyser for henholdsvis kvinder og mænd af de nedenfor omtalte forhold, før der foretages en sammenligning mellem kvinder og mænd. Det betyder, at der udføres en sammenligning mellem strukturen af kvinders og mænds kriminalitet. Frederik Marklund, som har foretaget denne undersøgelse, finder, at karrierelængde og tiden mellem de kriminelle forhold stort set er identiske for de to køn, når de har begået mere end ét kriminelt forhold. Et andet forhold, der gør sig gældende både blandt kvinderne og blandt mændene, er, at der er en lille gruppe af individer med en høj kriminalitetsbelastning, som står for en uproportionel stor del af alle registreringer. Der er dog en højere andel af mændene (7 %), der falder inden for den alvorligste belastningskategori, end der er af kvinderne (3 %). I undersøgelsen gør det sig endvidere gældende for begge køn, at de personer, som ved slutningen af den undersøgte periode har en høj kriminalitetsbelastning, havde debuteret tidligere end de mindre belastede. Når forfatteren ser på, hvilke typer af kriminalitet som henholdsvis kvinder og mænd registreres for, finder han, at rækkefølgen for de tre største grupper for kvinder er tyveri, færdselsforseelser og bedrageri, og for mændene er det færdselsforseelser, tyveri og vold. Marklund udlægger dette, som at der er et ligeartet fordelingsmønster for kønnene. Han oplyser dog, at der er en væsentlig forskel de to køn imellem med hensyn til tyveri, idet ca. halvdelen af tyverierne for kvindernes vedkommende udgøres af butikstyverier, mens de kun udgør ca. en fjerdedel hos mændene. I Danmark ser det således ud med hensyn til kvinder og butikstyveri: Både i 1985 og i 2005 angår halvdelen af de strafferetlige afgørelser for straffelovskriminalitet, som kvinder får, butikstyveri, mens mændenes lovovertrædelser er mere spredt over hele spektret af straffelovsovertrædelser (Balvig & Højgård, 1988 og Kongstad, 2007, s. 18). Marklund gør selv opmærksom på, at han bruger brede kriminalitetskategorier, og færdselslovsovertrædelser og tyveri opfanger en stor del af lovbruddene for begge køn. Den tredje største kategori for mændene er vold, og vold udgør dobbelt så stor en andel af mændenes lovbrud som af kvindernes. Med hensyn til narkotikakriminalitet er andelen for de to køn stort set ens, derimod er der ingen kvinder, der er registreret for seksualkriminalitet. Den sidstnævnte kategori er ikke stor, men det er mændene alene, som er repræsenteret her. Seksualkriminalitet er i øvrigt en kategori,

som er velegnet til at illustrere, at kriminalitetsbilledet er afhængigt af, hvad der på givne tidspunkter og på givne steder er kriminaliseret. F.eks. er det, som tidligere omtalt, i USA i modsætning til i Sverige, kriminelt at være prostitueret, hvilket fører til, at der er kvinder, der er registreret for seksualkriminalitet i USA.

Balvig & Høigård fremhæver endvidere følgende lighed: ”Kvindelige lovovertrædere har det til fælles med mandlige lovovertrædere, at de rekrutteres fra grupper, som ofte fra starten er udstødt fra almindeligt familieliv, uddannelsessystemet og arbejdsliv” (1985, s. 90). Denne lighed mellem mænd og kvinder, der registreres for kriminalitet, omtales også i den internationale litteratur (f.eks. Giordano et al., 2006), dog ofte med en lille drejning. Det fremhæves, at majoriteten af både kvinder og mænd, der begår kriminalitet og sidder i fængsel er fattige og fra etniske minoritetsgrupper (Walklate, 2004, s. 51). Etniske minoritetsgrupper fremhæves typisk i engelsk og amerikansk litteratur. Der er også forskere, der ud over etniske minoriteter og fattigdom, taler om lavt uddannelsesniveau og arbejdsløshed (Bloom et al, 2003, s. 123 og Steffensmeier & Broidy, 2001, s. 117). Bloom, Owen, Rosenbaum & Deschenes har foretaget fokusgruppeinterview med piger og unge kvinder, der har været i kontakt med den amerikanske ungdomsdomstol. De udtaler således sammenfattende om unge og voksne kvinder, som begår kriminalitet, at de har mange fælles karakteristika, som er, at de fleste er fattige, at de har en kort skolegang, at de er ufaglærte, og at der er en overrepræsentation af ikke-hvide. Endvidere er der mange, der kommer fra fattige bydele, er vokset op hos en enlig mor eller været anbragt uden for hjemmet. De har også ofte oplevet emotionel, fysisk eller seksuelt misbrug under opvæksten. De har haft et ustabil familieliv, hvor familiemedlemmer har været kriminelle, der har været mangel på tilknytning, og de har været socialt isolerede. De har en historie med skoleproblemer, skulkeri og skoleophør. Og endelig er der flere, der har psykiske problemer og misbrugsproblemer. Dette er livsomstændigheder, som mange gange er beskrevet vedrørende mandlige kriminelle. I øvrigt er det en beskrivelse, som stemmer godt overens med den beskrivelse, jeg i den første del af rapporten har givet af de piger, der somme tider begår vold.

Darrell Steffensmeier har sammen med forskellige forskere foretaget undersøgelser af sammenhænge i kriminalitetsrater og køn i USA. Resultaterne af disse undersøgelser er, at der er en sammenhæng forstået på den måde, at hvis mænds kriminalitet falder, stiger eller er stabil, så sker det samme med kvinders. Endvidere viser det sig, at i områder, hvor mænds kriminalitet er høj, gør det

samme sig gældende for kvinder og tilsvarende for områder, hvor mænds kriminalitet er lav. Forfatterne konkluderer heraf, at det er sandsynligt, at der er tale om, at det er lignende socioøkonomiske forhold og ændringer samt lovgivning og lovændringer, der influerer på begge køns kriminalitet (Steffensmeier & Broidy, 2001, s. 117). Steffensmeier og hans medforfatteres resultater er helt i overensstemmelse med, hvad Hunnicutt & Broidy finder i en komparativ undersøgelse fra de 10 lande Chile, Danmark, England, Grækenland, Italien, Panama, Portugal, Sverige, USA og Østrig. De finder, at i lande, hvor domstallet for mænd ligger højt, er der en tendens til, at det også gør sig gældende for kvinders. Så selvom der er forskel mellem antallet af domme for kvinder og for mænd, er der et mønster, hvor udviklingen i stigninger og fald følges ad (2004, s. 144).

Hunnicutt & Broidy siger, at i løbet af de sidste ca. 30 år, er der sideløbende sket en stigning i kvinders kriminalitet og i kvinders fattigdom i USA (2004, s. 131). De to forskere sætter sig for at afprøve hypotesen, at kvinders økonomiske marginalisering fører til stigende kriminalitet. Med økonomisk marginalisering menes ikke bare fattigdom, men udelukkelse fra samfundet – alenemødre, som har svært ved at få arbejde, fordi der ikke er pasningsmuligheder for børn, og fordi de sociale ydelser er begrænsede. Undersøgelsen foretages, som ovenfor omtalt, som en komparativ studie i 10 lande. De finder, at domsraten for kvinder ikke udelukkende er afhængig af kvinders egen marginalisering, men at den i en vis udstrækning også påvirkes af de økonomiske forhold for mænd, mens det omvendte ikke er tilfældet – mænds domsrater påvirkes ikke af kvinders økonomiske forhold. I øvrigt finder de, at for begge køn er offentlige ydelser til uddannelse en faktor, der påvirker domsraten i nedadgående retning. Det er ikke blot mulighed for uddannelse, der kan påvirke de to køns kriminalitet, også skolegang har tilsyneladende en indflydelse. Booth, Farrell & Varano finder i en undersøgelse af 1.336 gymnasieelever i New England at elever, der er positive i forhold til deres skole og livet her, har langt mindre risiko for at blive involveret i kriminalitet (s. 2008, s. 448).

Flere af de undersøgelser, der beskæftiger sig med ligheder mellem kvinder og mænd, der er registreret for kriminalitet, er baseret på data, som ikke er helt nye, for eksempel ligger Steffensmeiers data før 1990, Hunnicutt & Broidy dækker perioden 1975 til 1994, og Balvig og Høigaards ligger før 1985. Det kan betyde, at det ikke kan vides med sikkerhed, om resultaterne er holdbare for nutiden forhold, men undersøgelserne dækker alle en årrække eller forløb, hvilket taler for, at resultaterne stadig er holdbare, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer på de områder, der er tale om.

I den svenske undersøgelse af Marklund, finder han også nogle klare forskelle mellem kvinder og mænd i forhold til kriminalitet. Kvinderne i undersøgelsen er ældre, når de første gang registreres for et kriminelt forhold, end mændene er. Det stemmer ganske godt overens med, at Britta Kyvsgaard i en dansk undersøgelse finder, at der er stor forskel på mønstret for de to køns debutalder. Hun siger således: ”mens to tredjedel af de mænd, der er registreret for kriminalitet inden deres 27. år, er debuteret i 15-19-års alderen, drejer det sig om mindre end halvdelen af de registrerede kvinder” (1998, s. 92). Ifølge Steffensmeier ser det anderledes ud i USA. Her har både kvinder og mænd et toppunkt i teenagealderen, hvorefter kurven falder (2001, s. 111). Dette anderledes billede kan muligvis hænge sammen med, at der findes ungdomsdomstole i USA, og at der er handlinger, for eksempel at skulke fra skole og at løbe hjemmefra, som behandles af ungdomsdomstolene, og som betegnes som kriminelle. Det er forhold som i nordiske lande ikke behandles i det retlige system, og som kan ændre billedet af unges kriminalitet væsentligt. Endvidere finder Marklund, at der er flere kvinder (tre fjerdedele) end mænd (halvdelen), der kun registreres for ét kriminelt forhold. Og frem for alt finder han, at der er betydelig flere mænd end kvinder, der overhovedet registreres for at begå lovovertrædelse. Der er i alt 27.402 mænd og 7.220 kvinder, der er registreret for lovbrud i den undersøgte periode, som altså dækker årene 1975 - 2000 for personer født i 1960. Kvindernes samlede andel i perioden er således knap 20 %. Til sammenligning hermed kan det oplyses, at i 2005 udgjorde kvindernes andel af den registrerede kriminalitet i Danmark 17,5 % (Kongstad, 2007, s. 18). I USA udgør andelen af anholdte kvinder 19,2 % i 1995 (Steffensmeier, 2001, s. 193-194).

De tre amerikanske forskere Giordano, Deines & Gernkovich lægger en anden vinkel på køn og kriminalitet, idet de foretager en analyse af, hvorvidt kønsneutrale teorier (typisk teorier, der er udviklet på grundlag af sampler bestående af mænd) eller kønsspecifikke teorier (typisk teorier udviklet på grundlag af sampler bestående af kvinder) er bedst egnede til at forklare kvinders kriminalitet. De tager udgangspunkt i en longitudinalundersøgelse af unge mellem 16 og 20 år, der har begået kriminalitet, og en sammenligningsgruppe bestående af unge i samme aldersgruppe og fra det samme område i byen Toledo i staten Ohio. Et vigtigt formål med undersøgelsen er at se, hvordan piger, som har en mere alvorlig ungdomskriminel karriere, klarer sig senere i livet. Endvidere er det et formål at undersøge, om det er de samme faktorer, der er af betydning for, at piger ophører med kriminalitet, som de faktorer, der spiller en rolle for drenges ophør. Ud fra undersøgelsens resultater konkluderer de, at en dybtgående forklaring kræver, at der såvel trækkes på traditionelle kriminalitetsteorier som på feministiske teorier, der lægger vægt på kønnede processer, når pigernes involvere-

ring i kriminalitet skal forklares. Om de overordnede resultater siger Giordano, Deines & Gernkovich, at temaerne økonomisk marginalisering, dårlige boligområder og et overflod af påvirkning i retning af kriminalitet i deres omgivelser går igen i pigernes fortællinger, men at disse temaer er blandet op med fortællinger om seksuelt misbrug og negativ mandlig indflydelse. Med hensyn til kriminalitetsophør finder de, at partnere og ægteskab spiller en mindre rolle for kvinderne end for mændene, fordi kvinderne har sværere ved at finde respektable ægtefæller, end mændene har (2006, s. 36-37).

IV. Maskuliniteter og femininiteter

Som ovenfor omtalt følger den kriminologiske kønsforskning anden samfundsvidenskabelig forskning, når den begynder at interessere sig for forskellige former eller udtryksmåder for maskulinitet og femininitet samt disses sammenhæng med kriminalitet. Teorierne tager sædvanligvis udgangspunkt i, at der er en hegemonisk eller normativ maskulinitet og en hegemonisk eller normativ femininitet.

Lundgren, Pettersson & Tiby siger samlende om hegemoni, at der til hver tid og til hver plads eksisterer en hegemonisk position, som er den fremherskende, hvilket ikke skal ses som en karaktertype, som er uforanderlig og statisk. I den rådende vestlige kønsorden skabes et vist hovedmønster gennem relationer og sociale praktikker. Videre siger de, at et bærende element i hegemonien er en almen accept af de strategier, som omgiver den, men at hegemonien kan udfordres af nye grupper, undergraves og forandres gennem nye konstruktioner. Hegemonien er derfor historisk foranderlig (2003, s. 81- 82). Lundgren, Pettersson & Tiby taler faktisk om maskulinitet, men principielt er det det samme, der gør sig gældende for en hegemonisk femininitet. Der er dog et væsentligt element ved hegemonisk maskulinitet, som fremgår af følgende definition heraf: En konfiguration af kønspraksis som indeholder det for tiden accepterede svar på spørgsmålet om patriarkatets legitimitet. På den måde garanteres mænds dominerende position og kvinders underordnede. Definitionen er udformet af den australske mandeforsker W.R. Connell og er her refereret fra Lundgren, Pettersson & Tiby. Connell fremhæver her dominansforholdet mellem mænd og kvinder. Ingrid Lander tilkendegiver, at der på den anden side er nogle særlige kendetegn ved den normative femininitet, nemlig at kvinder må forholde sig hertil for at kunne fremstå som respektable kvinder, og at det er gennem den normative femininitet, at kontrol med kvinder udøves i det daglige liv, en kontrol som kvinder internaliserer til selvkontrol og kontrol kvinder imellem (2003, s. 41- 42).

James Messerschmidt er nok den forsker, der mest omfattende og grundigt har beskæftiget sig med maskulinitet og femininitet i relation til kriminalitet. Han siger, at kriminologien er dualistisk, fordi den alene beskæftiger sig med kønsforskelle og ikke med kønsligheder (2006, s. 30). Det er denne tankegang, han ønsker at gøre op med, for som han citerer en af klassikerne inden for kriminologien, Edwin Sutherland, for at sige, så er det indlysende, at mandlighed ikke forklarer kriminel adfærd. Sutherlands udtalelse skal ses i lyset af, at nok er mænd mere kriminelle end kvinder, men det

er langt fra alle mænd, der er kriminelle. Derfor er det også efter Messerschmidts mening problematisk med en årsagssammenhæng mellem kriminalitet og mandlighed. Han henviser til, at der inden for en række forskellige fagområder ikke kan påvises en klar dikotomi mellem på den ene side mænd og på den anden side kvinder (2006, s. 36). Der er snarere tale om overlappning, glidende overgange og historiske forandringer, som bevirker, at der ikke kan tales om to modsætninger. Det er ikke bare vigtigt at beskæftige sig med ligheder mellem kønnene, men også med forskelle mellem kvinder indbyrdes og forskelle mellem mænd indbyrdes i konstruktionen af femininiteter og maskuliniteter. Variationerne i konstruktionen af maskulinitet og femininitet er, mener Messerschmidt, afgørende for at forstå de forskellige typer af kriminalitet og omfanget af kriminalitet (2006, s. 38). Videre siger han, at forudsat, at maskuliniteter og femininiteter ikke er biologisk determineret, giver det afgjort mening at identificere og undersøge mulige maskuliniteter hos kvinder og piger (og femininiteter hos mænd) og deres relation til kriminalitet (2006, s. 39). Messerschmidt konkluderer, at målet for kriminologien i dag bør være at analysere og forklare såvel kønsforskelle som kønsligheder, hvilket for Messerschmidt altså betyder mangfoldighed af socialt køn (2006, s. 41).

Denne forståelse af køn og kriminalitet indgår som en del af en teori, som Messerschmidt udvikler, og som han kalder struktureret handlingsteori. Jeg har tidligere i afsnittet om teoretiske overvejelser om piger og vold beskrevet, at Messerschmidt beskæftiger sig med pigers vold, og at han undervejs i sin forskning når frem til, at deres vold kan være udtryk for en maskulin adfærd. Disse undersøgelser ser ud til at få stor betydning for Messerschmidts teori om struktureret handling. Det ser ud til, at det er herfra, at han finder en del af sit grundlag for at mene, at kvinders handlinger kan være maskuline. Messerschmidt præsenterer første gang sin teori samlet i 1997. Her fremstilles den som en generel kriminalitetsteori. Dette trækker han delvist tilbage i senere præsentationer, hvor han taler om en teori, der kan forklare voldelig adfærd. Selvom han direkte siger, at hans teori ikke er en generel kriminalitetsteori (2006, s. 41), er det dog uklart, om han mener, at teorien kun kan forklare vold, for han taler indimellem om kriminalitet og vold (2006, s. 49). I den tidligere præsentation af teorien medtager Messerschmidt ud over køn også race og klasse. Han siger, at for at forstå kriminalitet er det nødvendigt at forstå, hvordan struktur og handling er vævet uløselig ind i den vedvarende og igangværende aktivitet at gøre køn, race og klasse. Sociale strukturer kan, siger han, kun realiseres gennem sociale handlinger, og sociale handlinger forudsætter strukturer som en betingelse. Køn (socialt køn), race og klasse er, efter hans opfattelse, ikke absolutte, og de er ikke lige sig-

nifikante i alle sociale sammenhænge, hvor kriminalitet begås. Afhængig af sociale sammenhænge får visse kategorier en større fremtræden end andre kategorier (1997, s. 113). Da køn er et relativt begreb, følger det heraf, at en forudsætning for at forstå maskulinitet er, at man samtidig må forstå femininitet og omvendt. Herved opnås ikke blot en interrelationel forståelse af køn, men, siger han, også en større forståelse af mænd, kvinder og køn (1997, s. 116). Herved opstår der en forståelse af socialt køn, der tilkendegiver, at der er mangfoldige udtryksformer. Det er ikke blot køn, Messerschmidt ser som mangefold. Efter hans mening er der brug for diversitet i den sociale konstruktion af køn, race, klasse og kriminalitet, som så kan sættes i relation til kriminalitet.

Messerschmidts senere forbehold i relation til hans teori kan skyldes, at der rejses kritik af teorien. En af kritikerne er Jody Miller, som mener, at Messerschmidts teori om struktureret handling for det første er deterministisk og cirkulær og for det andet genskaber kønsforskelle i forhold til kriminalitet. Eftersom Messerschmidt overvejende betragter kriminalitet som en maskulin virksomhed, efterlader det, siger Miller, ikke rum for kvindelige forbrydere. Endvidere peger Miller på, at kvinder til tider ses som nogle, der afstår fra traditionel femininitet, når de er voldelige, og til tider ses de at udtrykke femininitet, når de er prostituerede. Denne modsætning, mener Miller, forstærker begrebsliggørelsen af kriminalitet som et mandligt domæne (her refereret fra Kirk Miller, 2007, s. 204-205).

Ud over den kritik Jody Miller retter mod James Messerschmidts teori om struktureret handling, rejses der fra flere sider en generel kritik af den kriminologiske forskning, som beskæftiger sig med maskulinitet og femininitet. Således tilkendegiver den engelske kriminolog Richard Collier, at begrebet maskulinitet(er), efter hans opfattelse, fremstår meget vagt, og han udtaler, at hvis der ikke udvikles et begrebsapparat, der gør maskulinitet mere forståelig, så vil tankerne om at forsøge at nå frem til en uddybende forklaring på kriminalitetens årsager ikke komme videre ad den vej (1998, s.180). Også den norske kriminolog Kjersti Ericsson har indvendinger mod maskulinitetsforskningen, idet hun mener, at den primært fokuserer på bestemte maskulinitetsformer. Hun påpeger, at det næsten kun er de stærke og voldelige hypermaskuline lovbrudere, som bliver trukket frem i kriminologiske arbejder om maskulinitet og kriminalitet, og hun undrer sig over, hvad der er blevet af de mænd, der er sølle og kejtede og narkovrag (2000, s. 40). Walklate er mere gennemgribende i sin kritik. Walklate mener, at på trods af betydningen af den nyere kriminologiske forskning omkring maskulinitet, så er kriminologer, som hun siger, ”tilbage hvor de startede”. Det vides stadig ikke om

facitlisten for, hvorfor nogle begår kriminalitet, er maskulinitet, klasse, alder eller etnicitet, og hvordan og under hvilke omstændigheder. Svaret herpå, udtaler hun, kan måske kun findes inden for en teoretisk og empirisk dagsorden, der fokuserer på det specifikke i sammenhængen mellem bestemte forbrydelser i bestemte kontekster (s. 2004, s. 84).

V. Nyere teoretiske overvejelser

På trods af den kritik, der rettes mod Messerschmidts teori samt hans egen eventuelle tilbagetræden fra at betegne teorien om struktureret handling som en generel kriminalitetsteori, må den siges i alle tilfælde at være et af de nyere forsøg på at udvikle en kriminologisk teori, der tager højde for køn. James Messerschmidt betegner sin forskning som feministisk, og der er da heller ikke så meget tvivl om, at han er influeret af feministisk kriminologi.

Amanda Burgess-Proctor er en anden feministisk kriminolog, som forholder sig til betydningen af køn inden for kriminologien. Hun gør ikke noget egentligt forsøg på at udvikle en teori, men peger på, hvad hun ser som nødvendigt, at feministiske kriminologer inddrages i undersøgelser af sammenhænge mellem ulighed og kriminalitet i fremtiden. Dette skal, efter hendes opfattelse, ske inden for en intersektionel teoretisk ramme. Med intersektion eller samspil mener hun, at magtsystemer som race, klasse og køn ikke alene kan skabe vore erfaringer, men at de snarere er multiplicerbare, uløseligt forbundne og samtidige erfaringer (2006, s. 31). Samlende om denne teoretiske ramme siger Burgess-Proctor, at i en intersektionel forskningstilgang forstås race, klasse, køn, seksualitet og andre faktorer, der skaber ulighed, som dynamiske, historisk begrundede, socialt konstruerede magtrelationer, som sideløbende opererer både på et mikrostrukturelt som et makrostrukturelt plan (2006, s. 37). Blandt andre ulighedsskabende faktorer nævner hun direkte alder, nationalitet, religion og fysisk kunnen (2006, s. 28). Endvidere udtaler hun, at den fremtidige feministiske kriminologi bør arbejde inden for en overordnet ramme, der ikke prioriterer køn frem for andre magtordninger, men snarere, hvad hun kalder, en race-klasse-køns ramme (2006, s. 37).

Burgess-Proctor trækker i sine visioner for fremtidig feministisk kriminologi på en række andre forskere, heriblandt først og fremmest på feminister, der arbejder inden for en multiracemæssig kønsforståelse. Ud over de forhold, der fremhæves i beskrivelsen af den intersektionelle forståelse, lægger disse feminister vægt på de måder, hvorpå intersektionelle magtsystemer fungerer på alle socialstrukturelle planer. Der er tale om en både/og tilgang, hvor alle mennesker samtidig erfarer og oplever både undertrykkelse og privilegier. Intet individ og ingen gruppe, siges det, kan udelukkende være privilegeret eller undertrykt. Endvidere er det multiracemæssige synspunkt baseret på relationalitet. Det vil sige, at det forudsættes, at grupper af mennesker er socialt situerede i relation til andre grupper, baseret på deres forskelligheder. Relationel skal ikke forstås som et ensidigt begreb.

Dette eksemplificeres med, at nogle kvinder kan have fordel af undertrykkelsen af andre kvinder, som bestrider en lavere position (2006, s. 36-37).

Et af fremskridtene ved en intersektionel eller samspils tilgang er, mener Burgess-Proctor, at det er muligt at undersøge kønsforskelle samtidig med, at man kan inddrage den rolle, magt har i udformningen af kønsrelationer. Herved kan det lykkes at komme videre fra spørgsmål om ensartethed, forskelle og dominans, hvilket efter hendes opfattelse betyder, at også problemet med mangfoldighed løses (2006, s. 35).

Endelig skal jeg omtale et forslag til en kriminologisk teori, der forholder sig til køn, som Steffensmeier opridser. Steffensmeier og hans medforfatter Emilie Allan fremhæver, at en kønsteori inden for kriminologi skal indeholde i alle tilfælde de fire følgende elementer. For det første skal teorien kunne forklare, hvordan organiseringen af køn på såvel det strukturelle som det individuelle niveau former kriminalitetsmønstre for såvel kvinder som mænd. For det andet skal teorien ikke bare kunne gøre rede for de kendte kønsforskelle i forhold til frekvens og kriminalitetsart, men også for mere detaljerede kontekstuelle forskelle. For det tredje skal teorien kunne belyse ligheder og forskelle for kvinder og mænd i forhold til veje til kriminalitet. Og for det fjerde skal teorien baseres på undersøgelser, som kan vise, hvor stor betydning ikke bare mere komplekse sociale, historiske og kulturelle faktorer, men også biologiske og reproduktive faktorer har for kønsforskelle i forhold til kriminalitet. Deres teoriudkast fremsættes oprindeligt i 1996.

Steffensmeier & Allans teoriforslag anerkender, at tidligere teorier har meget at bidrage med, og derfor fremhæves betydningen af social kontrol, selvkontrol, rationelle valg, kriminelle muligheder og kriminel motivation. Men i modsætning til traditionelle teorier mener Steffensmeier & Allan, at disse forhold er under grundlæggende indflydelse af kønnede dynamikker på såvel strukturelle som individuelle niveauer. Endvidere mener de, at organiseringen af køn former mænds og kvinders kriminalitet gennem en forstærkning af kønsforskelle i forhold til normer, moraludvikling og tilknyttede anliggender, og også i forhold til social kontrol, fysisk styrke og aggression samt i forhold til seksualitet (her refereret fra Steffensmeier & Broidy, 2001, s. 126).

Steffensmeier & Allans forslag til en kriminologisk teori, der inddrager køn, adskiller sig fra de tidligere omtalte ved at lægge større vægt på tidligere kriminologiske teorier. Det er teorier, som

ofte vil blive betegnet som kønsneutrale. De er imidlertid på linje med Giordano, Deines & Gernkovich, der, som ovenfor omtalt, finder, at kvinders kriminalitet ikke kun kan forklares ud fra feministiske teorier.

VI. Afslutning om kvinder, mænd og kriminalitet

Nyere undersøgelser tyder på, at når kvinder og mænd er registreret for kriminalitet, så er der en række ligheder mellem deres kriminalitetsmønstre så som karriere og kriminalitetsbelastning. Herudover ser der ud til at være ligheder imellem kønnene i forhold til flere strukturelle forhold så som økonomi, opvækst og uddannelse. Der er imidlertid også visse forskelle. Den helt store og vigtige forskel mellem kvinder og mænd i forhold til kriminalitet er, at der er betydelig flere mænd, der registreres for kriminalitet. Herudover ser det ud til, at der er visse mindre forskelle mellem, hvilke former for kriminalitet kvinder og mænd overvejende begår. Endvidere er der formentlig lidt færre kriminelt hårdt belastede kvinder end mænd, selvom denne gruppe for både kvinder og mænd er lille. Og endelig ser det ud til, at kvinder gennemgående debuterer lidt senere end mænd, og at de ikke har den samme markante debut i de tidlige ungdomsår, som mændene har. Der ser dog ud til at være betydelig flere ligheder end forskelle.

Forskellene, og helt overvejende den store forskel i involvering i kriminalitet, giver anledning til fortsatte overvejelser over, hvorfor det ser sådan ud, og hvordan det kan forklares. Siden de første feministiske teorier om kvinder og kriminalitet blev fremsat i 1970'erne og 1980'erne, er der rettet en del kritik mod disse teorier, og der er foretaget en hel del forskning, som belyser forskellige forhold vedrørende kvinder og kriminalitet. På trods heraf kan man ikke tale om, at der på nuværende tidspunkt er blevet udviklet en kriminologisk teori, der kan tage højde for køn og forklare de forskelligheder og ligheder, der er i relation til kriminalitet. Der er imidlertid nogle forskere, der har peget på forhold og faktorer, som efter deres opfattelse må inddrages i en teori, der skal kunne forklare forskellen først og fremmest i kønnenes andel af kriminaliteten. Man kan sige, at nyere teoriudkast forsøger at undgå, at kvinder forholdes til mænd, og i stedet at finde måder at forklare henholdsvis kvinders og mænds kriminalitet uafhængigt af hinanden. Det er endvidere karakteristisk for teoriforslagene, at der lægges vægt på såvel individniveau som på strukturelle niveauer under en eller anden form. Og endelig er det karakteristisk, at der lægges vægt på sammenhænge og samspil mellem de forskellige indflydelsesfaktorer, som inddrages i teorierne.

VII. Sammenknytning af rapportens to dele

Hvis jeg afslutningsvis skal forsøge at knytte rapportens to dele sammen, kan det siges, at den forskningsmæssige interesse for piger og kvinders anvendelse af vold har givet anledning til, at der er fremkommet en større viden om kvinder og kriminalitet. Der er ikke så meget tvivl om, at det forhold, at flere piger og kvinder sigtes og dømmes for netop vold, en kriminalitetsart, som på det nærmeste har været betragtet som 'mændenes' domæne, har haft en vis indflydelse på, at kvinders kriminalitet betragtes som mere alvorlig, og for en øget interesse for, om forskellen mellem de to køns andel af kriminaliteten har ændret sig.

Om nu Steffensmeiers teori skal betragtes som en generel kriminalitetsteori eller en voldsteori, så har kvinders anvendelse af vold og pådømmelsen heraf stor indflydelse på hans teoriudvikling. Et af de interessante forhold vedrørende diskussionen om maskuliniteter og femininiteter i relation til kriminalitet kan siges at være, at selvom Messerschmidt henviser til Sutherlands udtalelse om, at mandlighed ikke kan forklare kriminel adfærd, så ender han – og med ham adskillige andre – op med at overveje, om piger og kvinder udviser en form for maskulin adfærd, når de begår voldelige overgreb. Det er svært at forestille sig, at for eksempel færdselsovertrædelser kunne føre til en tilsvarende interesse for kvinders ændrede deltagelse i lovovertrædelser. Som det fremgår af Marklunds undersøgelse af kriminel karriere i Sverige, er færdselsovertrædelser det næsthøjeste kriminalitetsområde for kvinder, mens vold ikke er med på listen over de tre højst rangerende kriminalitetsarter for kvinder. Marklunds undersøgelse siger ikke noget om udvikling, men hvis man ser på danske forhold, så udgør 29 % af kvinders strafferetlige afgørelser i 1985 færdselsloven. Mens de i 2005 udgør 68,5 % af kvinders afgørelser. Steffensmeier oplyser, at kvinders andel af anholdelser for spritkørsel – en mindre del af færdselsområdet – stiger fra 8,4 % i 1980 til 13,7 % i 1995 i USA. I den samme periode stiger kvinders andel af volden fra 9,5 % til 13,5 %. Overtrædelser af lovgivning vedrørende færdsel er sædvanligvis ikke en kriminalitetsart, som danner en væsentlig basis for kriminalitetsteorier, men set i lyset af, at en vigtig diskussion i relation til piger og kvinders voldsanvendelse er, hvorvidt de udviser en feminin eller en maskulin adfærd, kan det synes interessant, at kvinders øgede færdselsovertrædelser dels er gået upåagtet hen og dels ikke har givet anledning til en diskussion af, om kvinders kriminelle aktiviteter på dette område er udtryk for en maskulin adfærd. Tænkes en diskussion om kvinder og overtrædelse af færdselsregler ind i en historisk eller international sammenhæng, kunne der uden tvivl findes eksempler på, at kvinders indtræden på

denne scene, hvor de somme tider kører berusede, overtræder hastighedsbegrænsninger og lignende, ville blive betegnet som, at de bevæger sig ind på et mandligt og maskulint område. I den nutidige vestlige verden ville der nok være en ret udbredt enighed om, at bilkørsel ikke (længere) kun er mænds domæne.

Hvis man ser på nogle af de mere overordnede teoretiske overvejelser, som især den amerikanske forsker Jody Miller gør sig om kvinder og vold, men også til dels Chesney-Lind & Irwin, så er der nogle klare lighedspunkter mellem disse teoretiske perspektiver og de teoretiske perspektiver, der kommer til udtryk i såvel Messerschmidts, Burgess-Proctor som Steffenmeiers teorier og teoriudkast. I alle tilfældene lægges der vægt på indflydelse fra flere livsfaktorer og samspil herimellem.

Litteratur

Alder, C. & Worrall, A. (2004): A Contemporary Crisis? (1-19) I: Alder, C. & Worrall, A. (eds): *Girls' Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.

Artz, S. (2004): Violence in the Schoolyard: School Girls' Use of Violence (151-166). I: Alder, C. & Worrall, A. (eds): *Girls' Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.

Balvig, F. & Høigård (1988): *Kriminalitet og straf i tal og tekst*. København: Borgen.

Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2006): *Danskernes udsathed for kriminalitet 1986 til 2005*. Københavns Universitet*Justitsministeriet*Det Kriminalpræventive Råd*Rigspolitiet.

Batchelor, S., Burman, M. & Brown, J. (2001): Discussing Violence: Let's Hear It From The Girls. *Probation Journal*, 2001, 48, 125-134.

Bengtson, M., Steinsvåg, P.Ø. & Terland, H. (2004): *Ungdom bak volden. Forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblemer*. Oslo: Universitetsforlaget.

Berrington, E. & Honkatukia, P. (2002): An Evil Monster and a Poor Thing: Female Violence in the Media. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 3, 50-72.

Bloom, B., Owen, B., Rosenbaum, J. & Deschenes, E.P. (2003): Focusing on Girls and Young Women: A Gendered Perspective on Female Delinquency. *Women & Criminal Justice*, 14, 117-136.

Booth, J.A., Farrell, A. & Varano, S.P. (2008): Social Control, Serious Delinquency, and Risky behavior: A gendered Analysis. *Crime & Delinquency*, 54, 423 – 456.

Burgess-Proctor, A. (2006): Intersections of Race, Class, Gender, and Crime: Future Directions for Feminist Criminology. *Feminist Criminology*, 1, 27 – 47.

Burman, M. (2004): Turbulent Talk: Girls' Making Sense of Violence (81-103). I: Alder, C. & Worrall, A. (eds): *Girls Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.

Carrington, K. (2006): Does feminism spoil girls? Explanations for official rises in female delinquency. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 39, 34-53. Her print fra Westlaw.

Chesney-Lind, M. & Irwin, K. (2008): *Beyond Bad Girls – Gender, Violence and Hype*. New York and London: Routledge.

Chesney-Lind, M. & Belknap, J. (2004): Trends in Delinquent Girls' Aggression and Violent Behavior (203-220). I: Putallaz, M. & Bierman, K.L.: *Aggression, Antisocial behaviour, and Violence among Girls*. New York and London: The Guilford Press.

Clausen, S. (2008): *Midtvejsevaluering af forsøgsordning med vredeshåndteringsprogrammet "anger management"*. København: Justitsministeriets Forskningsenhed, Justitsministeriet.

Collier, R. (1998): *Masculinities, Crime and Criminology. Men, Heterosexuality and the Criminal(ised) Other*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.

Ericsson, K. (2000): Maskulinitet, kriminalitet og kontroll. *Materialisten*, 4, 7 – 43.

Giordano, P.C., Deines, J.A. & Gernkovich, S.A. In and Out of Time. A Life Course Perspective on Girls' Delinquency. I: Heimer, K. & Kruttschnitt, C. (eds): *Gender and Crime. Patterns of Victimization and Offending*. New York and London: New York University Press.

Gomes, J.T., Bertrand, L.D., Paetsch, J.J. & Hornick, J.P. (2003). Self-reported delinquency among Alberta's youth: Findings from a survey of 2,001 junior and senior high school students. *Adolescence*, 38, 75-91.

Gustavsson, M. (2006): *Flickor, brott och våld – En pilotstudie om flickors ökade brutalitet i samhället*. Örebro Universitet: Institutionen för Samhällsvetenskap, Opgave i sociologi.

Hansen, L. Rex: Når piger slår. Om pigegruppens erfaringer med kickboksning, 2006. www.vildelaereprocesser.dk/drift/kronik/kronikprint.php?Id=287.

Henriksen, A. (2007): Volden som mulighed – et socialpædagogisk perspektiv på piger der bruger vold. www.vildelaereprocesser.dk/drift/kronik/kronikprint.php?Id=327.

Henriksen, C. Syberg (2002): Kriminalitet blandt børn og unge i Valby og Kongens Enghave – ofre og anmeldelser. København: CASA

Hunnicut, G. & Broidy, L.M. (2004): Liberation and Economic Marginalization: A Reformulation and Test of (Formerly?) Competing Models. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41, 130 - 155.

Høigård, C. (1983): Kvinnelige lovbrytere. I: *Høigård, C. & Snare, A.: Kvinnens skyld*. Oslo: Pax Forlag.

Justitsministeriets Forskningsenhed (2007): *Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 2996-2006*. København: Justitsministeriet.

Kaukinen, C., Gover, A.R. & Hays, S.A. (2006): Age-Graded Pathways to Victimization and Offending Among Women and Girls. I: Renzetti, C.M., Goodstein, L. & Miller, S.L.(eds): *Rethinking Gender, Crime, and Justice. Feminist Readings (57-75)*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Kongstad, A. (2007): Køn og kriminalitet. *Udsat*, nr. 12.

Kyvsgaard, B. (1998): *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Lander, I. (2003): Genus, normalitet och avvikelse. Med kroppen som udgangspunkt. I: Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E.: *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*, s. 21-45. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, V., Pettersson & Tiby, E. (2003): Gäst hos verkligheten, eller skapare av den? I: Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E.: *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*, s. 71 – 105.

Makarios, M. D. (2008): Race, Abuse, and Female Criminal Violence. *Feminist Criminology*, 2, 100-116.

Malmborg, E. & Pihl Hansen, S. (2003): Et stresset pigeliv. *Ungdomsforskning*, 10-14.

Marie, 24 år (2003): Det er ikke pigerne, der er problemet – endnu en kronik om vilde piger. www.vildelaereprocesser.dk/drift/kronik/kronikprint.php?Id=126.

Marklund, F. (2003): Kvinnors och mäns kriminella karriärer. I: Lander, I., Pettersson, T. & Tiby, E.: *Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet. Genusperspektiv inom svensk kriminologi*, s. 267 – 289.

Messerschmidt, J.W. (2006): Masculinities and Crime. Beyond a Dualist Criminology. I: Renzetti, C.M., Goodstein, L. & Miller, S.L.(eds): *Rethinking Gender, Crime, and Justice. Feminist Readings* (29-43). Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Messerschmidt, J.W. (2004): *Flesh and Blood. Adolescent Gender Diversity and Violence*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.

Messerschmidt, J.W. (1997): *Crime as Structured Action . Gender, Race, Class, and Crime in the Making*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.

Miller, J. & Mullins, C.W. (2006): Stuck Up, Telling Lies, and Talking Too Much. The Gendered Context of Young Women's Violence. I: Heimer, K. & Kruttschnitt, C. (eds): *Gender and Crime. Patterns of Victimization and Offending*. New York and London: New York University Press.

Miller, J. & White, N.A. (2004): Situational Effects of Gender Inequality on Girls' Participation in Violence. I: Adler, C. & Worrall, A.(eds): *Girls Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.

Miller, K. (2007): Traversing the Spatial Divide? Gender, Place, and Delinquency. *Feminist Criminology*, 2, 200-222.

Moesby-Johansen, C. K. (2004): De vilde piger. www.vildelaereprocesser.dk/drift/socialkritik/socialkritiktekst.php?Id=154 også i Social Kritik nr 92

Molnar, B.E., Roberts, A.L., Browne, A., Gardener, H. & Buka, S.L. (2005): What girls need: recommendations for preventing violence among urban girls in US. *Social Science & Medicine*, 60, 2191-2204.

Morash, M. (2006): *Understanding Gender, Crime, and Justice*. Thousand Oaks-London-New Delhi: SAGE Publications.

Natland, S. (2006): *Volden, horen og vennskapet. En kulturanalytisk studie av unge jenter som utøvere av vold*. Universitetet i Bergen: Avhandling til vurdering for graden Doctor Artium. Innleveret til Det historisk-filosofiske fakultet.

Ness, C.D. (2004): Why Girls Fight: Female Youth Violence in the Inner City. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 595, 32-48.

Pearce, J.J. (2004): Coming out to Plat? Young Women and Violence on the Street (131-150). I: Alder, C. & Worrall, A.(eds): *Girls Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.

Pettersson, T. (2003): Våld som iscenesättning av femininitet? I: Lander, Petterson & Tiby: *Genusperspektiv inom svensk kriminalitet*. Lund: Studentlitteratur.

Renzetti, C.M. (2006): Gender and Violent Crime. I: Renzetti, C.M., Goodstein, L. & Miller, S.L.(eds): *Rethinking Gender, Crime, and Justice. Feminist Readings* (93-106). Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Steffensmeier, D. (2001): Female Crime Trends, 1960-1995. I: *Renzetti, C. & Goodstein, L.: Women, Crime, and Criminal Justice. Original Feminist Readings*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Steffensmeier, D. & Broidy, L. (2001): Explaining Female Offending. I: *Renzetti, C. & Goodstein, L.: Women, Crime, and Criminal Justice. Original Feminist Readings*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Steffensmeier, D., Schwartz, J., Zhong, H. & Ackerman, J. (2005): An assessment of recent trends in girls' violence using diverse longitudinal sources: Is the gender gap closing? *Criminology*, 43, 355-406.

Steffensmeier, D., Zhong, H., Ackerman, J., Schwartz, J. & Agha, S. (2006): Gender Gap Trends for Violent Crimes, 1980 to 2003. A UCR-NCVS Comparison. *Feminist Criminology*, 1, 72-98.

To Nørrebro-piger om vold (2002) www.vildelaereprocesser.dk/drift/kronik/kronikprint.php?Id=88

Trickett, P.K. & Gordis, E. (2004): Aggression and Antisocial Behavior in Sexually Abused Females (162-185). I: Putallaz, M. & Bierman, K.L.: *Aggression, Antisocial behaviour, and Violence among Girls*. New York and London: The Guilford Press.

Vestergaard, J. (2003): Den særlige ungdomssanktion. *Westlaw Danmark: ART 2003000301-TFK*.

Vinter Larsen, T. (2003): Den dunkle pigeverden – Gangster Bitchez. www.bupl.dk/internet/printudgbogu.nsf/0/2652BDA42F3E83B1C1256CD9005.

Walklate, S. (2004): *Gender, Crime and Criminal Justice*. Devon: Willian Publishing.

Wesely, J.K. (2006): Considering the Context of Women's Violence. *Feminist Criminology*, 1, 303-328.

Williams, L.M. & Herrera, V.M. (2007): Child Maltreatment and Adolescent Violence: Understanding Complex Connections. *Child Maltreatment*, 12, 203-207.

Wittendorff, N. Monefeldt (2007): Det er jo bare mit liv jeg skal have styr på. Tidligere vilde pigers erfaringer og fortolkninger af deres virkelighed. Åbenrå: UFC Børn og Unge.

Wittendorff, N. Monefeldt & Malmberg, E. (2004): Pigeproblemer i kommunerne – en kortlægning. København: Udviklings- og Formidlingscenter for Børn og Unge

Worrall, A. (2004): Twisted Sisters, Ladettes, and the New Penology: The Social Construction of 'Violent Girls' (41-60). I: Alder, C. & Worrall, A. (eds): *Girls Violence. Myths and Realities*. Albany: State University of New York Press.